

**STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY CZERNIKOWO
NA LATA 2018-2022**

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE.....	3
I. UWARUNKOWANIA TWORZENIA STRATEGII	4
1. PODSTAWY PRAWNE	5
2. UWARUNKOWANIA STRATEGICZNE I PROGRAMOWE.....	6
II. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ W GMINIE	14
1. DANE PODSTAWOWE O GMINIE	14
2. TRANSPORT I KOMUNIKACJA	16
3. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA I ZASOBY MIESZKANIOWE	16
4. GOSPODARKA I SYTUACJA NA RYNKU PRACY	21
5. EDUKACJA I WYCHOWANIE	27
6. KULTURA, SPORT I REKREACJA, TURYSTYKA	29
7. ZDROWIE I PROBLEM NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	32
8. UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE	39
9. PROBLEM BEZDOMNOŚCI	46
10. PRZESTĘPCZOŚĆ.....	47
11. POMOC SPOŁECZNA	49
12. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE.....	64
13. WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH „PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU LOKALNYM” ...	67
14. ANALIZA SWOT	82
15. WNIOSKI Z DIAGNOZY	88
III. MISJA, CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ	91
IV. PROGRAMY I PROJEKTY.....	102
V. WDROŻENIE, MONITOROWANIE I EWALUACJA STRATEGII	104
SPIS TABEL I WYKRESÓW	108

WPROWADZENIE

Polityka społeczna oznacza racjonalną działalność państwa i innych podmiotów zmierzającą do kształtowania ogólnych warunków pracy i bytu ludności, pożądanych struktur społecznych i stosunków społeczno-kulturowych, służących efektywnemu i sprawiedliwemu zaspokojeniu potrzeb społeczeństwa. Na poziomie lokalnym jednym z podstawowych narzędzi służących jej realizacji jest strategia rozwiązywania problemów społecznych.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych to dokument przedstawiający koncepcję działań zmierzających do racjonalizacji lokalnej polityki społecznej, szczególnie w aspekcie rozpoznawania zagrożeń społecznych, ich profilaktyki i minimalizowania negatywnych skutków występujących problemów społecznych. Strategia stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych w obliczu zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania lokalnej społeczności.

Niniejsza strategia została opracowana w Gminny Ośrodku Pomocy Społecznej w Czernikowie. Powstała w procesie partycypacyjnym z uwzględnieniem interesów różnych grup społecznych i przy szerokich konsultacjach społecznych. W pracach nad dokumentem uczestniczyli przedstawiciele samorządu lokalnego, w tym sektora pomocy społecznej, oświaty, kultury, sportu i rekreacji, rynku pracy, ochrony zdrowia, a także policji, organizacji pozarządowych, kościoła oraz mieszkańcy gminy. Moderatorem prac nad dokumentem było Centrum Wspierania Służb Społecznych w Częstochowie.

Strategia została przygotowana na lata 2018-2022. Ma umocowanie w dokumentach strategicznych z zakresu polityki społecznej przygotowanych na poziomie europejskim, ogólnopolskim i samorządowym skąd, stosownie do potrzeb mieszkańców, przenosi priorytetowe cele i kierunki działań na poziom lokalny. Dokument umożliwia ubieganie się o środki zewnętrzne, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, i stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów pomocy społecznej.

Strategia składa się z pięciu części. W pierwszej z nich zostały przedstawione podstawy prawne tworzenia dokumentu oraz jego uwarunkowania strategiczne i programowe.

Druga część strategii obejmuje podstawowe informacje na temat gminy oraz diagnozę sytuacji społecznej w gminie, która została przygotowana w oparciu o dane pozyskane z instytucji i organizacji działających w gminie bądź obejmujących zasięgiem działania jej

mieszkańców, identyfikację mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (analiza SWOT), a także analizę ankiet skierowanych do mieszkańców gminy, w tym przedstawicieli samorządu lokalnego. Diagnoza została przeprowadzona w następujących obszarach: *Transport i komunikacja; Sytuacja demograficzna i zasoby mieszkaniowe; Gospodarka i sytuacja na rynku pracy; Edukacja i wychowanie; Kultura, sport i rekreacja, turystyka; Zdrowie i problem niepełnosprawności; Uzależnienia i przemoc w rodzinie; Problem bezdomności; Przestępczość; Pomoc społeczna i Organizacje pozarządowe.*

W trzeciej części strategii, na podstawie wniosków płynących z przeprowadzonej diagnozy oraz przy uwzględnieniu kompetencji samorządu gminnego, zostały sformułowane: misja, cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działań niezbędnych do podjęcia w okresie programowania dokumentu. Zostali również wskazani realizatorzy strategii, przedstawione źródła finansowania dokumentu i czas realizacji wyznaczonych w nim kierunków działań, ramy finansowe strategii oraz prognoza zmian.

W czwartej części dokumentu wskazane są programy oraz przedstawiona jest informacja na temat projektów mogących służyć realizacji strategii.

Piąta część strategii zawiera informacje na temat sposobu realizacji dokumentu oraz prowadzenia jego monitoringu i ewaluacji przy wykorzystaniu przygotowanego zestawu wskaźników monitoringowych.

Przy istniejącym obecnie ogromnym zapotrzebowaniu na myślenie i działanie strategiczne należy pamiętać, że sam fakt przygotowania strategii to dopiero część teoretyczna procesu, którą należy uzupełnić praktyką i działaniem, czyli wdrożeniem dokumentu. Tutaj, odpowiedzialność spada na lokalnych polityków, działaczy, przedstawicieli różnych instytucji, zarówno administracji samorządowej, jak i organizacji pozarządowych. I tylko ich skoordynowana współpraca, wola i determinacja w przeznaczaniu i pozyskiwaniu środków finansowych przełoży się na skuteczność realizacji strategii.

I. UWARUNKOWANIA TWORZENIA STRATEGII

1. PODSTAWY PRAWNE

Obowiązek opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czernikowo na lata 2018-2022 wynika z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1769 ze zm.), który w ramach zadań własnych gminy przewiduje „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Do aktów prawnych regulujących treść strategii oraz wpływających na jej realizację należą również m.in.:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1875),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 487),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 697 ze zm.),
- ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1952),
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 489 ze zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1390),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 783 ze zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1.065 ze zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1828),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 2046 ze zm.),
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2017 r., poz. 1851),

- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1938),
- ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1778),
- ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1638 ze zm.),
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 882),
- ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych (Dz. U. z 2017 r., poz. 1.392),
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1610 ze zm.),
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 180),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1817 ze zm.),
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1943 ze zm.).

2. UWARUNKOWANIA STRATEGICZNE I PROGRAMOWE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czernikowo na lata 2018-2022 pozostaje w zgodności z dokumentami strategicznymi i programowymi, które opracowano na szczeblu europejskim, krajowym i samorządowym. Należą do nich:

- Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu,
- Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo,
- Umowa Partnerstwa – Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020,
- Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020,
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020,

- Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020,
- Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz Polityki Prorodzinnej w Powiecie Toruńskim w latach 2006-2016,
- Strategia Rozwoju Gminy Czernikowo do 2020 r.

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu jest dokumentem, którego głównym celem jest wyjście z kryzysu, w jakim w ostatnich latach znalazła się gospodarka europejska, powrót na ścieżkę rozwoju, a następnie na niej pozostanie. Strategia, której założeniem jest stworzenie większej liczby miejsc pracy i podniesienie standardu życia, obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

1. Rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
2. Rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
3. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

W ramach trzech priorytetów tematycznych przygotowano siedem projektów przewodnich. Projekt „*Unia innowacji*” ma na celu poprawę warunków ramowych i dostępu do finansowania badań i innowacji, co powinno wzmocnić rolę łańcucha innowacji i zwiększyć poziom inwestycji w całej Unii. Z kolei projekt „*Młodzież w drodze*” służy poprawie wyników systemów kształcenia oraz podniesieniu atrakcyjności europejskiego szkolnictwa wyższego na arenie międzynarodowej, a projekt „*Europejska agenda cyfrowa*” zakłada upowszechnienie szybkiego Internetu oraz umożliwienie gospodarstw domowym i przedsiębiorstwom czerpanie korzyści z jednolitego rynku cyfrowego.

Projekt „*Europa efektywnie korzystająca z zasobów*” ma na celu uniezależnienie wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów poprzez zmniejszenie udziału emisji węgla w europejskiej gospodarce, większe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, modernizację transportu i propagowanie efektywności energetycznej, natomiast projekt „*Polityka przemysłowa w erze globalizacji*” służy poprawie otoczenia biznesu, szczególnie w odniesieniu do Małych i Średnich Przedsiębiorstw, oraz wspieraniu rozwoju silnej i zrównoważonej bazy przemysłowej, przygotowanej do konkurowania na rynkach światowych.

Celem projektu „*Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia*” jest modernizacja rynków pracy poprzez zwiększanie mobilności siły roboczej oraz rozwijanie kwalifikacji przez całe życie, co powinno podnieść współczynnik aktywności zawodowej i lepiej dopasować do siebie popyt i podaż na rynku pracy, a projekt „*Europejski program walki z ubóstwem*” zakłada zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 to z kolei najważniejszy średniookresowy dokument rozwojowy na szczeblu krajowym, określający cele strategiczne do 2020 roku. Wyznacza on trzy obszary strategiczne: *Sprawne i efektywne państwo, Konkurencyjna gospodarka, Spójność społeczna i terytorialna*, w których koncentrują się główne działania, oraz określa, jakie interwencje są niezbędne w celu przyspieszenia procesów rozwojowych.

Celem głównym Strategii jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. Dokument z jednej strony wyznacza działania służące usuwaniu barier rozwojowych, w tym ujawnionych przez kryzys gospodarczy słabości polskiej gospodarki, a z drugiej skupia się na wspomnianych powyżej potencjałach, które będą stymulowały rozwój kraju.

Strategia stanowi bazę dla 9 strategii zintegrowanych (Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Strategia Rozwoju Transportu, Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, Sprawne Państwo, Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa), które powinny przyczyniać się do realizacji założonych w niej celów, a zaprojektowane w nich działania rozwijać i uszczegóławiać reformy w niej wskazane. Dokument skierowany jest nie tylko do administracji publicznej, ale także do środowisk społecznych i gospodarczych, które uczestniczą w procesach rozwojowych i mogą je wspomagać zarówno na szczeblu centralnym, jak i regionalnym.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 jest również odniesieniem na gruncie krajowym dla dokumentów strategicznych przygotowywanych w kraju na potrzeby programowania środków Unii Europejskiej na lata 2014-2020, tj. Umowy Partnerstwa i programów

operacyjnych (uwzględniających środki z polityki spójności, wspólnej polityki rolnej i wspólnej polityki rybołówstwa). Wskazane w strategii cele rozwojowe i priorytety w znaczącym zakresie wpisują się w cele strategii unijnej „Europa 2020” i są z nią spójne.

Umowa Partnerstwa jest dokumentem określającym strategię interwencji funduszy europejskich w Polsce w latach 2014-2020 w ramach trzech polityk unijnych: polityki spójności, wspólnej polityki rolnej i wspólnej polityki rybołówstwa. Instrumentami realizacji Umowy są krajowe programy operacyjne i regionalne programy operacyjne. Dokumenty te wraz z Umową tworzą spójny system dokumentów strategicznych i programowych na nową perspektywę finansową.

Umowa ściśle wiąże strategię wykorzystania środków europejskich z realizacją Strategii Rozwoju Kraju 2020 i Strategii Europa 2020. Celem konsekwentnie realizowanym w ramach nowej perspektywy finansowej 2014-2020 jest, zgodnie ze Strategią Rozwoju Kraju, oparcie rozwoju na dalszym zwiększaniu konkurencyjności gospodarki, poprawie spójności społecznej i terytorialnej oraz podnoszeniu sprawności i efektywności państwa. Biorąc pod uwagę wskazane powyżej cele rozwojowe kraju, w Umowie wyróżniono cztery priorytety finansowania ze środków europejskich, do których zaliczono: otoczenie sprzyjające przedsiębiorczości i innowacjom, spójność społeczną i aktywność zawodową, infrastrukturę sieciową na rzecz wzrostu i zatrudnienia oraz środowisko i efektywne gospodarowanie zasobami. Priorytety te będą realizowane w ramach właściwych celów tematycznych, wskazanych w projektach rozporządzeń Unii Europejskiej.

Umowa wskazuje m.in. rodzaje inwestycji, mogących liczyć na dofinansowanie, proponuje układ programów operacyjnych, prezentuje zarys systemu ich wdrażania, a także przedstawia ogólne założenia opartego na zasadzie subsydiarności podziału interwencji pomiędzy poziom krajowy i regionalny. Zapewnieniu koordynacji pomiędzy funduszami polityki spójności na poziomie regionalnym służyć ma, umożliwiona po raz pierwszy w okresie programowania 2014-2020, realizacja przez samorządy województw programów dwufunduszowych (Europejski Fundusz Społeczny i Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego). Instrumentem zapewniającym komplementarność interwencji realizowanych przez rząd i samorząd terytorialny będzie kontrakt terytorialny.

Zgodnie z Umową Partnerstwa w latach 2014-2020 Europejski Fundusz Społeczny będzie współfinansował krajowy **Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020**,

dotyczący rozwoju kompetencji i umiejętności, włączenia społecznego i dobrego rządzenia oraz 16 regionalnych programów operacyjnych. Krajowy program (zasili go 28% środków funduszu) będzie się koncentrował na zmianach strukturalnych poszczególnych polityk sektorowych, a także na takich przedsięwzięciach, które mają charakter ogólnopolski i są priorytetowe z punktu widzenia polityki państwa, natomiast na poziomie regionalnym interwencja Europejskiego Funduszu Społecznego (72% środków funduszu) będzie dotyczyła bezpośredniego wsparcia osób w celu poprawy ich sytuacji na rynku.

Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój obejmuje pięć następujących osi priorytetowych: I. Osoby młode na rynku pracy, II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, III. Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju, IV. Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa oraz V. Pomoc Techniczna.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 zawiera 12 osi priorytetowych. Problematykę społeczną ujęto głównie w ramach osi priorytetowej 6. Solidarne społeczeństwo i konkurencyjne kadry, 8. Aktywni na rynku pracy i 9. Solidarne społeczeństwo.

Priorytety inwestycyjne wyznaczone w ramach osi priorytetowej 6. zakładają inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich oraz inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej.

Priorytety inwestycyjne sformułowane w ramach osi priorytetowej 8. skupiają się z kolei na zapewnianiu dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników, wspieraniu samozatrudnienia oraz rozwijanie przedsiębiorczości, w tym tworzenie innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, wyrównywaniu szans mężczyzn i kobiet m.in. na rynku pracy (w zakresie dostępu do zatrudnienia, robienia kariery, godzenia życia zawodowego i prywatnego oraz wyrównywania wynagrodzeń za taką samą pracę), przystosowaniu pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian gospodarczych oraz wydłużeniu aktywności zawodowej oraz poprawie stanu zdrowia osób pracujących.

Priorytety inwestycyjne wyznaczone w ramach osi priorytetowej 9. obejmują natomiast aktywizację społeczną i zawodową osób i grup wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem społecznym, ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych, a także wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 jest dokumentem, który określa cele polityki społecznej prowadzonej w regionie. Na podstawie przeprowadzonej diagnozy kluczowych obszarów polityki społecznej województwa, w tym podstawowych problemów występujących na jego terenie, sformułowano wizję („Uczestnictwo wszystkich mieszkańców w życiu społeczności lokalnych oraz społeczności regionu”) i misję („Tworzenie warunków dla rozwoju samodzielności i aktywności mieszkańców w życiu społecznym”) oraz wyznaczono trzy cele strategiczne (1. Wzrost poziomu samodzielności życiowej mieszkańców regionu, 2. Wzrost poziomu jakości życia mieszkańców regionu poprzez zwiększenie dostępności do różnego rodzaju usług społecznych, 3. Wzrost poziomu aktywności w życiu społecznym) i pięć priorytetów (1. Zwiększanie obszarów włączenia społecznego, 2. Ograniczanie skali występowania i skutków negatywnych zjawisk życia społecznego, 3. Wzmacnianie kapitału społecznego mieszkańców regionu, 4. Przeciwdziałanie negatywnym skutkom przemian demograficznych, 5. Rozwój i wzmacnianie współpracy podmiotów mających wpływ na regionalną politykę społeczną).

W ramach priorytetów sformułowano cele szczegółowe, które zakładają wspieranie działalności społeczno-zawodowej mieszkańców regionu, tworzenie i rozwój systemu wsparcia dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, rozwój działań skierowanych na aktywizację społeczną i zawodową osób szczególnego ryzyka, w tym niepełnosprawnych i bezdomnych, upowszechnianie wiedzy dotyczącej uzależnień oraz rozwijanie sieci placówek oferujących pomoc osobom uzależnionym, podnoszenie świadomości społecznej dotyczącej zjawiska przemocy, w szczególności w rodzinie, oraz rozwijanie systemu wsparcia instytucjonalnego, rozwijanie działań mających na celu kształtowanie i promowanie odpowiedzialnego pełnienia ról społecznych, wzmacnianie i rozwijanie partycypacji społecznej, zwiększenie dostępu do usług społecznych dla osób starszych, rozwijanie oferty wsparcia dla rodzin z dziećmi, optymalizację procesów współpracy

w obszarze polityki społecznej oraz doskonalenie obserwacji wybranych problemów i zjawisk społecznych zachodzących w regionie.

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz Polityki Prorodzinnej w Powiecie Toruńskim w latach 2006-2016 jest dokumentem określającym założenia polityki społecznej w powiecie. Zawiera diagnozę sytuacji społecznej na jego terenie, identyfikację występujących problemów oraz formułuje misję, cele strategiczne i operacyjne oraz działania.

W dokumencie wyznaczono cele operacyjne zakładające: promowanie prawidłowego funkcjonowania rodziny, wspieranie działań na rzecz poprawy jej egzystencji, efektywne wspieranie rodzin w trudnych i problemowych sytuacjach życiowych, zapobieganie zjawisku bezrobocia w rodzinach, w tym dziedzicznego, realizowanie programów aktywizujących, podejmowanie działań wspierających osoby bezrobotne oraz członków ich rodzin, przeciwdziałanie wykluczeniu społeczno-zawodowego osób bezrobotnych, usprawnienie systemu zapobiegającego marginalizacji grup społecznych, wsparcie osób i rodzin dotkniętych marginalizacją, podejmowanie działań w kierunku funkcjonowania społecznego i zawodowego osób wychodzących z trudnych sytuacji życiowych, zapobieganie uzależnieniom poprzez usprawnienie systemu profilaktyki uzależnień oraz podejmowanie zintegrowanych działań służb zajmujących się pomocą osobom uzależnionym.

Za istotne uznano również diagnozowanie sytuacji osób starszych i niepełnosprawnych, poszerzenie dostępu do rehabilitacji społecznej i zawodowej, wyrównywanie różnic edukacyjnych dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, popularyzowanie działań zapobiegających niepełnosprawności, wyrównanie szans osób z zaburzeniami psychicznymi oraz ich rodzin, utrzymanie osób starszych i wymagających opieki w środowisku zamieszkania, tworzenie i rozwijanie sieci lokalnych dziennych domów pomocy społecznej i klubów dla osób starszych, tworzenie i rozwijanie mieszkań chronionych o różnej specjalności w zależności od rodzaju chorób i niepełnosprawności, tworzenie i rozwijanie rodzinnych domów pomocy świadczących usługi opiekuńcze i bytowe całodobowo, zapewnienie całodobowej opieki w placówkach stacjonarnych oraz wzbogacanie warsztatu pracy pracowników socjalnych.

Podkreślono także konieczność diagnozowania sytuacji osób bezdomnych, uzależnionych, chorych psychicznie, bezrobotnych co najmniej 24 miesiące, zwalnianych

z zakładów karnych i uchodźców, tworzenia schronisk dla mężczyzn i kobiet, zorganizowania grup terapeutycznych i indywidualnych konsultacji dla poszczególnych grup, prowadzenia pracy socjalnej z osobami zagrożonymi marginalizacją i wykluczonymi społecznie, koordynowania współpracy organizacji pomocowych na rzecz osób i rodzin wykluczonych społecznie, wspierania osób/rodzin po ich powrocie do środowiska, utworzenia centrum integracji społecznej, rozwijania zatrudnienia wspieranego dla osób zagrożonych marginalizacją społeczną po zakończeniu uczestnictwa w zajęciach w centrum integracji społecznej, rozwijania klubów integracji społecznej oraz budownictwa mieszkań dla poszczególnych grup wymagających pomocy społecznej i dotkniętych lub zagrożonych trwałą marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

Strategia Rozwoju Gminy Czernikowo do 2020 r. jest podstawowym dokumentem strategicznym określającym cele i kierunki polityki rozwoju gminy. Na podstawie diagnozy społeczno-gospodarczej gminy oraz analizy mocnych i słabych jej stron oraz szans i zagrożeń, jakie przed nią stoją, sformułowano wizję i misję rozwoju gminy, a także wyznaczono cele strategiczne i operacyjne.

Do celów operacyjnych istotnych z punktu widzenia niniejszego dokumentu zaliczono m.in.: zapewnienie wysokiej jakości kształcenia, stworzenie wizerunku gminy jako miejsca idealnego do osiedlania się, rozszerzenie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy dla Powiatu Toruńskiego, rozwój podmiotów ekonomii społecznej, nawiązanie współpracy z miastem/gminą partnerską z innego państwa oraz rozwój współpracy Gminy Czernikowo z organizacjami pozarządowymi, rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego, wspieranie działalności ekologicznej produkcji rolnej, rozwój działalności agroturystycznych, turystyki pieszej i rowerowej na terenach atrakcyjnych turystycznie, zagospodarowanie zbiorników wodnych do celów wypoczynkowych i rekreacyjnych, promocja gminy w aspekcie turystycznym, rozwój małej i średniej przedsiębiorczości na terenie gminy, zaangażowanie się gminy w powiązania kooperacyjne oraz wzrost liczby działalności korzystającej z zasobów rolnych.

II. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ W GMINIE

1. DANE PODSTAWOWE O GMINIE

Gmina Czernikowo jest gminą wiejską, położoną w centralnej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie ziemskim toruńskim. Gmina graniczy od północy z gminami Ciechocin i Zbójno (powiat golubsko-dobrzyński), od wschodu i południa z gminami Kikół, Lipno i Bobrowniki (powiat lipnowski), a od zachodu z gminą Obrowo (powiat toruński).

Gmina zajmuje powierzchnię 169,37 km², co stanowi 13,77% powierzchni powiatu, a w jej skład wchodzi 41 wsi tworzących 17 sołectw: Czernikowo, Czernikówko, Jackowo, Kiełpiny, Kijaszkowo, Liciszewy, Makowiska, Mazowsze, Osówka, Mazowsze-Parcele, Pokrzywno, Skwirynowo, Steklin, Steklinek, Witowąż, Zimny Zdrój i Wygoda.

Czernikowo położone jest pomiędzy Kotliną Toruńską a Pojezierzem Dobrzyńskim. Oś hydrograficzną gminy tworzy Wisła, północno-wschodnia część gminy leży na obszarze zlewni chronionej rzeki Drwęcy, a południową granicę wyznacza rzeka Mień. Część obszaru gminy należy do stref chronionych – południowa i centralna część stanowi fragment chronionego krajobrazu Niziny Ciechocińskiej. Na terenie gminy zarejestrowano także kilka pomników przyrody, do których należy m.in. 400-letni cis we wsi Osówka. W północnych rejonach gminy dominuje krajobraz pagórkowaty, uformowany podczas zlodowaceń, natomiast większość południowej części stanowią lasy wchodzące w skład kompleksu leśnego Puszczy Bydgoskiej. Największy zbiornik wodny w gminie stanowi jezioro Steklin, którego powierzchnia wynosi ok. 113 ha.

Pierwsze ślady słowiańskiego osadnictwa wczesnośredniowiecznego na Ziemi Dobrzyńskiej pochodzą z około VI wieku. Na ten okres datowane są m.in. broń i narzędzia znalezione podczas penetracji grodziska w Steklinie-Niedźwiedziu. Pierwsza pisana wzmianka o wsi pochodzi z 1309 roku i znajduje się w dokumencie wydanym przez biskupa płockiego Jana Wysokiego, ustalającym wysokość dziesięciny na rzecz parafii Czernikowo.

W XV wieku Czernikowo cieszyło się znacznym rozwojem gospodarczym, posiadało m.in. młyn i karczmę, osiedlali się tu protestanccy mieszkańcy północno-zachodniej Europy, m.in. menonici, baptyści, którzy przynieśli ze sobą wysoką kulturą rolną. W czasie potopu szwedzkiego ziemia czernikowska stała się ośrodkiem grabieży i gwałtów, co spowodowało utratę plonów i długotrwały głód oraz masowe epidemie, które doprowadziły do wyludnienia. Do najtragiczniejszych należała epidemia cholery w 1658 roku, która uśmierciła prawie całą wieś.

Po II rozbiorze Polski Czernikowo znalazło się na obszarze zaboru pruskiego, a po okresie napoleońskim ziemia ta weszła w skład Królestwa Polskiego. Na przełomie XIX i XX wieku nastąpił kolejny dynamiczny rozwój Czernikowa; powstała m.in. Polska Katolicka Szkoła Ludowa, stacja kolejowa, straż pożarna, wybudowano bitą drogę. W czasie II wojny światowej

ziemię czernikowską włączono do Rzeszy, a po jej zakończeniu miejsce większości dawnych mieszkańców zajęli repatrianci ze wschodu.

Wiele zabytkowych obiektów w gminie uległo zniszczeniu. Do najcenniejszych, spośród tych, które się zachowały, należą: kościół parafii pw. św. Bartłomieja z przełomu XIII i XIV wieku w Czernikowie; park dworski z przełomu XVIII i XIX wieku w Kijaszkowie; kościół parafii pw. Marcina z 1900 roku wraz z ogrodzeniem i bramą w Mazowszu; zespół dworski z połowy XIX wieku w Steklinie, obejmujący dwór, park i spichrz; zespół dworski w Steklunku, obejmujący dwór z 1890 roku, park z XIX wieku, oborę ze spichrzem z początku XX wieku. Historię gminy dokumentują także cmentarze różnych wyznań.

2. TRANSPORT I KOMUNIKACJA

Przez obszar gminy Czernikowo przebiega droga krajowa nr 10 z Torunia do Warszawy i droga wojewódzka nr 566 – na całej swej długości położona w gminie Czernikowo – łącząca stację kolejową Czernikowo z drogą krajową nr 10. System komunikacyjny gminy uzupełniają sieci dróg powiatowych (o łącznej długości powyżej 55 km) i dróg gminnych (o łącznej długości ponad 120 km). W Czernikowie znajduje się również stacja kolejowa obecnie obsługująca połączenia z miejscowościami Lipno, Sierpc, Skępe i Toruń.

Czernikowo położone jest ok. 30 km od Torunia, 25 km od Lipna oraz ok. 50 km od Włocławka.

Usługi komunikacyjne na terenie gminy świadczą prywatni przewoźnicy – Arriva Bus Transport Polska (ul. Dąbrowskiego 8/24, 87-100 Toruń) oraz Kujawsko-Pomorski Transport Samochodowy S.A. O/Lipno (ul. 22 stycznia 2, 87-600 Lipno).

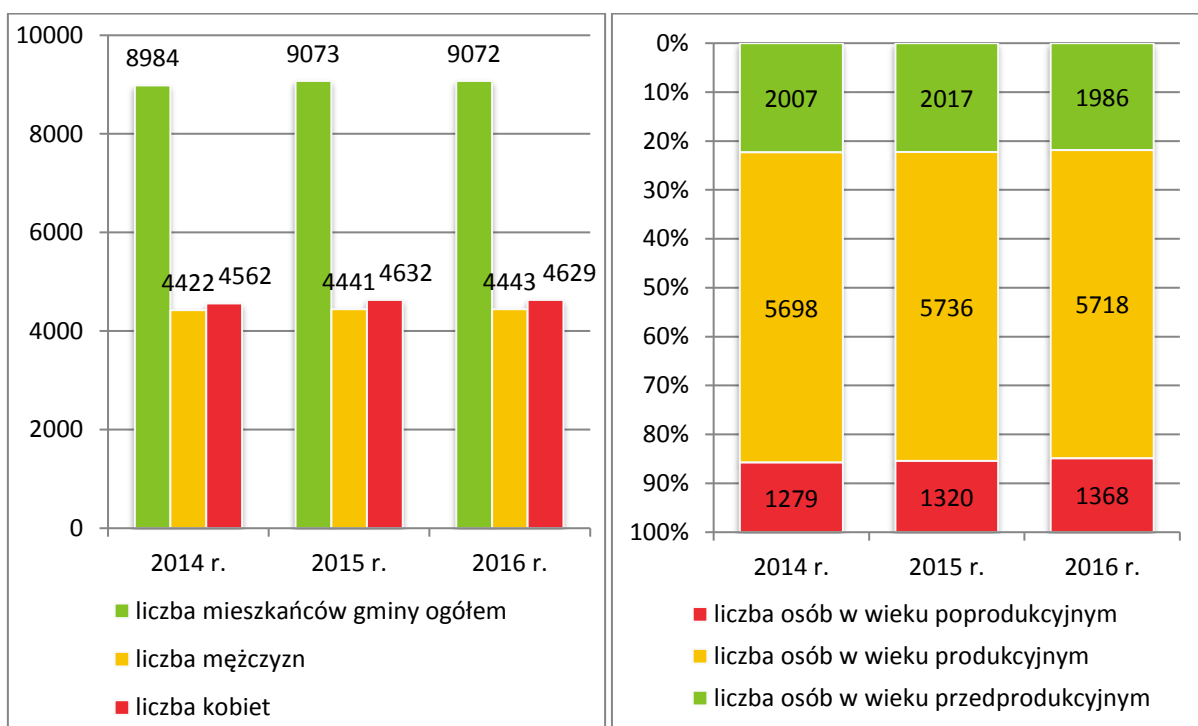
Dobre połączenia komunikacyjne mają mieszkańcy Czernikowa, Czernikówka, Wygody i Steklina, natomiast z trudnościami komunikacyjnymi borykają się mieszkańcy miejscowości: Bernardowo, Mazowsze, Mazowsze Parcele, Kijaszkowo, Kijaszkówiec, Liciszewy, Jackowo, Steklinek, Witowąż, Osówka, Osówka Kolonia, Steklin Kolonia, Ograszka, Łazy, Makowiska, Kiełpiny, Rozstrzały, Pokrzywno, Skwirynowo, Nowogródek, Rudno, Stajęczyny, Zimny Zdrój, Szkleniec, Wieprzeniec, Włęcz, Wylewy, Zabłocie, Zieleńszczyzna, Dąbrówka, Jażwiny i Piaski.

3. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA I ZASOBY MIESZKANIOWE

W latach 2015-2016 liczba ludności gminy Czernikowo była nieco wyższa niż w 2014 roku (8.984 w 2014 r., 9.073 w 2015 i 9.072 w 2016 r.). Na koniec kolejnych lat większość wśród mieszkańców stanowiły kobiety (50,8% w 2014 r., 51,1% w 2015 r., 51% w 2016 r.).

W latach 2014-2016 liczba dzieci i młodzieży oraz osób w wieku produkcyjnym ulegała wahaniom, natomiast liczba osób starszych rosła z roku na rok. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykresy 1-2. Ludność gminy oraz jej struktura wiekowa w latach 2014-2016

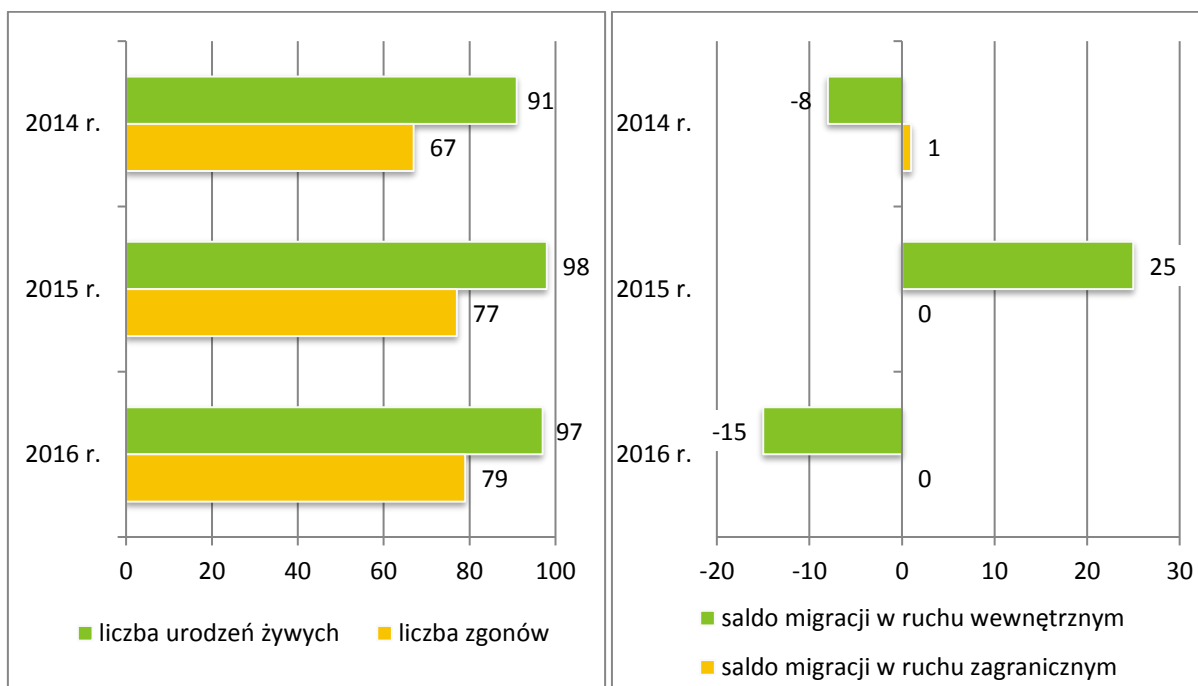
Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

Na koniec 2016 roku średnia gęstość zaludnienia w gminie wynosiła 53 osoby na 1 km² i była niższa od średniej dla powiatu toruńskiego, która wynosiła 85 osób na 1 km².

Wyższa w latach 2015-2016 liczba mieszkańców gminy była efektem dodatniego przyrostu naturalnego (24 w 2014 r., 21 w 2015 r. i 18 w 2016 r.) oraz korzystnego w 2015 roku salda migracji wewnętrznej (+25).

Dane szczegółowe na temat ruchu naturalnego i salda migracji mieszkańców gminy przedstawiają poniższe wykresy.

Wykresy 3-4. Ruch naturalny i saldo migracji ludności gminy w latach 2014-2016

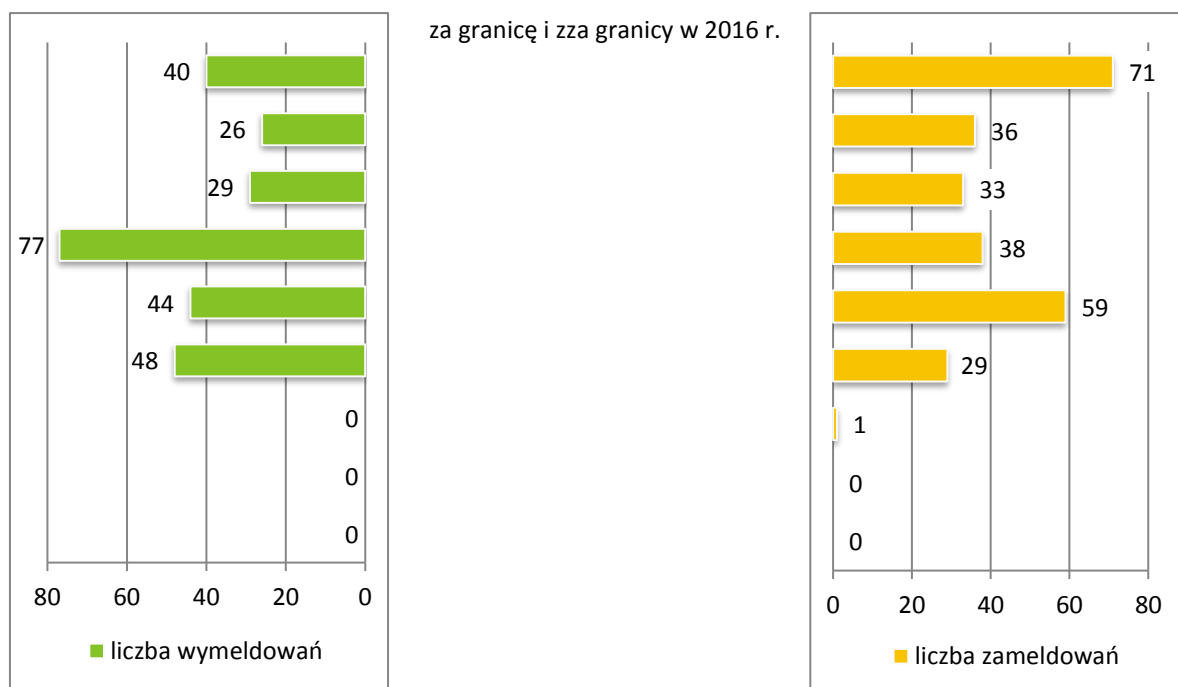
Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

Mieszkańcy gminy opuszczający jej teren kierowali się przede wszystkim do innych jednostek wiejskich, miejskich, np. Torunia czy Włocławka. W 2014 i 2016 roku dla większości osób, które postanowiły się osiedlić w gminie, wcześniejszym miejscem zamieszkania były zarówno miasta, natomiast w 2015 roku inne obszary wiejskie. W analizowanym okresie marginalne znaczenie miał ruch migracyjny odbywający się za granicę i z za granicy.

Dane szczegółowe na temat ruchu migracyjnego ludności gminy według typu i kierunku migracji przedstawia poniższy wykres.

Wykres 5. Ruch migracyjny ludności gminy w latach 2014-2016 według typu i kierunku migracji

- do miasta i z miast w 2014 r.
- do miasta i z miast w 2015 r.
- do miasta i z miast w 2016 r.
- na wieś i ze wsi w 2014 r.
- na wieś i ze wsi w 2015 r.
- na wieś i ze wsi w 2016 r.
- za granicę i z za granicy w 2014 r.
- za granicę i z za granicy w 2015 r.

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

Analizując sytuację demograficzną w gminie, należy podkreślić, iż przyjęty do badania trzyletni okres jest zbyt krótki, aby jednoznacznie zdefiniować charakter zachodzących zmian. Uwagę zwraca jednak malejący udział w populacji gminy dzieci i młodzieży (z 22,3% w 2014 do 21,9% w 2016 r.) oraz rosnący odsetek osób w wieku produkcyjnym (z 63% w 2014 r. do 63,4% w 2016 r.) i osób starszych (z 14,2% w 2014 r. do 15,1% w 2016 r.). Przypuszczać należy, że w niedługim czasie gmina zmagać się będzie z postępującym procesem starzenia się społeczności lokalnej, co w niedługiej perspektywie będzie m.in. wymagało dostosowania w szerszym zakresie niż dotychczas wachlarza usług społecznych do potrzeb seniorów.

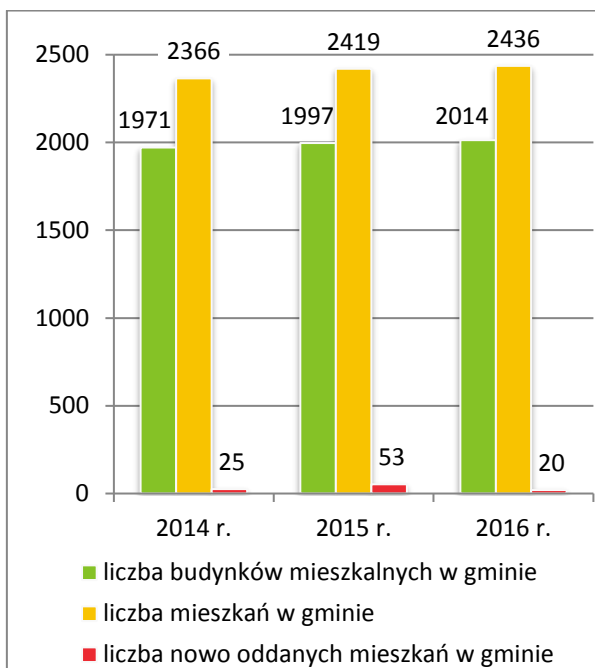
Sytuacja demograficzna w gminie jest jednym z uwarunkowań lokalnej polityki mieszkaniowej. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2014-2016 liczba mieszkań w gminie Czernikowo zwiększała się z roku na rok (z 2.366 w 2014 r. do 2.436 w 2016 r.). W analizowanym okresie liczba nowo oddanych mieszkań w gminie ulegała wahaniom (25 w 2014 r., 53 w 2015 r., 20 w 2016 r.). Wśród nowo oddanych mieszkań nie było mieszkań poszerzających zasoby gminy.

Z danych Urzędu Gminy Czernikowo wynika, że w latach 2014-2016 liczba mieszkań komunalnych będących w zasobach gminy była na tym samym poziomie (po 9 w każdym roku); łączna liczba dostępnych w nich izb oraz powierzchnia użytkowa wyniosła odpowiednio 27 i

462 m², przy czym przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania to 47 m², a na 1 osobę przypadało średnio 21 m² mieszkania.

Dane szczegółowe na temat zasobów mieszkaniowych w gminie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 6. Zasoby mieszkaniowe w gminie w latach 2014-2016

Wykres 7. Mieszkania pozostające w zasobach gminy w latach 2014-2016

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny oraz Urząd Gminy Czernikowo.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2016 roku większość mieszkań w gminie była wyposażona w instalacje techniczno-sanitarne w postaci wodociągu, ustępu spłukiwanego, łazienki i centralnego ogrzewania. Najlepiej wyglądała sytuacja z dostępem do sieci wodociągowej, do której podłączonych było 95,9% mieszkań, ustęp spłukiwany i łazienkę posiadało odpowiednio 90,6% i 87,9% mieszkań, a do centralnego ogrzewania dostęp miało 81,7% mieszkań.

Mieszkańcy gminy, którzy z uwagi na trudną sytuację materialną nie byli w stanie pokryć kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, otrzymywali, po spełnieniu określonych warunków, dodatki mieszkaniowe. Jest to świadczenie pieniężne udzielane w ramach zadań własnych gminy i realizowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernikowie. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Dodatki mieszkaniowe przyznane w gminie w latach 2014-2016

	2014 r.	2015 r.	2016 r.
liczba gospodarstw, którym przyznano dodatki mieszkaniowe	48	47	37
liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych	472	404	358
wartość wypłaconych dodatków mieszkaniowych (w zł)	114.919	105.401	101.952

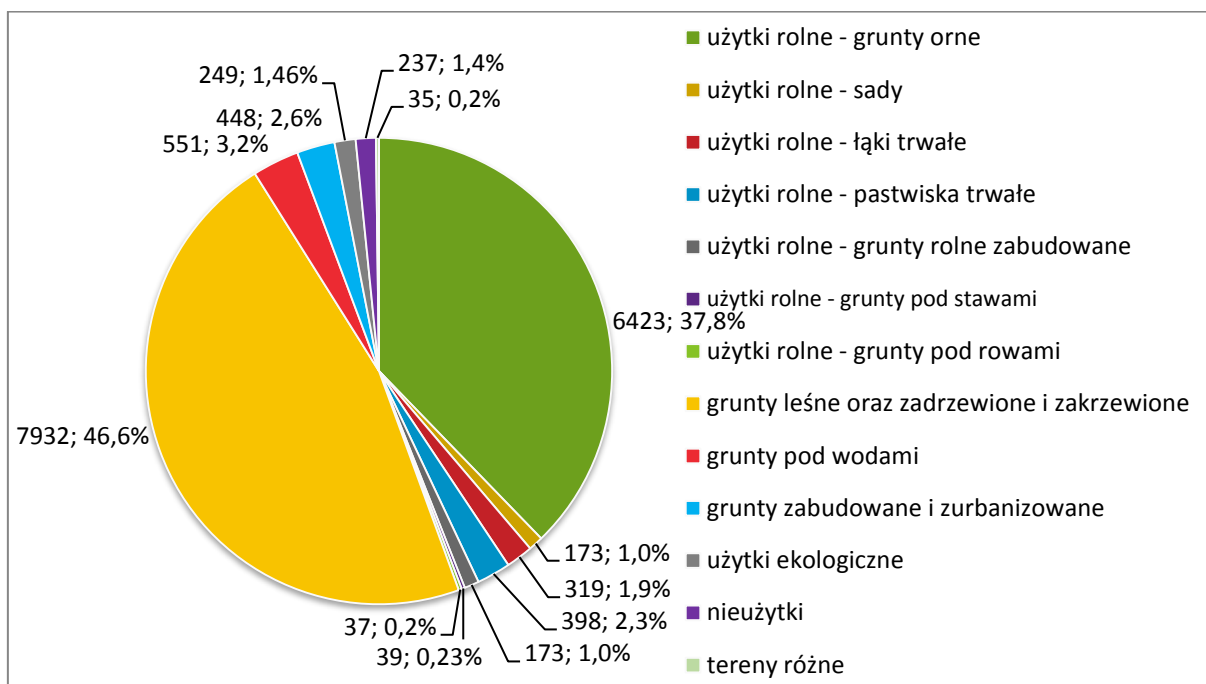
Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernikowie oraz Główny Urząd Statystyczny.

W latach 2014-2016 liczba gospodarstw domowych, którym przyznano dodatki mieszkaniowe systematycznie zmniejszała się (z 48 w 2014 r. do 37 w 2016 r.), podobnie jak wysokość kwot wydatkowanych na ten cel (z 114.919 zł w 2014 r. do 101.951 zł w 2016 r.).

Warto dodać, iż w 2014 roku w gminie wypłacono 3 dodatki energetyczne (na łączną kwotę 189 zł), natomiast rok później ich liczba wzrosła do 5 (na kwotę 648 zł), a w kolejnym spadła do 4 (na kwotę 558 zł). Ta forma pomocy udzielana jest osobom, którym przyznano dodatek mieszkaniowy oraz które są stroną umowy kompleksowej lub umowy sprzedaży energii elektrycznej zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym i zamieszkują w miejscu dostarczania energii elektrycznej.

4. GOSPODARKA I SYTUACJA NA RYNKU PRACY

Gmina Czernikowo jest gminą o charakterze rolniczym. W strukturze użytkowania gruntów największą część (46,6%) stanowią grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione. Ponad 40% zajmują również użytki rolne (44,4%), w tym grunty orne – 37,8%. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 8. Użytki rolne, lasy i grunty leśne, pozostałe grunty i nieużytki (w ha) w gminie

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

Pod względem przydatności rolniczej obszar gminy podzielony jest na 2 części – w północno-wschodniej części występują dobre gleby od II do IV klasy bonitacyjnej nadające się do prowadzenia nawet wymagających upraw, jak np. pszenica, natomiast w południowej części dominują tereny podmokłe, lasy i gleby słabej jakości od IV do VI klasy bonitacyjnej. Sezon wegetacyjny trwa ok. 220 dni.

Według danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku w gminie funkcjonowały 673 gospodarstwa rolne, w tym 616 gospodarstw prowadzących działalność rolniczą. Wśród nich były 73 gospodarstwa małe o powierzchni do 1 ha, 198 gospodarstw o powierzchni od 1 do 5 ha, 142 gospodarstwa o powierzchni od 5 do 10 ha, 93 gospodarstwa o powierzchni od 10 do 15 ha oraz 110 gospodarstw o powierzchni 15 ha i więcej.

W strukturze upraw dominowały zboża (uprawą zbóż zajmowało się 479 gospodarstw rolnych spośród 509 trudniących się uprawą) i ziemniaki (132), uprawiano również uprawy przemysłowe (68), rzepak i rzepik (39), buraki cukrowe (36) oraz rośliny strączkowe (4) i warzywa gruntowe (3).

Podstawowy kierunek produkcji zwierzęcej stanowiła natomiast hodowla bydła (zajmowały się nią 242 gospodarstwa spośród 421 utrzymujących zwierzęta gospodarskie) i trzody chlewnej (238). Pogłowie bydła liczyło 4.522 sztuki, a trzody chlewnej 11.188 sztuk.

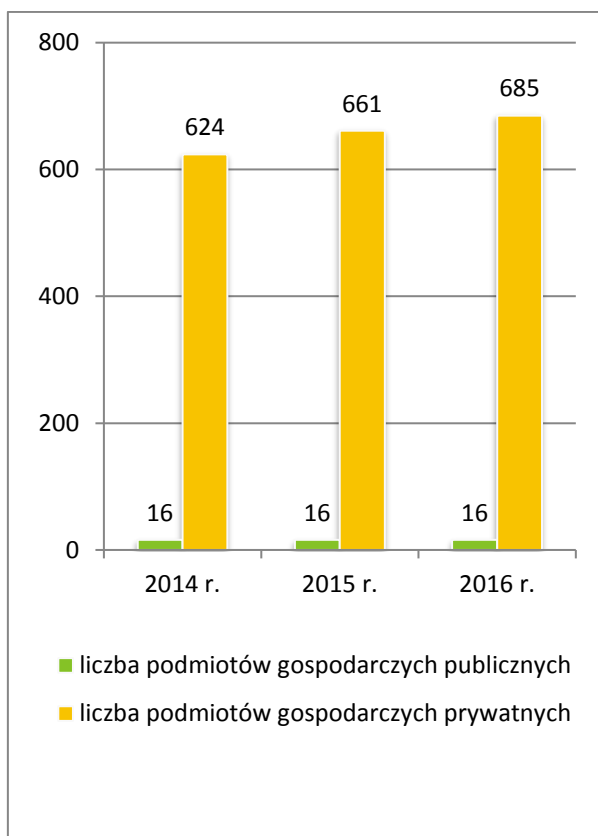
Prowadzono także chów koni (w 25 gospodarstwach), a w większości gospodarstw (331) hodowano drób, którego pogłowie liczyło łącznie: 13.589 sztuk.

Na terenie gminy znajdują się udokumentowane zasoby kopalin pospolitych; są to piaski i żwiry występujące w okolicach miejscowości Witowąż.

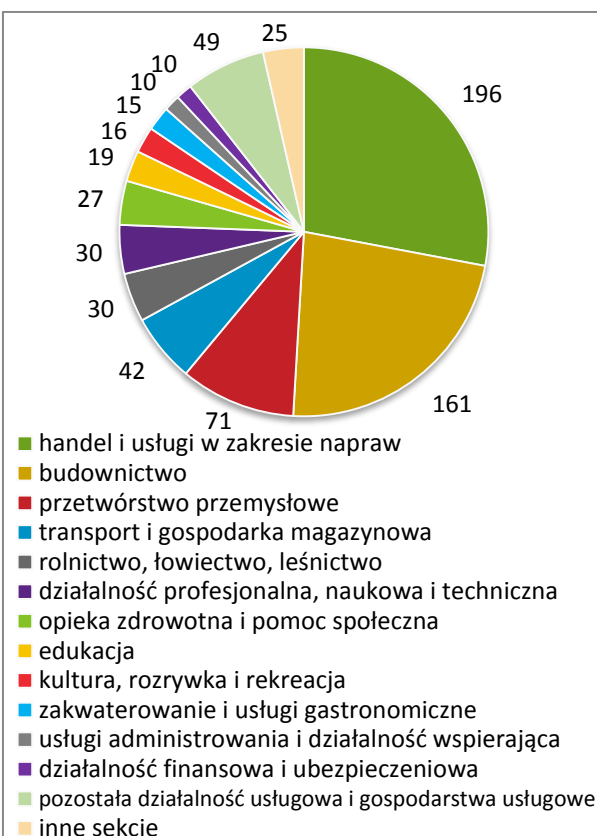
W latach 2014-2016 liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących w gminie zwiększała się z roku na rok (z 640 w 2014 r. do 701 w 2016 r.). Zdecydowana większość z nich znajdowała się w rękach prywatnych (624 w 2014 r., 661 w 2015 r., 685 w 2016 r.). W 2016 roku dominującymi rodzajami działalności gospodarczej prowadzonej w gminie były handel i usługi w zakresie napraw (196 podmiotów) oraz budownictwo (161). Na kolejnych miejscach znajdowały się podmioty zajmujące się przetwórstwem przemysłowym (71) oraz transportem i gospodarką magazynową (42).

Dane szczegółowe na temat podmiotów gospodarczych funkcjonujących w gminie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 9. Podmioty gospodarcze w gminie w latach 2014-2016

Wykres 10. Podmioty gospodarcze w gminie w poszczególnych sekcjach Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) w 2016 roku

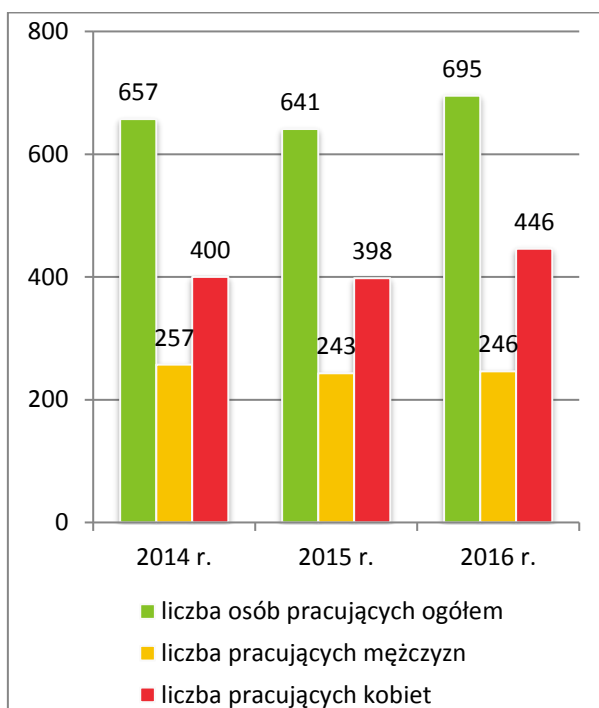
Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

Sytuacja gospodarcza w gminie wpływa na kondycję lokalnego rynku pracy. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w 2016 roku liczba posiadających zatrudnienie mieszkańców gminy Czernikowo była wyższa niż w latach 2014-2015 (659 w 2014 r., 641 w 2015 r., 695 w 2016 r.). Mimo iż dane te nie uwzględniają pełnej liczby osób zatrudnionych, na uwagę zasługuje znacznie większy w tym gronie i zwiększający się z roku na rok odsetek kobiet (60,9% w 2014 r., 62,1% w 2015 r., 64,2% w 2016 r.).

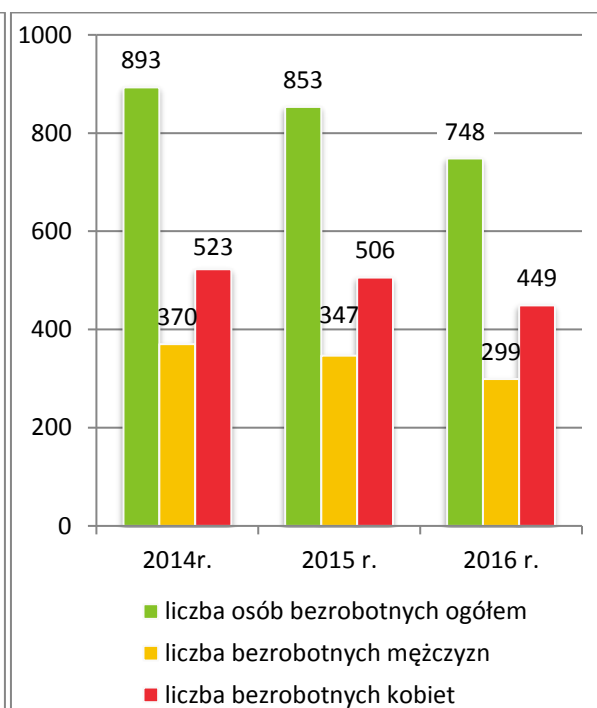
Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Toruniu, w latach 2014-2016 liczba osób bezrobotnych w gminie zmniejszała się z roku na rok (z 893 w 2014 r. do 748 w 2016 r.). Wśród osób pozostających bez pracy większość stanowiły kobiety (58,6% w 2014 r., 59,3% w 2015 r., 60% w 2016 r.).

Dane szczegółowe na temat pracujących i bezrobotnych mieszkańców gminy przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 11. Mieszkańcy gminy posiadający zatrudnienie w latach 2014-2016*

Wykres 12. Bezrobotni w gminie według płci w latach 2014-2016

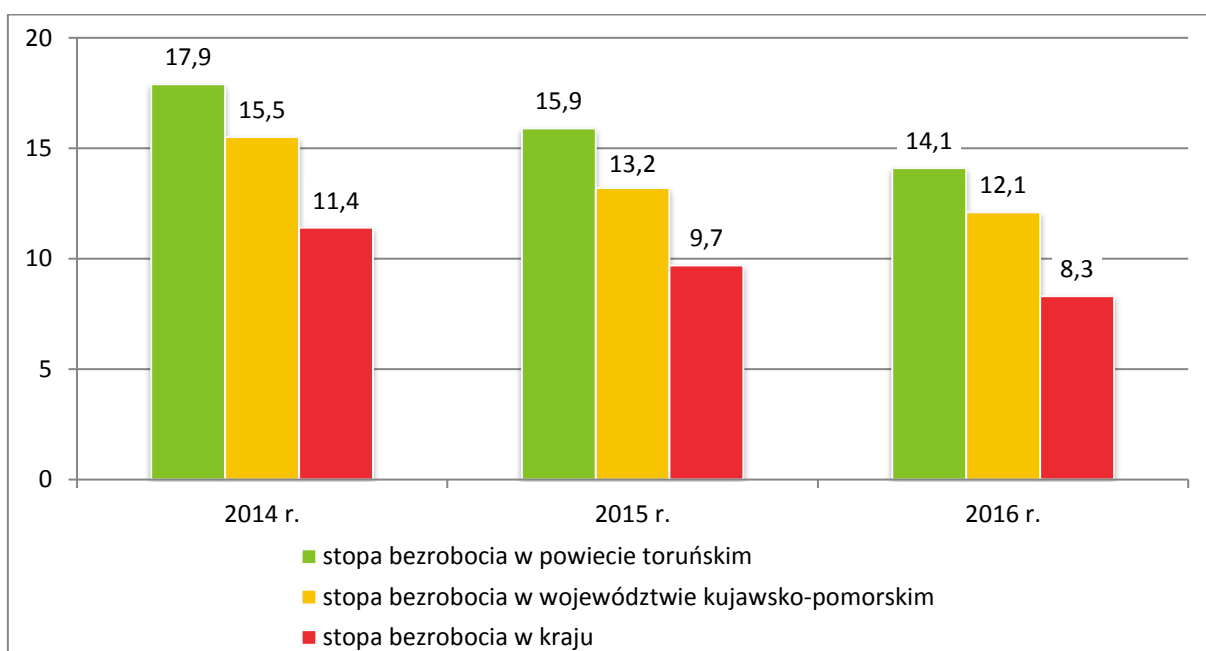
*bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach, bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.

Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny i Powiatowy Urząd Pracy w Toruniu.

W latach 2014-2016 udział osób bezrobotnych w ogóle mieszkańców gminy będących w wieku produkcyjnym zmniejszał się z roku na rok. W 2014 roku wyniósł on 15,7%, rok później osiągnął poziom 14,9%, a w 2016 roku spadł do 13,1%.

W analizowanym okresie stopa bezrobocia w powiecie toruńskim była wyższa niż w województwie kujawsko-pomorskim i znacznie wyższa niż w kraju. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 13. Stopa bezrobocia w powiecie toruńskim, w województwie kujawsko-pomorskim i w kraju w latach 2014-2016 (w %)

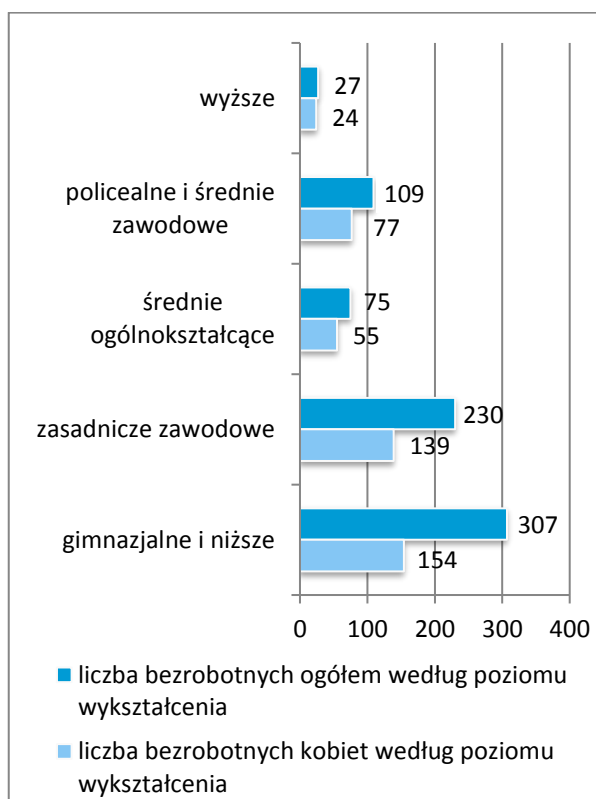
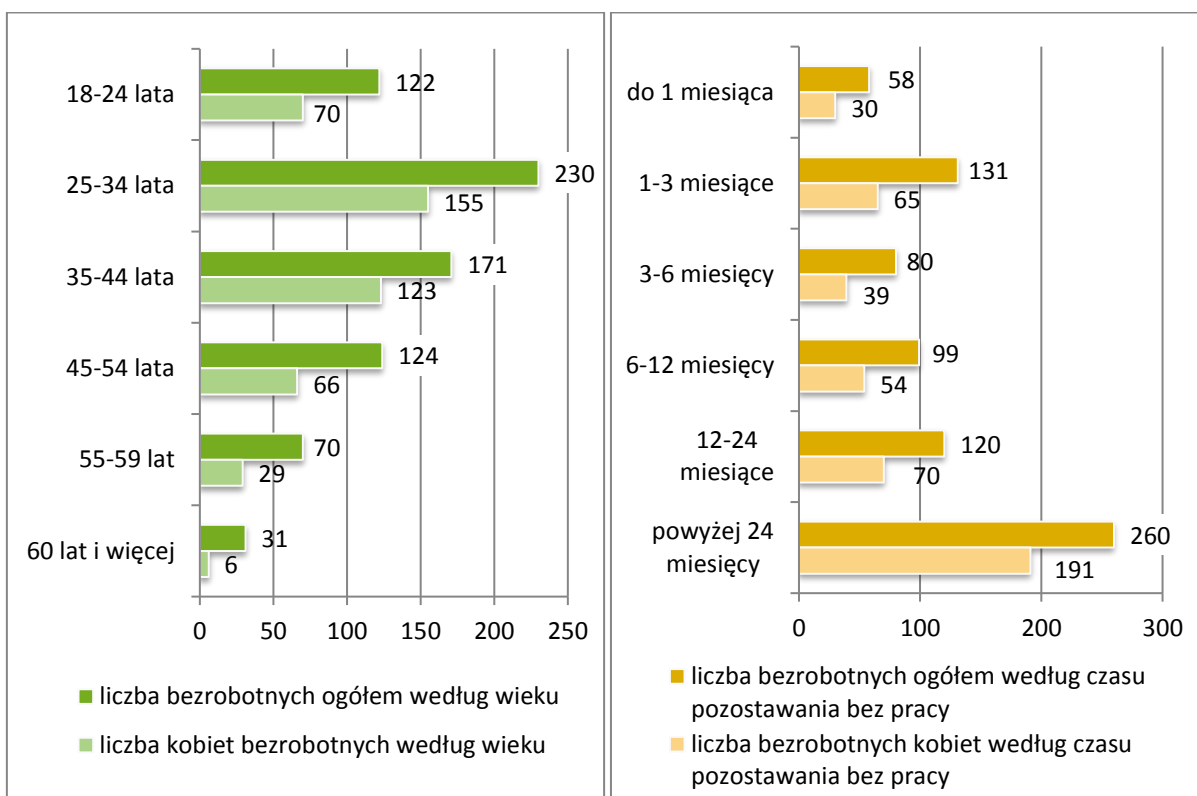
Źródło danych: Główny Urząd Statystyczny.

Na koniec 2016 roku wśród bezrobotnych w gminie największe grupy stanowiły osoby w wieku 25-34 lata (230 osób), osoby pozostające bez zatrudnienia długotrwale, tj. 12 miesięcy i więcej (w sumie 380 osób), a także osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (307 osób) oraz zasadniczym zawodowym (230 osób).

Największy odsetek kobiet wśród bezrobotnych odnotowano w gronie osób w wieku 35-44 lata (71,9%), pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy (73,5%) oraz posiadających wykształcenie wyższe (88,9%).

Dane szczegółowe uwzględniające podział bezrobotnych w gminie według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i poziomu wykształcenia przedstawiają poniższe wykresy.

Wykresy 14-16. Bezrobotni w gminie na koniec 2016 roku według wieku, czasu pozostawania bez pracy, poziomu wykształcenia oraz pozostający w szczególnej sytuacji na rynku pracy

Źródło danych: Powiatowy Urząd Pracy w Toruniu.

W 2016 roku w gminie zgłoszono 342 wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej, przy czym oferty zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej dotyczyły 257 miejsc. Warto zaznaczyć, iż wśród zgłoszonych wolnych miejsc pracy 209 dotyczyło zatrudnienia subsydiowanego.

Analizując sytuację gospodarczą gminy, należy zauważyć, że głównym źródłem utrzymania jej mieszkańców jest praca najemna, wielu dojeżdża do pobliskich miast – Torunia i Lipna. Gospodarstwa rolne stanowią z kolei podstawę utrzymania dla mniej niż ¼ mieszkańców gminy.

Bezrobocie w gminie jest problemem zauważalnym, będąc głównym powodem korzystania ze świadczeń pomocy społecznej na jej terenie. W szczególnie trudnej sytuacji znajdują się ludzie młodzi, dla których brak pracy jest przesłanką do degradacji ekonomicznej, społecznej i osobowościowej.

Z uwagi na rolniczy charakter gminy, warto wspomagać gospodarstwa prowadzące produkcję rolniczą i zmiany w rolnictwie, m.in. poprzez pomoc w stworzeniu i wspieranie grup producenckich oraz ułatwianie dostępu do rynków zbytu. Znaczna liczba małych firm wśród podmiotów gospodarczych działających w gminie wymaga z kolei podejmowania działań na rzecz ich utrzymania oraz zwiększenia potencjału, np. poprzez udzielanie pomocy w dostępie do nowoczesnych technologii i innowacyjnych rozwiązań biznesowych. Pewnym źródłem dochodu mieszkańców mają szansę stać się również wpływy z turystyki.

Rozważając położenie mieszkańców gminy pozostających bez zatrudnienia, należy zwrócić uwagę na potrzebę zwiększania kompetencji, kwalifikacji i mobilności osób bezrobotnych, tak aby skuteczniej i trafniej odpowiadały one na zapotrzebowanie regionalnego rynku pracy. Bardzo ważne jest wsparcie ludzi młodych, umożliwienie im podjęcia pierwszej pracy i zdobycia doświadczenia zawodowego. Dla zwiększenia liczby osób zaktywizowanych istotne jest także dalsze podejmowanie inicjatyw przy wykorzystaniu środków unijnych.

5. EDUKACJA I WYCHOWANIE

W gminie Czernikowo funkcjonują 2 przedszkola (w tym 1 niepubliczne) oraz 5 szkół podstawowych. Na terenie gminy znajduje się także Liceum Ogólnokształcące oraz Szkoła

Muzyczna I stopnia, dla której organem prowadzącym jest gmina. Młodzież z gminy ma również możliwość kontynuowania nauki m.in. w Toruniu, gdzie znajdują się szkoły zawodowe, technika i licea. Na terenie gminy nie ma natomiast żłobka, co powoduje, że nie są zaspokajane potrzeby w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3.

Od września 2017 roku gmina Czernikowo prowadzi także na zlecenie powiatu toruńskiego technikum i szkołę branżową – placówki są organizacyjnie połączone wraz z liceum ogólnokształcącym w Zespół Szkół im. Mikołaja Kopernika.

Dane szczegółowe na temat placówek oświatowych działających w gminie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Placówki oświatowe w gminie

lp.	nazwa placówki	adres placówki
1.	Przedszkole Publiczne w Czernikowie	ul. Toruńska 35, 87-640 Czernikowo
2.	Niepubliczne Przedszkole „Słoneczko”	ul. Cicha 10, 87-640 Czernikowo
3.	Szkoła Podstawowa im. K. K. Baczyńskiego w Czernikowie	ul. Szkolna 15, 87-640 Czernikowo
4.	Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Steklinie	Steklin 15/4, 87-640 Czernikowo
5.	Szkoła Podstawowa im. Tony Halika w Osówce	Osówka 44, 87-632 Osówka
6.	Szkoła Podstawowa w Makowiskach	Makowiska 23A, 87-632 Osówka
7.	Szkoła Podstawowa im. mjr Henryka Sucharskiego w Mazowszu	Mazowsze 11, 87-640 Czernikowo
8.	Zespół Szkół im. Mikołaja Kopernika w Czernikowie (Liceum Ogólnokształcące, Technikum, Branżowa Szkoła I stopnia)	ul. Gimnazjalna 1, 87-640 Czernikowo
9.	Szkoła Muzyczna I Stopnia w Czernikowie	ul. Gimnazjalna 1, 87-640 Czernikowo

Źródło danych: Urząd Gminy Czernikowo.

W roku szkolnym 2016/2017 do przedszkoli uczęszczało 139 dzieci, w szkołach podstawowych naukę pobierało w sumie 864 uczniów, w gimnazjum 309 uczniów, a w szkole ponadgimnazjalnej 19 uczniów. W placówkach oświatowych zatrudnionych było łącznie 138 nauczycieli, z czego 10 nauczycieli w przedszkolach, 90 nauczycieli w szkołach podstawowych oraz 32 nauczycieli w gimnazjum i 6 w szkole ponadgimnazjalnej.

Placówki oświatowe w gminie zapewniają dostęp do sali gimnastycznej, świetlicy, biblioteki i sprzętu komputerowego, organizują zajęcia pozalekcyjne, w tym koła zainteresowań, uczestniczą w projektach i programach służących rozwijaniu zainteresowań

i umiejętności uczniów, wyrównywaniu ich szans edukacyjnych i doskonaleniu nauczycieli, a także realizują programy profilaktyczne i wychowawcze.

Uczniowie w gminie mają dostęp do różnorodnych form pomocy, m.in. zajęć korekcyjno-kompensacyjnych (w związku z dysleksją, dysgrafią, dyskalkulią, mutyzmem), rewalidacyjnych (z powodu niepełnosprawności intelektualnej, ruchowej, autyzmu), logopedycznych i wyciszających (w przebiegu ADHD, ADD), gimnastyki korekcyjnej, a także innych, związanych z wczesnym wspomaganiem rozwoju dziecka).

6. KULTURA, SPORT I REKREACJA, TURYSTYKA

Główną instytucją prowadzącą działalność kulturalną w gminie Czernikowo jest Gminna Biblioteka Publiczna w Czernikowie i jej 2 filie – w Mazowszu i Osówce.

Biblioteka zapewnia mieszkańcom gminy obsługę biblioteczną, a jej działalność służy rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych, informacyjnych, edukacyjnych i samokształceniowych społeczności lokalnej, upowszechnianiu wiedzy i nauki oraz rozwojowi czytelnictwa i kultury. Do podstawowych zadań placówki należy gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i ochrona materiałów bibliotecznych; obsługa czytelników, przede wszystkim udostępnianie zbiorów oraz prowadzenie działalności informacyjnej, a zwłaszcza informowanie o zbiorach własnych, innych bibliotek i ośrodków informacji naukowej; prowadzenie działalności bibliograficznej, dokumentacyjnej, naukowo-badawczej, edukacyjnej i popularyzatorskiej. Biblioteka udostępnia zbiory na miejscu, wypożycza na zewnątrz, prowadzi wypożyczenia międzybiblioteczne ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży oraz osób niepełnosprawnych; zajmuje się organizowaniem i prowadzeniem różnych form pracy z czytelnikiem, służących popularyzacji książki, sztuki i nauki oraz upowszechnianiu dorobku kulturalnego gminy. Placówka współpracuje z innymi bibliotekami, instytucjami kultury, podmiotami prowadzącymi działalność kulturalną, stowarzyszeniami i związkami twórców i artystów oraz organami władz publicznych zajmującymi się działalnością kulturalną.

Oprócz podstawowej działalności związanej z udostępnianiem księgozbioru, placówka podejmuje działania promujące czytelnictwo i kulturę – w ich ramach jest organizatorem

wystaw i konkursów, spotkań autorskich, a także zajmuje się organizacją czasu wolnego dzieci i młodzieży.

Biblioteka zatrudnia 4 etatowych pracowników. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2016 roku jej księgozbiór liczył 30.611 woluminów, liczba czytelników wyniosła 883, a liczba wypożyczeń księgozbioru na zewnątrz – 10.192 woluminy. Biblioteka umożliwia czytelnikom korzystanie z komputerów z dostępem do sieci Internet.

Działalność kulturalna w gminie prowadzona jest także w Centrum Integracji Kulturalnej w Czernikowie, w Wiejskim Domu Kultury w Mazowszu oraz w świetlicach wiejskich – w Czernikowie, Steklunku, Osówce, Witowężu, Pokrzywnie i Steklinie. Wymienione placówki kultury także zatrudniają etatowych pracowników (w sumie 6). Szacuje się, że liczba osób objętych stałą ofertą placówek kultury w gminie wynosi 160.

Gmina posiada różnorodny kalendarz imprez – kulturalnych, rozrywkowych i sportowo-rekreacyjnych. Ich organizacją zajmuje się głównie Urząd Gminy, Gminna Biblioteka Publiczna, placówki oświatowe, sołectwa, a także organizacje pozarządowe, w tym kluby sportowe.

W gminie działa Uniwersytet Trzeciego Wieku prowadzony przez Wyższą Szkołę Gospodarki w Bydgoszczy. Zajęcia odbywają się w budynku Centrum Integracji Kulturalnej w Czernikowie.

Poniższa tabela zawiera wykaz placówek kulturalnych funkcjonujących w gminie.

Tabela 3. Placówki kulturalne w gminie

lp.	nazwa placówki	adres placówki
1.	Gminna Biblioteka Publiczna w Czernikowie	ul. Toruńska 20, 87-640 Czernikowo
2.	Gminna Biblioteka Publiczna w Czernikowie – Filia w Mazowszu	Mazowsze, 87-640 Czernikowo
3.	Gminna Biblioteka Publiczna w Czernikowie – Filia w Osówce	Osówka 44, 87-632 Osówka
4.	Wiejski Dom Kultury w Mazowszu	Mazowsze, 87-640 Czernikowo
5.	Centrum Integracji Kulturalnej w Czernikowie	ul. Toruńska 20, 87-640 Czernikowo
6.	Świetlica wiejska w Czernikowie	ul. Szkolna 4, 87-640 Czernikowo
7.	Świetlica wiejska w Steklunku	Steklinek, 87-640 Czernikowo
8.	Świetlica wiejska w Osówce	Osówka, 87-632 Osówka
9.	Świetlica wiejska w Witowężu	Witowąż, 87-632 Osówka
10.	Świetlica wiejska w Pokrzywnie	Pokrzywno, 87-632 Osówka

11.	Świetlica wiejska w Steklinie	Steklin, 87-640 Czernikowo
-----	-------------------------------	----------------------------

Źródło danych: Urząd Gminy Czernikowo.

Upowszechnianiu kultury fizycznej, sportu i rekreacji w gminie służy dostępna na jej terenie infrastruktura sportowo-rekreacyjna obejmująca przede wszystkim stadion sportowy, boiska sportowe i place zabaw. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 4. Obiekty sportowo-rekreacyjne w gminie

lp.	nazwa obiektu	adres obiektu
1.	Stadion sportowy przy Zespole Szkół w Czernikowie	ul. Gimnazjalna, 87-640 Czernikowo
2.	Kompleks boisk sportowych „Orlik” w Mazowszu	Mazowsze, 87-640 Czernikowo
3.	Park 700-lecia Czernikowa (park, dwa place zabaw, park siłowy, mini skate park)	Park 700-lecia Czernikowa, 87-640 Czernikowa
4.	Boisko sportowe w Steklinie	Steklin, 87-640 Czernikowo
5.	Boisko sportowe w Witowężu	Witowąż, 87-632 Osówka
6.	Boisko sportowe w Osówce	Osówka, 87-632 Osówka
7.	Boisko sportowe w Steklinku	Steklinek, 87-640 Czernikowo
8.	Boisko sportowe w Wygodzie	Wygoda, 87-640 Czernikowo
9.	Boisko sportowe w Jackowie	Jackowo, 87-640 Czernikowo
10.	Boisko sportowe w Makowiskach	Makowiska, 87-632 Osówka
11.	Plac zabaw w Czernikowie	ul. Kwiatowa, 87-640 Czernikowo
12.	Plac zabaw w Czernikowie	ul. Osiedle Młodych, 87-640 Czernikowo
13.	Plac zabaw w Mazowszu	Mazowsze, 87-640 Czernikowo
14.	Plac zabaw w Makowiskach	Makowiska, 87-632 Osówka
15.	Plac zabaw w Osówce	Osówka, 87-632 Osówka
16.	Plac zabaw w Witowężu	Witowąż, 87-632 Osówka
17.	Plac zabaw w Steklinie	Steklin, 87-640 Czernikowo
18.	Plac zabaw w Steklinku	Steklinek, 87-640 Czernikowo
19.	Plac zabaw w Wygodzie	Wygoda, 87-640 Czernikowo
20.	Plac zabaw w Czernikówku	Czernikówko, 87-640 Czernikowo

Źródło danych: Urząd Gminy Czernikowo.

Gmina posiada zasoby przyrodnicze i kulturowe o uznanej wartości, pozwalające na rozwój na jej terenie różnych form wypoczynku i rekreacji. Położona niedaleko dużych ośrodków miejskich, takich jak Toruń, Włocławek czy Lipno jest celem weekendowych wyjazdów. Atrakcyjności dodaje gminie bardzo duża lesistość, zbiorniki wodne i zaplecze

sportowo-rekreacyjne. Do większych atrakcji przyrodniczych gminy zaliczane jest śródlęgne jezioro Zacisze, które w okresie letnim stanowi główne miejsce wypoczynku. Istniejąca baza noclegowa nie jest zbyt rozbudowana, lecz optymalnie zlokalizowana. Przez teren gminy przebiega ok. 30 km szlak rowerowy prowadzący z Czernikowa, przez Witowąż, Pokrzywno, Wilcze Kąty, Nowogródek i Osówkę. Prezentuje on największe atrakcje przyrodnicze i kulturowe w gminie.

7. ZDROWIE I PROBLEM NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

W gminie Czernikowo funkcjonują 2 zakłady opieki zdrowotnej i ośrodek rehabilitacji, prowadzone są 2 prywatne praktyki lekarskie oraz działają 3 apteki. Dane szczegółowe w ww. zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5. Zakłady opieki zdrowotnej, prywatne praktyki lekarskie i apteki w gminie

lp.	nazwa podmiotu	adres podmiotu
1.	Podstawowa Opieka Zdrowotna „Pomed” w Czernikowie	ul. Kwiatowa 19, 87-640 Czernikowo
2.	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Medyk” w Czernikowie z Filiami w Mazowszu i Osówce	ul. Słowackiego 10, 87-640 Czernikowo, Mazowsze, 87-640 Czernikowo, Osówka, 87-632 Osówka
3.	Ośrodek Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży „Tratwa” w Steklunku	Steklinek 53a, 87-640 Czernikowo
4.	Sante-Fizjoterapia w Czernikowie	ul. Ogrodowa 5, 87-640 Czernikowo
5.	Usługi Fizjoterapeutyczne „Relaks” w Czernikowie	ul. Słowackiego 10, 87-640 Czernikowo
6.	Apteka „Wiesiołek” w Czernikowie	ul. Słowackiego 3, 87-640 Czernikowo
7.	Apteka „Panaceum” w Czernikowie	ul. Kwiatowa 17a, 87-640 Czernikowo
8.	Apteka im. Jana Pawła II w Czernikowie	ul. 3-go Maja 26, 87-640 Czernikowo

Źródło danych: Urząd Gminy Czernikowo.

W ramach Podstawowej Opieki Zdrowotnej „Pomed” w Czernikowie funkcjonują: poradnia lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, poradnia lekarza podstawowej opieki zdrowotnej dla dzieci, poradnia ginekologiczno-położnicza, gabinet pielęgniarki i położnej

podstawowej opieki zdrowotnej, gabinet fizjoterapii, gabinet profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej, gabinet diagnostyczno-zabiegowy i punkt szczepień. Z kolei w Niepublicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej „Medyk” w Czernikowie działają: poradnia lekarza podstawowej opieki zdrowotnej (także w Filiach w Mazowszu i Osówce), poradnia ginekologiczno-położnicza i poradnia stomatologiczna.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, w latach 2015-2016 liczba porad udzielonych w gminie w ramach podstawowej i ambulatoryjnej opieki zdrowotnej była niższa niż w 2014 roku. W 2014 roku wyniosła ona odpowiednio 50.709 i 52.546, rok później 42.503 i 44.407, a w 2016 roku 43.768 i 45.514.

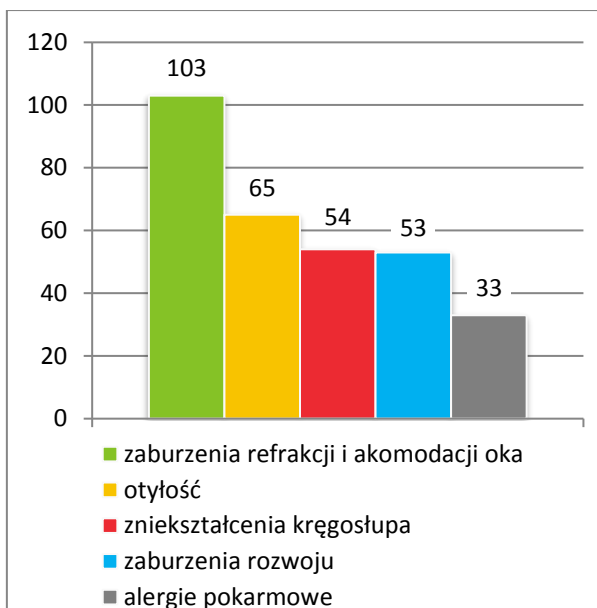
Specjalistyczne świadczenia zdrowotne, świadczenia zdrowotne w warunkach zamkniętych oraz nocną i świąteczną opiekę lekarską i pielęgniarскую dla mieszkańców gminy realizują placówki znajdujące się poza gminą, głównie w Toruniu i Lipnie.

Informacji na temat stanu zdrowia mieszkańców gminy dostarczają dane przekazane przez Podstawową Opiekę Zdrowotną „Pomed” i Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Medyk” w Czernikowie. Wynika z nich, że w 2016 roku z powodu chorób przewlekłych pod opieką czynną lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej pozostawało 403 dzieci i młodzieży oraz 1.988 osób dorosłych. Najczęściej stwierdzanymi u osób w wieku przedprodukcyjnym schorzeniami były: zaburzenia refrakcji i akomodacji oka (103 osoby), otyłość (65), zniekształcenia kręgosłupa (54), zaburzenia rozwoju (53), alergie pokarmowe (33), wady rozwojowe układu krążenia (31), alergia – dychawica oskrzelowa (30), trwałe uszkodzenia narządu ruchu (14), wady rozwojowe narządów płciowych (14), choroby tarczycy, upośledzenie umysłowe (po 11) i niedokrwistości (10). Z kolei u osób dorosłych najczęściej odnotowywano choroby układu krążenia (1.385 osób), choroby układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej (275), cukrzycę (255), choroby obwodowego układu nerwowego (178), przewlekłe choroby układu trawiennego (175), przewlekły nieżyt oskrzeli – dychawicę oskrzelową (155), choroby tarczycy (143), nowotwory (75) i niedokrwistość (52),

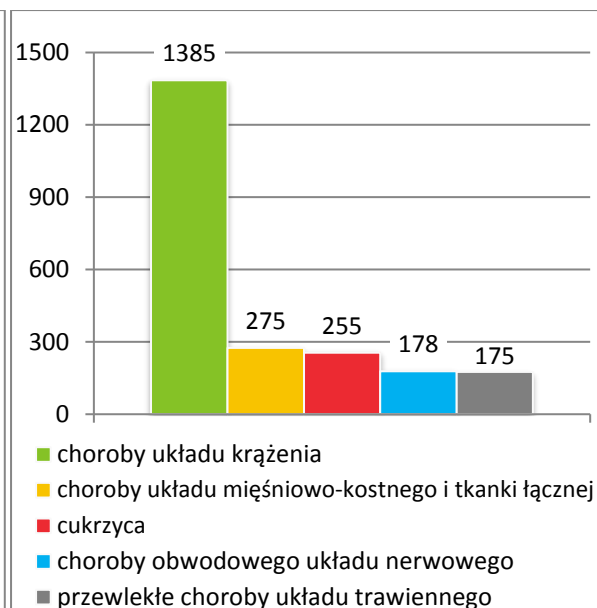
Na koniec 2016 roku łączna liczba osób zadeklarowanych do lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej w ww. placówkach wynosiła 8.758, w tym 1.817 dzieci i 6.941 osób dorosłych.

Dane szczegółowe na temat schorzeń najczęściej stwierdzanych u dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 17. Schorzenia najczęściej stwierdzane u dzieci i młodzieży w 2016 roku

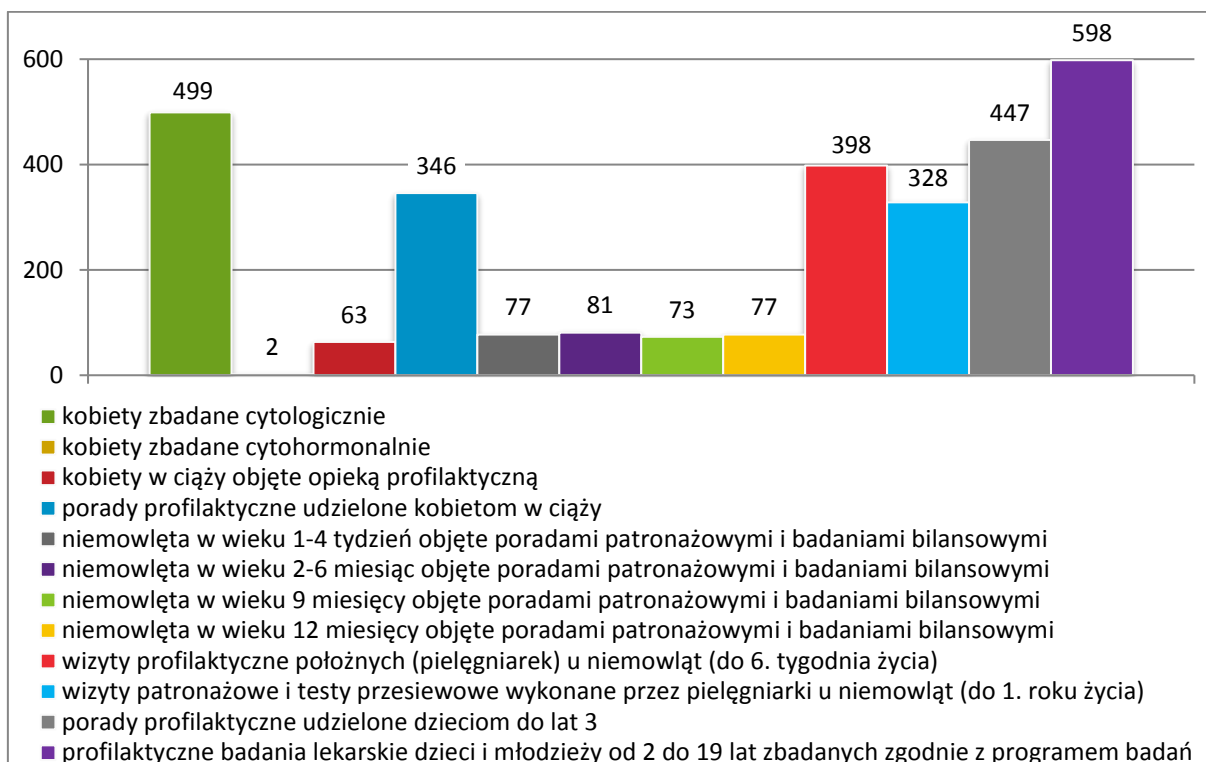
Wykres 18. Schorzenia najczęściej stwierdzane u osób dorosłych w 2016 roku

Źródło danych: Podstawowa Opieka Zdrowotna „Pomed” i Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Medyk” w Czernikowie.

W 2016 roku Podstawowa Opieka Zdrowotna „Pomed” oraz Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Medyk” w Czernikowie sprawowali także opiekę profilaktyczną nad matką i dzieckiem. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 19. Opieka profilaktyczna nad matką i dzieckiem w 2016 roku

Źródło danych: Podstawowa Opieka Zdrowotna „Pomed” i Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Medyk” w Czernikowie.

W 2016 roku badaniom cytologicznym i cytohormonalnym poddano odpowiednio 499 i 2 kobiety, a w ramach opieki profilaktycznej nad kobietami w ciąży wsparto 63 kobiety, którym udzielono 346 porad. Poradom patronażowym i badaniom bilansowym (w tym przesiewowym) poddano 77 niemowląt od 1 do 4 tygodnia życia, 81 niemowląt od 2 do 6 miesiąca życia, 73 niemowląt w wieku 9 miesięcy oraz 77 niemowląt w wieku 12 miesięcy. Liczba wizyt profilaktycznych położnych (pielęgniarek) u niemowląt do 6. tygodnia życia oraz liczba wizyt patronażowych pielęgniarek i testów przesiewowych u niemowląt do 1. roku życia wyniosła odpowiednio 398 i 328. Z porad profilaktycznych korzystały również dzieci do lat 3 (udzielono 447 takich porad), natomiast profilaktycznym badaniom lekarskim poddano 598 dzieci i młodzieży w wieku od 2 do 19 lat.

Schorzeniami najczęściej stwierdzanymi u dorosłej populacji są choroby układu krążenia. Obok schorzeń narządów ruchu i neurologicznych należą one do najczęstszych przyczyn niepełnosprawności, która oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Relatywnie rzadziej o obniżonej sprawności

w codziennym życiu decydują uszkodzenia narządu wzroku i słuchu, choroba psychiczna oraz upośledzenie umysłowe.

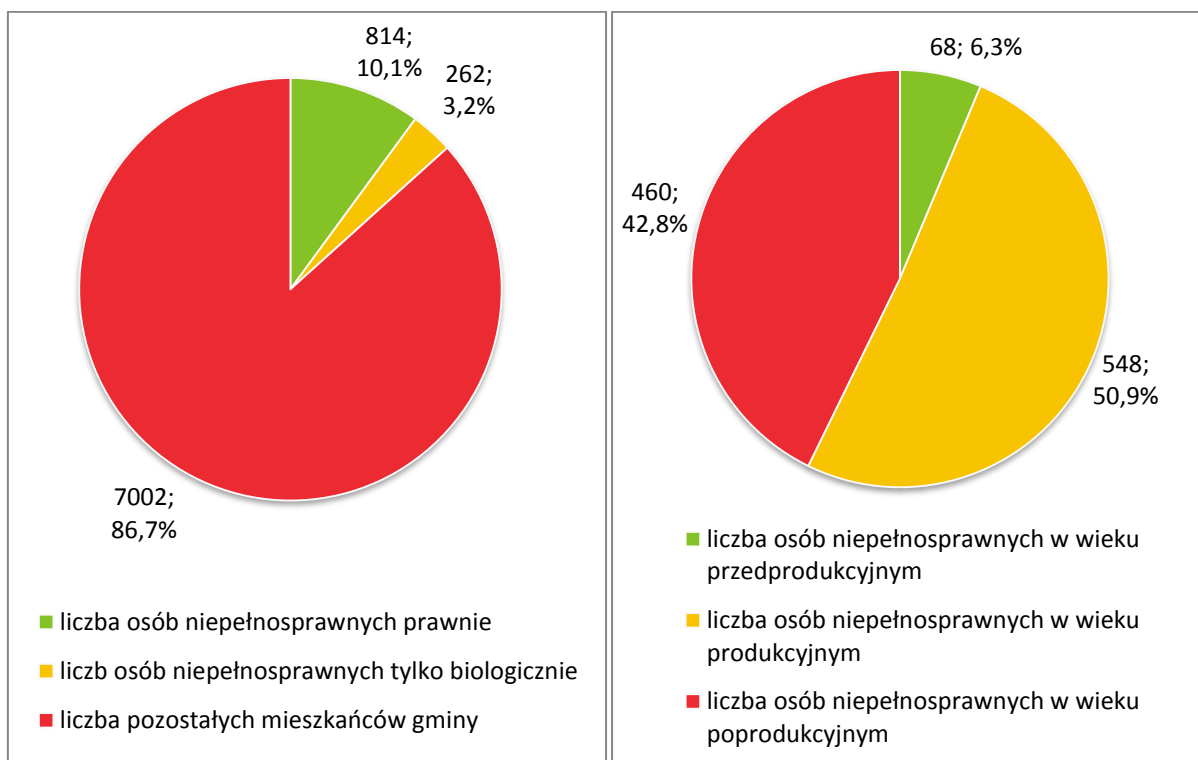
Mimo upływu ponad dziesięciu lat, jedynym, pełnym źródłem informacji, które na szczeblu gminnym pozwala ustalić liczbę osób niepełnosprawnych oraz dokonać ich charakterystyki są dane Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku. Wyniki ostatniego, przeprowadzonego w 2011 roku Spisu nie zostały bowiem szczegółowo opracowane na szczeblu gminnym.

W 2002 roku w gminie Czernikowo mieszkało 1.076 osób niepełnosprawnych, w tym 529 mężczyzn i 547 kobiet. Wśród nich zdecydowaną większość stanowiły osoby niepełnosprawne prawnie (814 osób, tj. 75,7%), czyli takie, które w czasie badania posiadały aktualne orzeczenie ustalające niezdolność do pracy, stopień niepełnosprawności, celowość przekwalifikowania lub inwalidztwo (osoby w wieku 16 lat i więcej) lub dysponowały uprawnieniem do pobierania zasiłku pielęgnacyjnego (dzieci poniżej 16 roku życia). Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie, czyli takie, które nie posiadały orzeczenia, ale miały (odczuwały) całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych, stanowiły grupę 262 osób (24,3%).

Udział osób dotkniętych niepełnosprawnością w ogóle mieszkańców gminy wynosił 13,3%, a w ich strukturze wiekowej dominowały osoby w wieku poprodukcyjnym (548 osób, tj. 50,9%) i produkcyjnym (460 osób, tj. 42,8%). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 20. Osoby niepełnosprawne w ogóle mieszkańców gminy w 2002 roku

Wykres 21. Struktura wiekowa osób niepełnosprawnych w gminie w 2002 roku

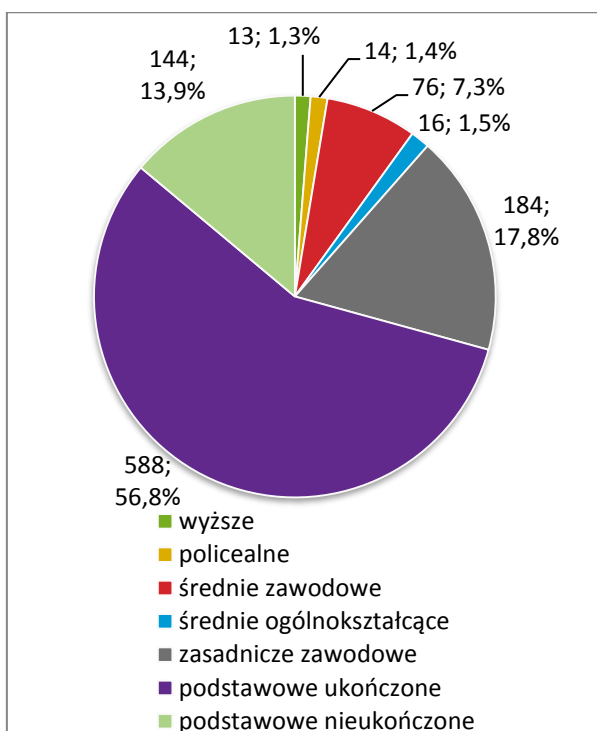
Źródło danych: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002.

Osoby niepełnosprawne będące w wieku produkcyjnym stanowiły 11,7% ogółu ludności gminy będącej w tej ekonomicznej grupie wieku w 2002 roku. Dużo większy był udział osób dotkniętych niepełnosprawnością w gronie osób w wieku poprodukcyjnym, wynosił on bowiem 33,1%.

Na poziom uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym ma wpływ nie tylko rodzaj i stopień niepełnosprawności czy wiek, ale również posiadane wykształcenie, a co za tym idzie przygotowanie zawodowe. W 2002 roku wśród mieszkańców gminy w wieku 13 lat i więcej dotkniętych niepełnosprawnością największą grupę stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym (588 osób, tj. 56,8%). Niski poziom wykształcenia w znaczący sposób utrudniał osobom niepełnosprawnym znalezienie i utrzymanie zatrudnienia. Potwierdzają to dane dotyczące poziomu ich aktywności zawodowej, z których wynika, że zdecydowana większość osób dotkniętych niepełnosprawnością była bierna zawodowo (898 osób, tj. 83,5%).

Dane szczegółowe na temat poziomu wykształcenia osób niepełnosprawnych z gminy oraz ich aktywności ekonomicznej przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 22. Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej w gminie według poziomu wykształcenia w 2002 roku

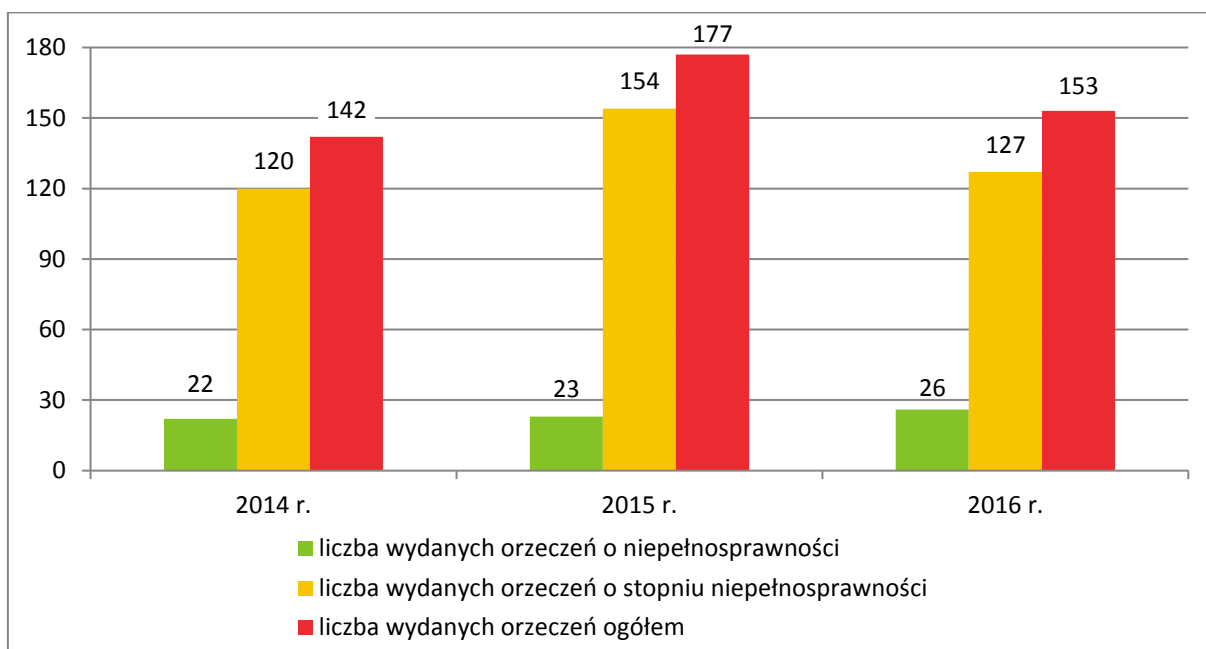

Wykres 23. Osoby niepełnosprawne w gminie według aktywności ekonomicznej w 2002 roku

Źródło danych: Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2002.

Orzecznictwem o niepełnosprawności w odniesieniu do mieszkańców gminy Czernikowo zajmuje się Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Toruniu. Według jego danych, w latach 2014-2016 liczba wydanych mieszkańcom gminy orzeczeń o niepełnosprawności (dla dzieci do 16 roku życia) była na podobnym poziomie (22 w 2014 r., 23 w 2015 r., 26 w 2016 r.), a liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności ulegała wahaniom (dla osób powyżej 16 roku życia; 120 w 2014 r., 154 w 2015 r., 127 w 2016 r.). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 24. Mieszkańcy gminy zaliczeni przez PZOoN w Toruniu do osób niepełnosprawnych i stopnia niepełnosprawności w latach 2014-2016

Źródło danych: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Toruniu.

8. UZALEŻNIENIA I PRZEMOC W RODZINIE

Alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie są problemami społecznymi, które powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka. Wpływają negatywnie na poczucie bezpieczeństwa społecznego, ogólny stan zdrowia, relacje rodzinne i międzyludzkie, a także zdolność do konkurencji na rynku pracy.

Wśród przyczyn popadania w alkoholizm zasadniczą rolę odgrywają uwarunkowania społeczne, nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych i utrata zatrudnienia. Szerzeniu się narkomanii sprzyjają natomiast coraz większa powszechność i dostępność środków odurzających, panująca moda na ich zażywanie, chęć poszukiwania nowych wrażeń i doznań oraz traktowanie narkotyków jako środków umożliwiających ucieczkę od trudności życia codziennego, rozładowanie stresu i konfliktów. Przemoc w rodzinie jest z kolei problemem mającym często swoje źródło w uzależnieniach i ubóstwie. Jej ofiarami są niejednokrotnie osoby słabe fizycznie, psychicznie, o niskim poczuciu własnej wartości, zależne od sprawcy. Na ogół są to kobiety i dzieci, rzadziej osoby niepełnosprawne, starsze i chore.

Trudno jest ustalić liczbę osób zmagających się z problemami alkoholowymi, które niejednokrotnie są przyczyną wystąpienia przemocy w rodzinie. Dane szacunkowe w tym

zakresie przygotowała Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Zawiera je poniższa tabela.

Tabela 6. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych

		w Polsce	w 100-tys. mieście	w 25-tys. mieście	w 10-tys. gminie
liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 2.000 osób	ok. 500 osób	ok. 200 osób
dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	5.000-7.000 osób	1.250-1.750 osób	ok. 500-700 osób
ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	razem ok. 2 mln osób: dorosłych i dzieci	ok. 5.300 osób: dorosłych i dzieci	ok. 1.330 osób: dorosłych i dzieci	ok. 530 osób: dorosłych i dzieci

Źródło danych szacunkowych: Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

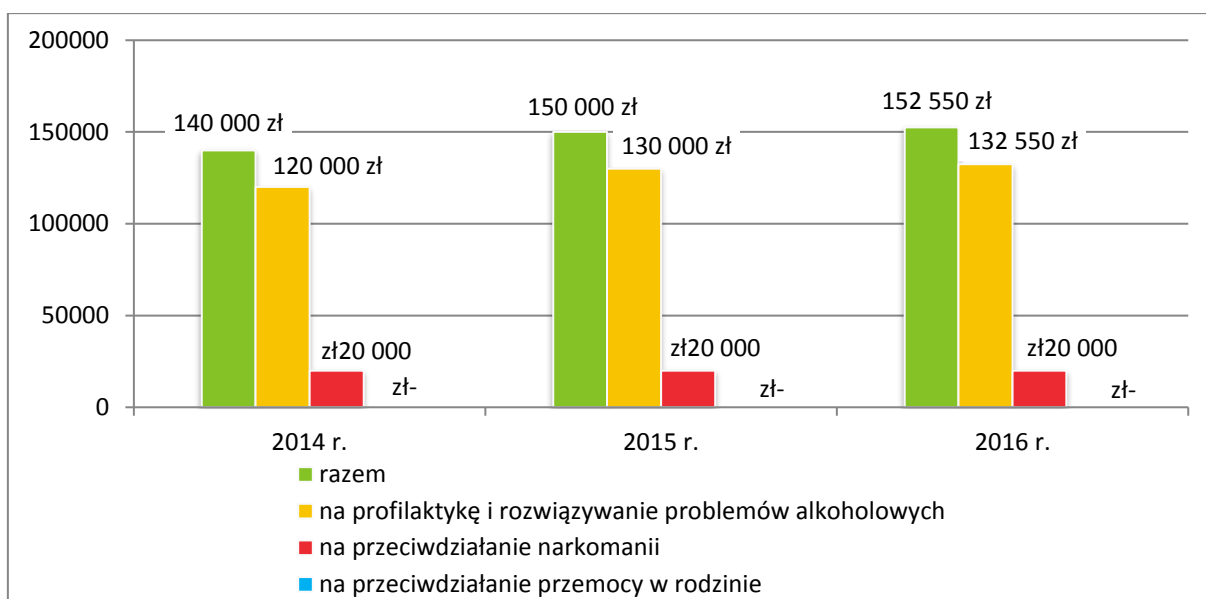
Dane zamieszczone w powyższym zestawieniu pozwalają określić szacunkową liczbę mieszkańców gminy Czernikowo dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie. Z wyliczeń wynika, że na jej terenie żyje ok. 181 osób uzależnionych od alkoholu (2% populacji), ok. 363 osoby współuzależnione (4% populacji), ok. 454-635 osób pijących szkodliwie alkohol (5-7% populacji), ok. 363 dzieci wychowujących się w rodzinach z problemem alkoholowym (4% populacji) oraz ok. 242 ofiary przemocy domowej w rodzinach dotkniętych problemem alkoholowym. Analizując powyższe dane należy mieć świadomość, iż nie odzwierciedlają one w pełni rzeczywistej skali problemów uzależnień i przemocy w rodzinie w gminie.

Prowadzenie działań w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień i przemocy w rodzinie oraz integracji społecznej osób nimi dotkniętych należy do zadań własnych gminy. Działania te podejmowane są w oparciu o gminne programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii i przeciwdziałania

przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie oraz przy wykorzystaniu zaplanowanych w ich ramach środków finansowych.

Poniższy wykres przedstawia wysokość środków finansowych wydatkowanych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz przeciwdziałanie narkomanii i przemocy w rodzinie w gminie Czernikowo w latach 2014-2016.

Wykres 25. Środki finansowe wydatkowane na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień i przemocy w rodzinie w gminie w latach 2014-2016

Źródło danych: Urząd Gminy Czernikowo.

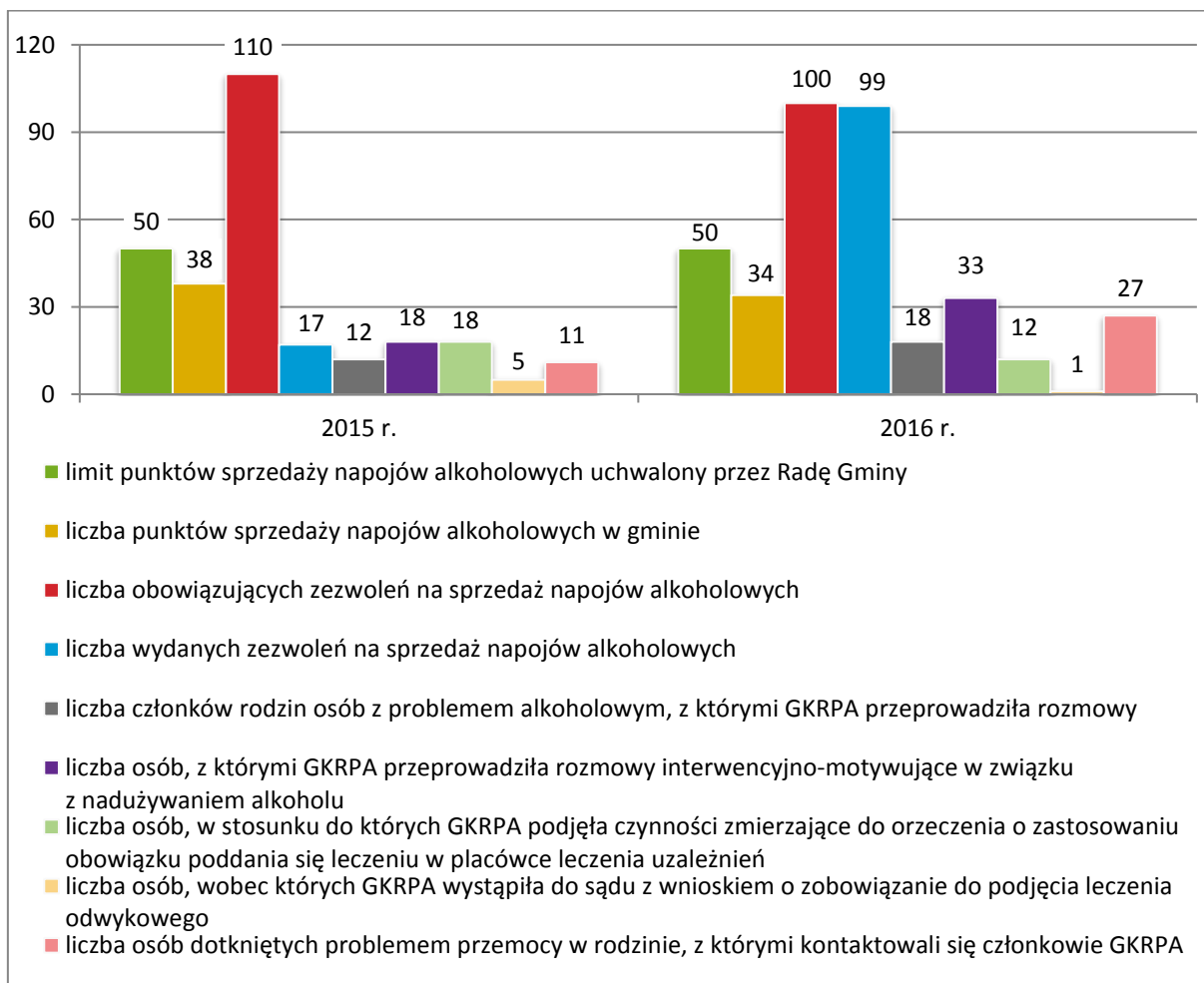
W latach 2014-2016 wysokość środków finansowych wydatkowanych w gminie na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych oraz przeciwdziałanie narkomanii zwiększała się z roku na rok (ze 140.000 zł w 2014 r. do 152.550 zł w 2016 r.). Wpływ na to miał wzrost kwot przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych. W analizowanym roku w budżecie nie uwzględniano osobnych środków na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Inicjowaniem działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów uzależnień i przemocy w rodzinie oraz integracją społeczną osób uzależnionych w gminie Czernikowo zajmuje się Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Do jej ustawowych zadań należy m.in.: podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego, opiniowanie wniosków o wydanie zezwoleń na sprzedaż

lub podawanie napojów alkoholowych oraz kontrola przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż lub podawanie napojów alkoholowych.

Wybrane dane dotyczące działań podejmowanych przez Komisję, a także lokalnego rynku napojów alkoholowych przedstawia poniższy wykres.

Wykres 26. Wybrane dane dotyczące rynku napojów alkoholowych w gminie oraz działalności GKRPA w latach 2015-2016

Źródło danych: Urząd Gminy Czernikowo.

W latach 2015-2016 uchwalony przez Radę Gminy limit punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie był taki sam (50 w każdym roku), a liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w 2016 roku była nieco niższa niż w 2015 roku (38 w 2015 r., 34 w 2016 r.). W 2016 roku liczba obowiązujących zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych była niższa niż w 2015 roku (110 w 2015 r., 100 w 2016 r.), a liczba wydanych zezwoleń znacznie wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim (17 w 2015 r., 99 w 2016 r.). Warto dodać, że w

analizowanym okresie nie wydano żadnej decyzji w sprawie cofnięcia zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych.

Z oświadczeń osób prowadzących punkty sprzedaży napojów alkoholowych wynika, że najczęściej spożywanym napojem alkoholowym w gminie jest piwo.

W 2016 roku liczba członków rodzin osób z problemem alkoholowym, z którymi GKRPA przeprowadziła rozmowy, wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim (12 w 2015 r., 18 w 2016 r.), podobnie jak liczba osób, z którymi Komisja przeprowadziła rozmowy interwencyjno-motywuujące (18 w 2015 r., 33 w 2016 r.).

W analizowanym okresie GKRPA podejmowała również czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnień (wobec odpowiednio 18 i 12 osób), a także występowała w tej sprawie do sądu (w przypadku 5 osób w 2015 r. i 1 osoby w 2016 r.).

W 2015 roku członkowie GKRPA kontaktowali się z 11, a w 2016 roku z już 27 osobami dotkniętymi problemem przemocy w rodzinie.

Obok Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych istotną rolę w profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień oraz przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie na terenie gminy odgrywają: w Czernikowie – Punkt Konsultacyjny dla Osób Uzależnionych i Ich Rodzin, Grupa AA, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, świetlice przy Szkołach Podstawowych w Czernikowie, Osówce, Mazowszu, Makowiskach i Steklinie, a także działające w Toruniu – Toruńskie Centrum „Caritas”, Ośrodek Interwencji dla Kobiet z Dziećmi, Miejski Ośrodek Edukacji i Profilaktyki Uzależnień, Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Toruniu (w tym Wojewódzka Poradnia Terapii Uzależnień i Współuzależnienia, Oddział Dzienny Odwykowy, Oddział Krótkoterminowej Terapii Uzależnień, Oddział Odwykowy Całodobowy, Całodobowy Młodzieżowy Oddział Leczenia Uzależnień) oraz Izba Wyrzeźwień.

Dane szczegółowe na ich temat podmiotów mogących wspierać mieszkańców gminy dotkniętych problemami uzależnień i przemocy oraz liczby osób objętych przez nich wsparciem w 2016 roku przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7. Podmioty mogące wspierać mieszkańców gminy dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie

nazwa i adres jednostki	liczba osób z gminy objętych wsparciem w 2016 r.
Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Czernikowie, ul. Słowackiego 12, 87-640 Czernikowo	33
Punkt Konsultacyjny dla Osób Uzależnionych i Ich Rodzin w Czernikowie, ul. Słowackiego 10, 87-640 Czernikowo	42
Grupa AA przy Parafii w Czernikowie, ul. 3 Maja 13, 87-640 Czernikowo	9
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernikowie, ul. Słowackiego 12, 87-640 Czernikowo	z powodu alkoholizmu: 24 rodziny, z powodu przemocy: 2 rodziny
Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Czernikowie, ul. Słowackiego 12, 87-640 Czernikowo	63
Świetlice przy Szkołach Podstawowych w Czernikowie, Osówce, Mazowszu, Makowiskach i Steklinie	50
Toruńskie Centrum „Caritas”, Ośrodek Interwencji dla Kobiet z Dziećmi w Toruniu, ul. Szosa Bydgoska 1, 87-100 Toruń	1
Miejski Ośrodek Edukacji i Profilaktyki Uzależnień w Toruniu, ul. Kasztanowa 16, 87-100 Toruń	3
Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Toruniu, Wojewódzka Poradnia Terapii Uzależnień i Współuzależnienia, ul. Szosa Bydgoska 1, 87-100 Toruń	
Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Toruniu, Oddział Dzienny Odwykowy, ul. Szosa Bydgoska 1, 87-100 Toruń	
Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Toruniu, Oddział Krótkoterminowej Terapii Uzależnień, ul. Szosa Bydgoska 1, 87-100 Toruń	
Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Toruniu, Oddział Odwykowy Całodobowy, Czerniewice, ul. Włocławska 233-235, 87-100 Toruń	
Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Toruniu, Całodobowy Młodzieżowy Oddział Leczenia Uzależnień, Czerniewice, ul. Włocławska 233-235, 87-100 Toruń	
Izba Wyrzeźwień w Toruniu, ul. Kasztanowa 16, 87-100 Toruń	

Źródło danych: Urząd Gminy Czernikowo.

W działającym w gminie Punkcie Konsultacyjnym dla Osób Uzależnionych i Ich Rodzin usługi świadczy specjalista psychoterapii uzależnień posiadający certyfikat nadany przez PARPA. Obejmują one: rozpoznanie zgłaszanego problemu, motywowanie osób uzależnionych

i członków ich rodzin do podjęcia psychoterapii w placówkach leczenia uzależnienia od alkoholu, kierowanie do specjalistycznego leczenia, motywowanie osób pijących ryzykownie i szkodliwie, ale nieuzależnionych, do zmiany szkodliwego wzoru picia, udzielanie konsultacji osobom doznającym przemocy w rodzinie, motywowanie do uczestnictwa w oddziaływaniach adresowanych do osób stosujących przemoc oraz gromadzenie i przekazywanie aktualnych informacji na temat dostępnych miejsc specjalistycznej pomocy.

W latach 2015-2016 ze wsparcia w Punkcie skorzystało odpowiednio 11 i 29 osób z problemem alkoholowym oraz odpowiednio 6 i 10 dorosłych członków rodziny osoby z problemem alkoholowym (w tym współuzależnionych i dorosłych dzieci alkoholików). Pomocą obejmowane były również osoby doznające przemocy – 2 osoby w 2015 roku i 10 osób w 2016 roku – oraz stosujące przemoc w rodzinie – 6 osób w 2015 roku i 10 osób w 2016 roku. Warto dodać, że w 2016 roku do Punktu zgłosiło się także 6 osób z problemem narkotykowym, w tym 4 osoby bezpośrednio związane z tym problemem oraz 2 rodziców z problemem narkotykowym dorosłego dziecka.

Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czernikowie wynika, że w latach 2014-2016 liczba osób w rodzinach objętych wsparciem z powodu alkoholizmu była na zbliżonym poziomie (54 osoby w 26 rodzinach w 2014 r., 53 osoby w 25 rodzinach w 2015 r., 50 osób z 24 rodzin w 2016 r.). Jednocześnie liczba osób w rodzinach objętych wsparciem z powodu przemocy w rodzinie była niewielka (2 osoby w 1 rodzinie w 2014 r., 5 osób w 2 rodzinach), a narkomania nie była powodem przyznawania pomocy społecznej w gminie. Z rodzinami, w których występuje problem alkoholowy pracownicy socjalni prowadzili pracę socjalną, m.in. poprzez zawieranie kontraktów socjalnych określających zasady współdziałania w zakresie rozwiązywania trudnych sytuacji życiowych oraz informowanie i motywowanie do uczestnictwa w zajęciach terapeutycznych prowadzonych w działającym w gminie Punkcie Konsultacyjnym.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernikowie zapewnia obsługę organizacyjno-techniczną Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. W 2016 roku do rozpatrzenia przez Zespół wpłynęło 20 Niebieskich Kart. Przemoc psychiczna lub fizyczna stosowana była wobec 38 ofiar przemocy. Sprawcami przemocy, najczęściej pod wpływem alkoholu, byli głównie mężczyźni (tylko w 1 przypadku kobieta). W 2016 roku

procedurę Niebieskiej Karty zakończono w przypadku 17 spraw (w tym w przypadku 3 spraw z 2015 r.).

Przy Kościele pw. św. Bartłomieja w Czernikowie funkcjonuje Klub Anonimowych Alkoholików. Osoby pozostające w abstynencji spotykają się w jego ramach 2 razy w miesiącu, obchodzą również jubileusze życia w abstynencji, w których uczestniczą osoby z innych gmin.

Prowadzona w gminie działalność profilaktyczna z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie (w szczególności w funkcjonujących na jej terenie placówkach oświatowych i placówkach wsparcia dziennego) obejmuje m.in. organizowanie i realizowanie programów profilaktycznych, jednorazowych prelekcji i pogadarek, spektakli, festynów i innych imprez plenerowych, imprez sportowych, konkursów, szkoleń i warsztatów dla nauczycieli i wychowawców, pozalekcyjnych zajęć sportowych oraz zajęć w świetlicach przyszkolnych.

W 2016 roku skierowanymi do dzieci i młodzieży programami profilaktycznymi z obszaru profilaktyki uniwersalnej objęto 50 uczniów, 4 nauczycieli i 15 rodziców, w jednorazowych prelekcjach i pogadankach uczestniczyło 700 osób, w spektaklach – 750 osób, w festynach i innych imprezach plenerowych – 1.200 osób, w imprezach sportowych – 900 osób, w konkursach – 400 osób, w skierowanych do grup rówieśniczych programach i przedsięwzięciach profilaktycznych opracowywanych i realizowanych przez młodzież – 35 osób, w szkoleniach i warsztatach dla nauczycieli i wychowawców – 30 osób, w pozalekcyjnych zajęciach sportowych – 1.500 osób, a w zajęciach w świetlicach przyszkolnych w Czernikowie, Osówce, Mazowszu, Makowiskach i Steklinie – 50 osób.

9. PROBLEM BEZDOMNOŚCI

W ujęciu socjologicznym bezdomność jest problemem społecznym charakteryzującym się brakiem stałego miejsca zamieszkania. Ze względu na trudną do określenia skalę, złożone przyczyny oraz szczególnie dotkliwe społeczno-ekonomiczne skutki jest zjawiskiem o zasięgu i znaczeniu globalnym, mającym jednocześnie specyficzne regionalne i lokalne uwarunkowania, które wpływają na dobór odpowiednich środków przeciwdziałania.

Zapobieganie bezdomności wymaga aktywnego, zintegrowanego i kompleksowego działania. Wykorzystanie istniejących zasobów środowiska i tworzenie warunków do

wdrażania nowych form wsparcia na rzecz osób bezdomnych i ich integracji z otoczeniem powinno stanowić podstawowy cel prowadzonej na szczeblu lokalnym polityki społecznej.

W gminie Czernikowo problem bezdomność nie występuje, a jeśli się pojawia ma charakter jednostkowy. Pomoc osobom zagrożonym i dotkniętym bezdomnością świadczy Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernikowie. Z powodu bezdomności w 2014 roku objął on wsparciem 7 osób (w 3 rodzinach), rok później 1 osobę, a w 2016 roku 2 osoby.

W gminie nie ma żadnych placówek zapewniających osobom bezdomnym schronienie. W razie potrzeby osoby te mogą być kierowane do placówek poza jej terenem. W szczególności są to: Noclegownia dla Bezdomnych Kobiet przy Toruńskim Centrum „Caritas” w Toruniu im. Bł. Marii Karłowskiej (ul. Szosa Bydgoska 1, 87-100 Toruń), Dom Samotnej Matki Caritas Diecezji Włocławskiej w Ciechocinku (ul. Widok 5, 87-720 Ciechocinek), Toruński Dom dla Osób Bezdomnych i Najuboższych „Monar-Markot” w Toruniu (ul. Dybowska 1, 87-100 Toruń), Schronisko dla Bezdomnych Mężczyzn im. Brata Alberta w Grudziądzu (ul. Parkowa 22/24, 86-300 Grudziądz) i Noclegownia dla bezdomnych mężczyzn przy Izbie Wyrzeźwien w Toruniu (ul. Kasztanowa 16, 87-100 Toruń).

10. PRZESTĘPCZOŚĆ

Przestępczość jest dynamicznym, podlegającym rozwojowi zjawiskiem społecznym, które stanowi zagrożenie dla obowiązującego porządku prawnego. W zależności od swej intensywności i częstotliwości wpływa na formowanie się postaw i zachowań ludności oraz odciska piętno na jej funkcjonowaniu.

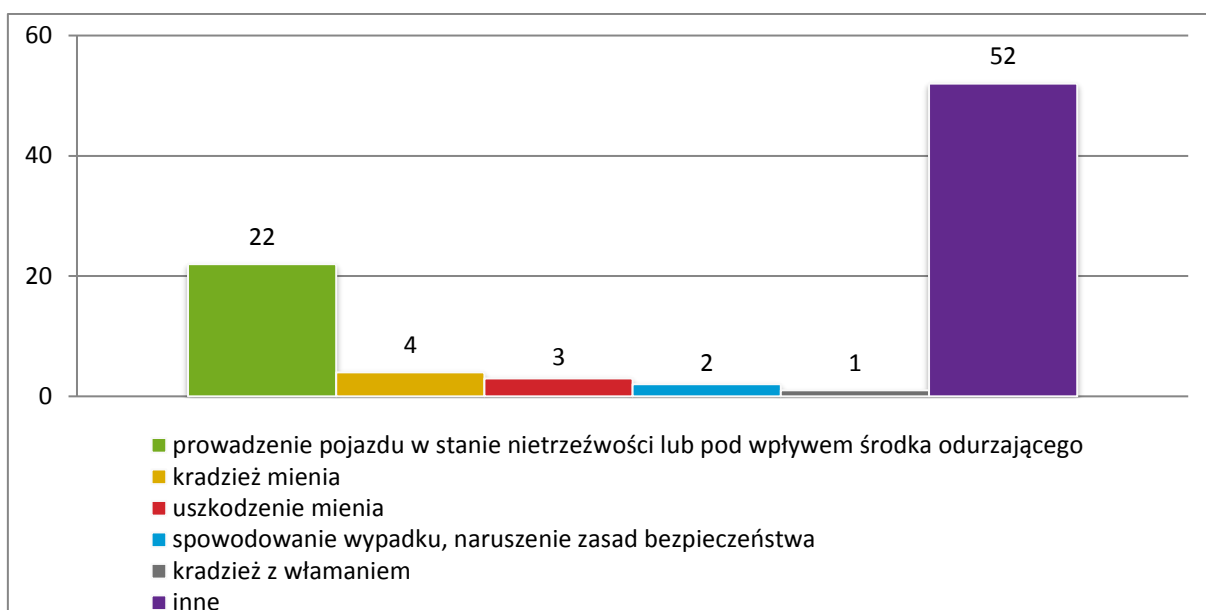
Zapobieganie przestępczości wymaga zastosowania rozwiązań kompleksowych, zakładających wspólne zaangażowanie instytucji i organizacji państwowych, samorządowych i społecznych, przedstawicieli społeczności lokalnych oraz środków masowego przekazu. Ważną rolę w zakresie inicjowania i organizowania tej działalności odgrywa policja.

Za ochronę mieszkańców gminy Czernikowo oraz utrzymywanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na jej terenie odpowiada Komenda Miejska Policji w Toruniu (ul. Grudziądzka 17 87-100 Toruń), a bezpośrednie czynności policyjne wykonują funkcjonariusze Posterunku Policji w Czernikowie (ul. Słowackiego 20, 87-640 Czernikowo).

Według danych Komendy Miejskiej Policji w Toruniu, w 2016 roku na terenie gminy Czernikowo stwierdzono 84 przestępstwa. Wśród nich najwięcej było przestępstw polegających na prowadzeniu pojazdu w stanie nietrzeźwości (22). W analizowanym roku ujawniono 29 sprawców, w tym 1 osobę nieletnią.

Dane szczegółowe na temat przestępczości w gminie w 2016 roku przedstawia poniższy wykres.

Wykres 27. Przestępstwa popełnione w gminie w 2016 roku

Źródło danych: Komenda Miejska Policji w Toruniu.

W 2016 roku funkcjonariusze Komendy Miejskiej Policji w Toruniu przeprowadzili konsultacje społeczne dotyczące poczucia bezpieczeństwa mieszkańców gminy Czernikowo. Uczestnicy nie zgłosili propozycji miejsc zagrożonych na terenie gminy do Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa stanowiącej platformę wymiany informacji pomiędzy Policją a społeczeństwem. Złożyli natomiast wnioski dotyczące zwiększenia liczby patroli, w szczególności patroli ruchu drogowego na odcinkach dróg wojewódzkich i krajowych w gminie.

Prewencyjne i porządkowe działania Policji wspiera Straż Gminna w Czernikowie (ul. Toruńska 20, 87-640 Czernikowo). W 2016 roku na terenie gminy pracowało 2 funkcjonariuszy Straży Gminnej, którzy zajmowali się w szczególności: ochroną spokoju, porządku, ładu i czystości w miejscach publicznych, współdziałaniem w zabezpieczeniu

porządku w czasie imprez i zgromadzeń publicznych, ochroną obiektów komunalnych i urządzeń użyteczności publicznej, kontrolą ruchu drogowego w zakresie określonym w przepisach o ruchu drogowym oraz pomocą w realizacji zadań własnych gminy.

11. POMOC SPOŁECZNA

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Instytucja ta wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 2 pkt 1 i art. 3 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej).

Zadania pomocy społecznej w gminie Czernikowo wykonuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernikowie. Podejmuje on działania m.in. na podstawie następujących przepisów prawa: ustawa o pomocy społecznej, ustawa o świadczeniach rodzinnych, ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, ustawa o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, ustawa o Karcie Dużej Rodziny, ustawa o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, ustawa o dodatkach mieszkaniowych oraz ustawa – Prawo energetyczne.

Realizując zadania Ośrodek współpracuje m.in. z Urzędem Gminy Czernikowo, radnymi, sołtysami, placówkami ochrony zdrowia, poradniami specjalistycznymi, Policją, gminnymi placówkami oświatowymi, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie i Powiatowym Urzędem Pracy w Toruniu, działającymi na terenie powiatu domami pomocy społecznej, placówkami dla osób uzależnionych i bezdomnych.

W 2016 roku kadrę Ośrodka stanowiło 12 osób, w tym kierownik, 4 pracowników socjalnych, główny księgowy, pracownicy ds. świadczeń rodzinnych, wychowawczego i z funduszu alimentacyjnego, asystent rodziny oraz opiekunka środowiskowa. Asystent rodziny zatrudniony był w ramach Programu resortowego „Asystent rodziny i koordynator pieczy zastępczej”.

W analizowanym roku Ośrodek nie spełniał wynikającego z art. 110 ust. 11-12 ustawy o pomocy społecznej obowiązku zatrudnienia 1 pracownika socjalnego na 2 tysiące mieszkańców, nie mniej jednak niż 3 pracowników, bowiem na 1 pracownika socjalnego przypadało 2.268 mieszkańców gminy.

Dane szczegółowe na temat stanu zatrudnienia w GOPS-ie i kwalifikacji pracujących w nim osób przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8. Kadra GOPS-u i jej kwalifikacje w 2016 roku

	liczba osób
kadra kierownicza	1
wykształcenie wyższe	1
specjalizacja z zakresu organizacji pomocy społecznej	1
pracownicy socjalni	4
wykształcenie wyższe	2
wykształcenie średnie	2
specjalizacja 1-ego stopnia w zawodzie pracownika socjalnego	3
specjalizacja 2-ego stopnia w zawodzie pracownika socjalnego	2
specjalizacja z zakresu organizacji pomocy społecznej	0
pozostali pracownicy	7
wykształcenie wyższe	7
wykształcenie średnie	0
wolontariusze	0
pracownicy zatrudnieni w ramach zatrudnienia subsydiowanego	3
staże	2

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernikowie.

Ze wsparcia udzielanego przez GOPS mogą korzystać osoby i rodziny, które spełniają określone warunki przedstawione w poszczególnych aktach prawnych. W odniesieniu do świadczeń z pomocy społecznej jednym z nich jest kryterium dochodowe, które jest ustalone na poziomie 634 zł miesięcznie w przypadku osoby samotnie gospodarującej i 514 zł na osobę w rodzinie. Kryterium dochodowe stosowane jest również przy przyznawaniu zasiłków rodzinnych i świadczeń alimentacyjnych. Zasiłek rodzinny przysługuje, jeśli dochód rodziny na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza 674 zł, a gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeśli dochód ten nie

przekracza 764 zł. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują z kolei, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 725 zł.

Od 1 kwietnia 2016 roku wypłacane jest świadczenie wychowawcze z przeznaczeniem na częściowe pokrycie kosztów związanych z zaspokojeniem potrzeb życiowych oraz wychowaniem dziecka. Zasiłek przysługuje na dziecko do momentu ukończenia przez nie 18. roku życia. Świadczenie wynosi 500 zł miesięcznie i przysługuje na drugie i każde kolejne dziecko, bez względu na osiągnięte dochody rodziny. Pobieranie świadczenia na pierwsze dziecko jest możliwe tylko pod warunkiem spełnienia kryterium dochodowego, gdy dochód na członka rodziny nie przekracza 800 zł lub 1.200 zł na członka rodziny, jeśli w rodzinie wychowuje się dziecko niepełnosprawne.

W 2016 roku wydatki na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej i innych obszarów polityki społecznej w gminie znacznie wzrosły w stosunku do lat poprzednich (6.070.380 zł w 2014 r., 6.053.101 zł w 2015 r., 12.325.883 zł w 2016 r.). Przyczyniło się do tego głównie świadczenie wychowawcze, na które w 2016 roku wydatkowano 5.641.947 zł.

W analizowanym okresie stale zwiększały się środki finansowe przeznaczone m.in. na: pokrycie kosztów pobytu mieszkańców gminy w domach pomocy społecznej, wspieranie rodziny poprzez zapewnienie pomocy ze strony asystenta rodziny, świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego, składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego, zasiłki stałe i usługi opiekuńcze. Systematycznie zmniejszały się natomiast kwoty wydatkowane na pomoc w naturze oraz na składki emerytalne i rentowe, dodatki mieszkaniowe a także pomoc materialną dla uczniów. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9. Wydatki na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej i innych obszarów polityki społecznej w gminie w latach 2014-2016

rozdział	wysokość wydatków (w zł)		
	w 2014 r.	w 2015 r.	w 2016 r.
ochrona zdrowia			
przeciwdziałanie narkomanii	0	0	0
przeciwdziałanie alkoholizmowi	120.529	142.276	144.508
pomoc społeczna			
placówki opiekuńczo-wychowawcze	12.000	18.288	17.490
domy pomocy społecznej	202.750	238.847	269.002

wspieranie rodziny (m.in. asystenci rodziny i rodziny wspierające)	28.343	38.508	54.936
świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	3.265.194	3.409.873	4.014.042
składki na ubezpieczenia zdrowotne	17.547	25.865	29.574
zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	948.400	705.195	653.614
dodatki mieszkaniowe	115.108	106.049	102.498
zasiłki stałe	125.609	150.680	152.172
Ośrodek Pomocy Społecznej	441.835	446.272	494.507
usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	21.200	31.150	40.000
usuwanie skutków klęsk żywiołowych	0	33.079	0
pozostała działalność, w tym program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”	270.062	222.149	240.100
pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej			
świadczenie wychowawcze	0	0	5.641.947
edukacyjna opieka wychowawcza			
pomoc materialna dla uczniów	501.803	484.870	471.493
ogółem	6 070 380	6 053 101	12.325.883
w tym w budżecie GOPS-u	5 448 048	5 425 955	11.709.882

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernikowie.

W latach 2014-2016 liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia zmniejszała się z roku na rok (z 910 w 2014 r. do 819 w 2016 r.), podobnie jak liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie (z 1.518 w 2014 r. do 1.181 w 2016 r.).

W gronie osób korzystających z pomocy społecznej w gminie, największą grupę stanowiły dzieci i młodzież w wieku do 17 lat (379 w 2014 r., 385 w 2015 r., 348 w 2016 r.). Ich udział w ogóle odbiorców pomocy społecznej, którym przyznano świadczenie, w latach 2015-2016 był wyższy niż w 2014 roku (47,7% w 2014 r., po 52,8% w latach 2015-2016).

Zdecydowaną większość odbiorców wsparcia udzielanego przez GOPS stanowiły osoby długotrwale korzystające z pomocy społecznej (473 w 2014 r., 463 w 2015 r., 428 w 2016 r.). Ich odsetek w gronie beneficjentów Ośrodka, którym przyznano świadczenie, zwiększał się z roku na rok (59,5% w 2014 r., 63,5% w 2015 r., 64,9% w 2016 r.).

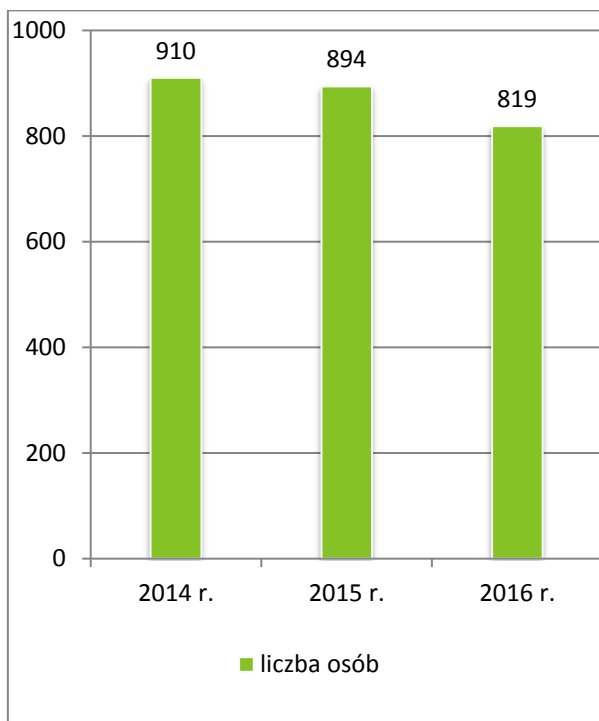
W latach 2014-2016 z roku na rok zmniejszała się liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie pieniężne (z 1.272 w 2014 r. do 831 w 2016 r.), podobnie jak liczba

osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie niepieniężne (z 1.033 w 2014 r. do 858 w 2016 r.).

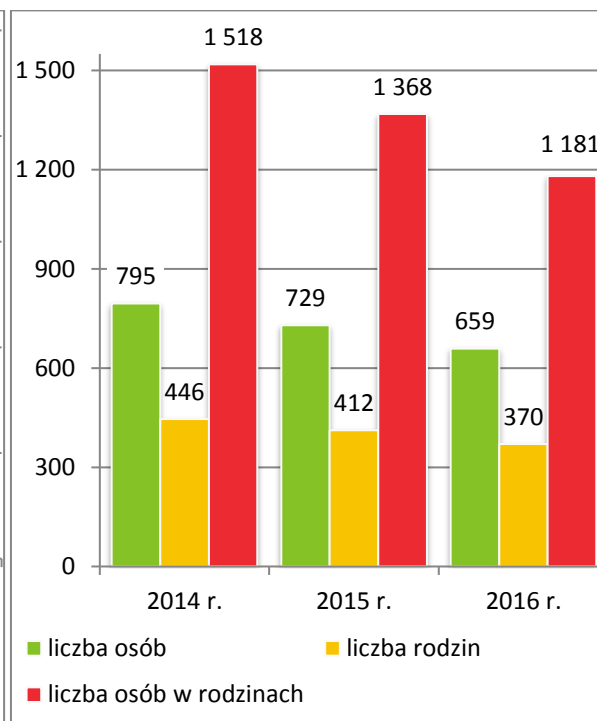
W analizowanym okresie spadała również liczba rodzin, z którymi przeprowadzono wywiad środowiskowy (446 w 2014 r., 412 w 2015 r., 380 w 2016 r.), podobnie, jak liczba osób przebywających w tych rodzinach (1.518 w 2014 r., 1.368 w 2015 r., 1.202 w 2016 r.).

Poniższe wykresy przedstawiają dane szczegółowe na temat korzystających z pomocy społecznej w gminie.

Wykres 28. Osoby w gminie, którym w latach 2014-2016 udzielono pomocy i wsparcia

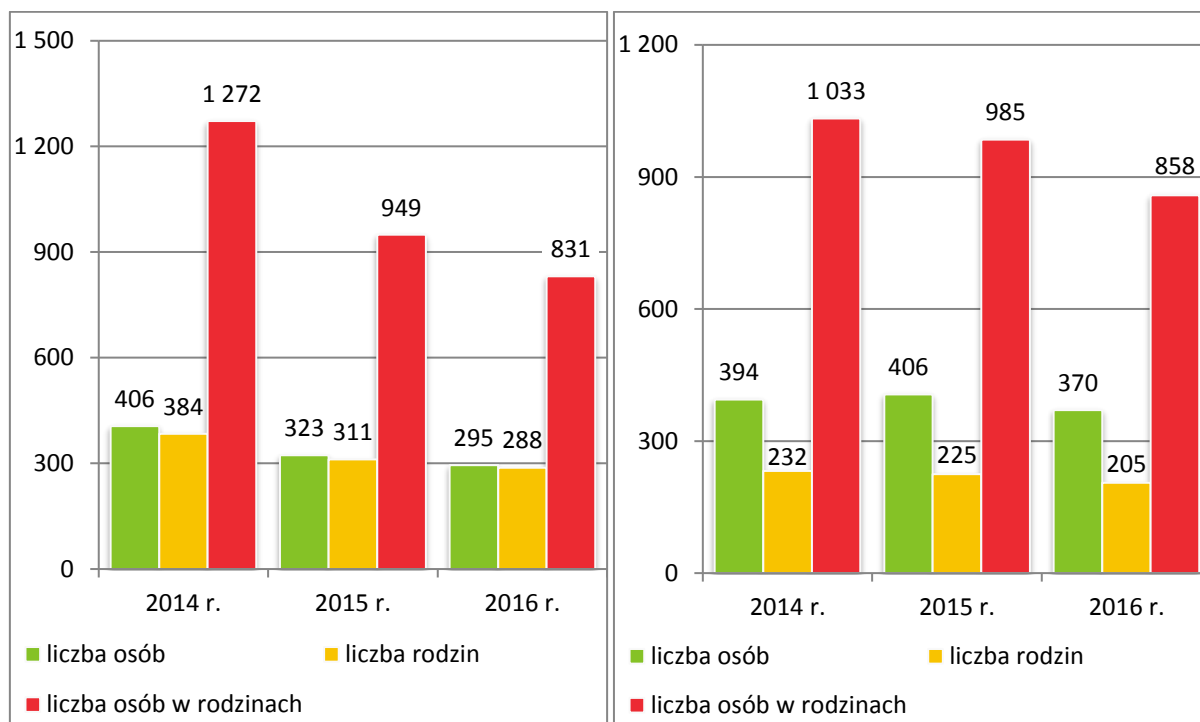
Wykres 29. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2014-2016 przyznano świadczenie

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernikowie.

Wykres 30. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2014-2016 przyznano świadczenie pieniężne

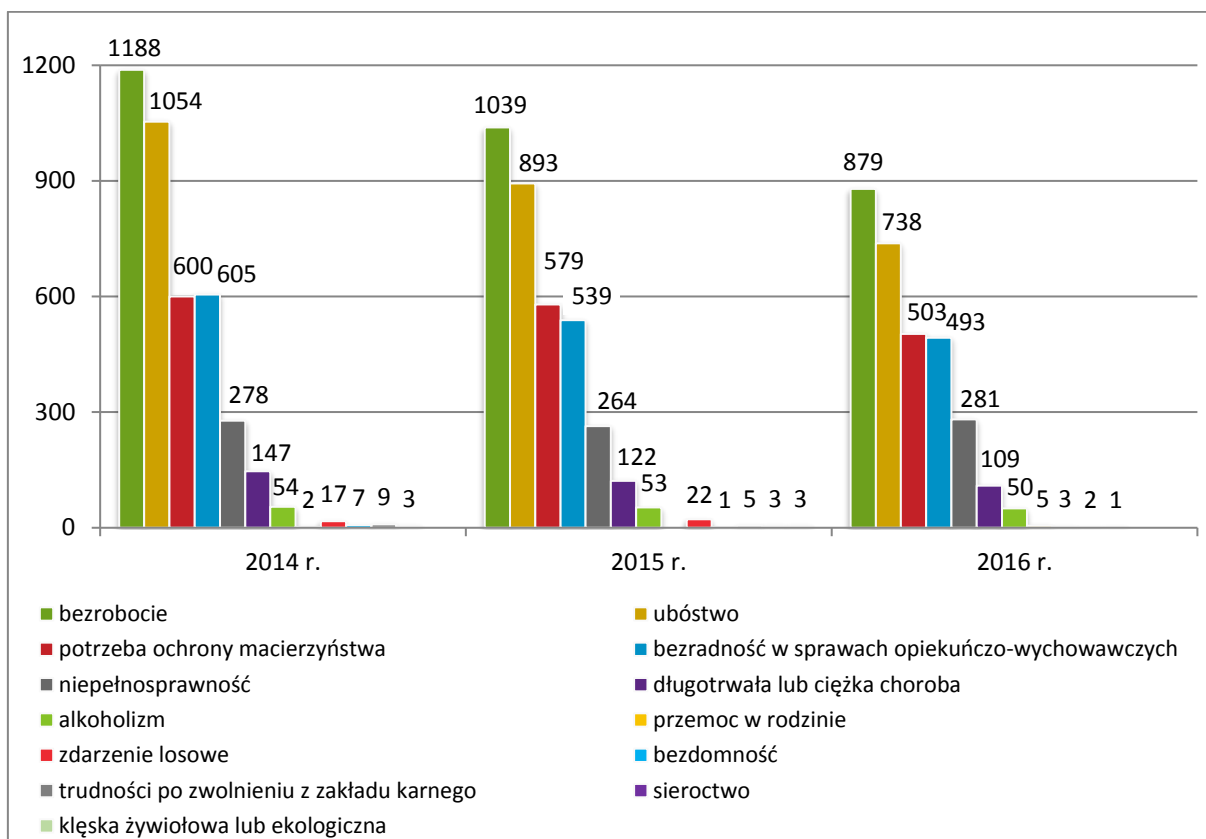
Wykres 31. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2014-2016 przyznano świadczenie niepieniężne

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernikowie.

Wśród mieszkańców gminy korzystających ze wsparcia GOPS-u w latach 2014-2016 najliczniejsze grupy stanowiły rodziny dotknięte bezrobociem, ogólnie rozumianym ubóstwem, wymagające ochrony macierzyństwa, a także doświadczające bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Znaczna część beneficjentów świadczeń pomocy społecznej zmagала się także z niepełnosprawnością oraz długotrwałą lub ciężką chorobą.

Wykres 32. Powody przyznawania pomocy społecznej w gminie w latach 2014-2016 (liczba osób w rodzinach)

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernikowie.

W latach 2014-2016 systematycznie zmniejszała się liczba osób w rodzinach korzystających ze wsparcia GOPS-u z głównych powodów przyznawania pomocy społecznej w gminie tj. bezrobocia (z 1.188 w 2014 r. do 879 w 2016 r.), ubóstwa (z 1.054 w 2014 r. do 738 w 2016 r.), potrzeby ochrony macierzyństwa (z 600 w 2014 r. do 503 w 2016 r.), bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego. (z 600 w 2014 r. do 493 w 2016 r.).

W analizowanym okresie stale zmniejszała się także liczba odbiorców pomocy społecznej zmagających się z długotrwałą lub ciężką chorobą (ze 147 w 2014 r. do 109 w 2016 r.) oraz alkoholizmu (z 54 w 2014 r. do 50 w 2016 r.), z kolei niewielkim wahaniom ulegała liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności (278 w 2014 r., 264 w 2015 r., 281 w 2016 r.).

Świadczenia pomocy społecznej udzielane przez GOPS mają głównie charakter pieniężny, niepieniężny i usługowy. Dane szczegółowe w tym zakresie za lata 2014-2016 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10. Formy świadczeń pomocy społecznej udzielonych w gminie przez GOPS w latach 2014-2016

formy świadczeń		liczba osób			liczba świadczeń		
		2014 r.	2015 r.	2016 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.
pieniężne	zasiłek stały	28	34	30	302	330	322
	zasiłek okresowy	337	273	238	2.341	1.757	1.617
	zasiłek celowy	289	240	236	X	X	X
	w tym: zasiłek celowy przyznany w ramach programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”	110	94	117	263	238	190
niepieniężne	posiłek	372	391	353	49.624	52.091	48.405
	w tym: posiłek przyznany w ramach programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”	372	391	353	49.624	52.091	48.405
	schronienie	1	2	1	8	142	84
	ubranie	0	0	0	0	0	0
	sprawienie pogrzebu	0	0	0	0	0	0
	odpłatność gminy za pobyt w domu pomocy społecznej	9	9	12	97	108	113
usługi	usługi opiekuńcze	9	7	7	949	1.259	1.239
	specjalistyczne usługi opiekuńcze	0	0	0	0	0	0
	specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi	3	4	7	424	623	802
	poradnictwo specjalistyczne	23*	40*	8*	X	X	X
	praca socjalna	490*	324*	405*	X	X	X
	interwencja kryzysowa	0*	1*	0*	X	X	X
	kontrakt socjalny	52	24	12	X	X	X
indywidualne programy pomocy	indywidualny program wychodzenia z bezdomności	0	0	0	X	X	X
	indywidualny program zatrudnienia socjalnego (CIS)	3	0	0	X	X	X
wspieranie rodziny i piecza zastępcza	wspieranie rodziny przez asystenta rodziny (liczba asystentów rodziny)	20* (1)	15* (1)	14* (1)	X	X	X
	odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej (w zł)	12.000	5.228	17.490	X	X	X

*liczba rodzin

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernikowie.

Spośród świadczeń pieniężnych najczęściej udzielanymi formami pomocy w latach 2014-2016 były zasiłek okresowy i zasiłek celowy. Zasiłek okresowy przysługuje

w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego. W latach 2014-2016 liczba osób, które z niego skorzystały, stale zmniejszała się (z 337 w 2014 r. do 238 w 2016 r.).

Z kolei zasiłek celowy jest przyznawany na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej, a w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, obuwia, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, opłat za gaz, energię, wodę i czynsz, a także kosztów pogrzebu. Liczba osób nim objętych w latach 2014-2016 systematycznie zmniejszała się (z 289 w 2014 r. do 236 w 2016 r.).

Dominujący rodzaj pomocy niepieniężnej stanowił z kolei posiłek, który był wsparciem udzielanym głównie dzieciom w ramach wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”). Celem tego Programu jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich oraz osób dorosłych, w szczególności samotnych, w podeszłym wieku, chorych lub niepełnosprawnych. W 2016 roku liczba osób objętych posiłkiem była niższa niż w latach 2014-2015 (372 w 2014 r., 391 w 2015 r., 353 w 2016 r.).

Ważną formą wsparcia niepieniężnego było również pokrywanie kosztów pobytu mieszkańców gminy w domach pomocy społecznej. Z roku na rok zwiększa się w gminie liczba osób starszych, samotnych i schorowanych wymagających całodobowej opieki w miejscu zamieszkania lub umieszczenia w placówce zapewniającej całodobową opiekę. W latach 2014-2016 gmina pokrywała koszt pobytu w domach pomocy społecznej za odpowiednio 9, 9 i 12 osób. W 2016 roku mieszkańcy gminy przebywali w Domach Pomocy Społecznej w Dobrzejewicach, Browinie, Grabiu (po 3 osoby), Wielkiej Nieszawce, Wilkowiczkach i Nowej Wsi (po 1 osobie).

Wśród usług najistotniejszą rolę odgrywała praca socjalna mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Praca socjalna w gminie była prowadzona na rzecz uzyskania przez

klientów niezbędnych środków materialnych, poprawy warunków mieszkaniowych, także na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych i z zaburzeniami psychicznymi. Była prowadzona m.in. w oparciu o zawarte kontrakty socjalne (52 w 2014 r., 24 w 2015 r. i 12 w 2016 r.). W latach 2014-2016 liczba rodzin, które objęto pracą socjalną, była wysoka i wyniosła odpowiednio: 490, 324, 405.

W analizowanym okresie GOPS świadczył także usługi opiekuńcze, a liczba objętych nimi mieszkańców była na podobnym poziomie (9 w 2014 r. i po 7 w latach 2015-2016).

W latach 2014-2016 Ośrodek realizował również zadania z zakresu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej, zatrudniając na umowę cywilno-prawną 1 asystenta rodziny. Zatrudnienie asystenta zostało sfinansowane przy wykorzystaniu środków otrzymanych z resortowego programu wspierania rodziny „Asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej”. Gmina ponosiła również odpłatność za pobyt dzieci z gminy w pieczy zastępczej – 12.000 zł w 2014 roku, 5.228 zł w 2015 roku oraz 17.490 zł za 11 dzieci w 2016 roku.

W analizowanym okresie GOPS realizował również zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, będąc odpowiedzialnym za obsługę organizacyjno-techniczną Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, a także delegując do niego swoich pracowników. W 2015 roku w gminie sporządzono 14 Niebieskich Kart (11 przez Policję, 2 przez pracowników oświaty i 1 przez pracownika GOPS-u), a w 2016 roku ich liczba wzrosła do 20 (13 zostało sporządzonych przez Policję, a 7 przez pracowników GOPS-u).

W latach 2014-2016 w gminie wypłacano również stypendia szkolne i zasiłki szkolne. Najczęściej wsparcie te kierowane jest do dzieci pochodzących z rodzin ubogich lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, np. dotkniętych bezrobociem, i służy zmniejszeniu różnic w dostępie do edukacji. Liczba osób nim objętych zmniejszała się z roku na rok (474 w 2014 r., 324 w 2015 r. i 320 w 2016 r.), a kwota udzielonych świadczeń wyniosła 464.720 zł w 2014 roku, 470.970 zł w 2015 roku i 469.330 zł w 2016 roku.

Od 2014 roku w gminie realizowany jest także rządowy program pomocy dla rodzin wielodzietnych. Koordynacją jego realizacji zajmuje się Urząd Gminy, który wydaje uprawnionym Karty Dużej Rodziny.

Od 1 kwietnia 2016 roku Ośrodek realizuje zadania wynikające z ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci. Do jego realizacji zatrudniono dodatkowo 3 osoby. Do końca 2016 roku mieszkańcy gminy złożyli 919 wniosków o ustalenie prawa do świadczenia

wychowawczego (Ośrodek skierował 52 sprawy do Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego w celu ustalenia prawa do świadczenia wychowawczego dla 76 dzieci z zastosowaniem przepisów o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego). Prawo do świadczenia ustalono na 1.322 dzieci i wypłacono 11.319 świadczeń. Liczba rodzin z przyznaniem świadczenia na pierwsze i kolejne dziecko wyniosła 575, a liczba rodzin z przyznaniem świadczenia na drugie i kolejne dziecko 223.

W ramach realizowanych zadań GOPS przyznawał również świadczenia rodzinne. W latach 2015-2016 roku ogólna liczba udzielonych świadczeń była niższa niż w 2014 roku (19.137 w 2014 r., 18.493 w 2015 r., 18.490 w 2016 r.), na co zasadniczy wpływ miał spadek liczby wypłacanych zasiłków rodzinnych i dodatków do zasiłków (16.560 w 2014 r., 15.692 w 2015 r., 15.201 w 2016 r.). W analizowanym okresie systematycznie zwiększała się liczba wypłaconych świadczeń pielęgnacyjnych (z 358 w 2014 r. do 472 w 2016 r.) oraz specjalnych zasiłków opiekuńczych (z 23 w 2014 r. do 178 w 2016 r.).

Dane szczegółowe na temat przyznanych w gminie świadczeń rodzinnych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w latach 2014-2016

	2014 r.	2015 r.	2016 r.
zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych			
liczba świadczeń	16.560	15.692	15.201
zasiłek pielęgnacyjny			
liczba świadczeń	2.122	2.133	2.117
świadczenia pielęgnacyjne			
liczba świadczeń	358	440	472
dodatek do świadczenia pielęgnacyjnego			
liczba świadczeń	0	0	X
specjalny zasiłek opiekuńczy			
liczba świadczeń	23	135	178
jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka			
liczba świadczeń	74	93	75
świadczenie rodzicielskie			
liczba świadczeń	X	X	447
ogółem			
liczba świadczeń	19.137	18.493	18.490

zasiłek dla opiekunów			
liczba świadczeń	776	371	265

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernikowie.

Od 2014 roku Ośrodek przyznawał zasiłek dla opiekunów osób niepełnosprawnych. Przysługuje on osobom, które utraciły prawo do świadczenia pielęgnacyjnego z dniem 1 lipca 2013 roku w związku z wygaśnięciem z mocy prawa (na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 roku o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2012 r., poz. 1548) decyzji przyznającej prawo do świadczenia pielęgnacyjnego. W latach 2014-2016 GOPS przyznał odpowiednio 776, 371 i 265 takich zasiłków na kwotę odpowiednio 399.707, 192.400 i 137.401 zł.

Za osoby pobierające świadczenia pielęgnacyjne i specjalny zasiłek opiekuńczy GOPS opłacał składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz zdrowotne. Liczba tych składek i ich wartość zwiększały się z roku na rok (404 na kwotę 69.634 zł w 2014 r., 613 na kwotę 147.107 zł w 2015 r., 766 na kwotę 180.398 zł w 2016 r.).

Kolejną formę pomocy udzielanej przez Ośrodek stanowiły świadczenia z funduszu alimentacyjnego, które służą wsparciu osób znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych świadczeń alimentacyjnych. W 2016 roku liczba rodzin, którym przyznano tę pomoc, była nieco wyższa niż w latach 2014-2015 (888 w 2014 r., 956 w 2015 r., 1.077 w 2016 r.), natomiast liczba wypłaconych świadczeń zwiększała się z roku na rok (z 888 w 2014 r. do 1.077 w 2016 r.). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 12. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznane w gminie w latach 2014-2016

	2014 r.	2015 r.	2016 r.
liczba rodzin, którym przyznano świadczenie	49	49	54
liczba wypłaconych świadczeń	888	956	1.077
łączna kwota wypłaconych świadczeń (w zł)	278.680	299.058	342.841

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernikowie.

Pomoc społeczna polega również na prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej. Obejmuje ona zarówno jednostki środowiskowe, jak i instytucjonalne. W gminie

Czernikowo, obok ośrodka pomocy społecznej, funkcjonują: Rodzinny Dom Dziecka (w 2016 r. znalazło w nim opiekę 4 dzieci niepełnosprawnych z gminy), 7 rodzin zastępczych (w tym 2 zawodowe, 1 niespokrewniona i 4 spokrewnione), punkty poradnictwa psychologicznego i prawnego oraz Punkt Konsultacyjny dla Osób Uzależnionych i ich Rodzin. Do potrzeb w zakresie rozwoju wymienionych placówek zaliczono: powiększenie bazy lokalowej GOPS-u i zatrudnienie jeszcze jednego pracownika socjalnego, zwiększenie dostępności poradnictwa psychologicznego oraz zakresu usług świadczonych w ramach Punktu Konsultacyjnego dla Osób Uzależnionych i ich Rodzin. Dane szczegółowe na temat instytucji wsparcia w gminie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13. Instytucje wsparcia w gminie

nazwa i adres instytucji	zakres oferowanych usług oraz kategoria klienta
Rodzinny Dom Dziecka w Czernikowie , ul. Wiśniowa, 87-640 Czernikowo.	Zakres oferowanych usług: wychowanie i opieka, wyrównywanie opóźnień rozwojowych i szkolnych, rewalidacja. Kategoria klienta: dzieci niepełnosprawne z gminy.
Punkt poradnictwa psychologicznego w Czernikowie , ul. Słowackiego 12, 87-640 Czernikowo.	Zakres oferowanych usług: pomoc psychologiczna. Kategoria klienta: osoby doświadczające i zagrożone przemocą w rodzinie w powiązaniu z uzależnieniami.
Punkt poradnictwa prawnego w Czernikowie , ul. Słowackiego 12, 87-640 Czernikowo.	Zakres oferowanych usług: porady prawne. Kategoria klienta: mieszkańcy gminy.
Punkt Konsultacyjny dla Osób Uzależnionych i ich Rodzin w Czernikowie , ul. Słowackiego 10, 87-640 Czernikowo.	Zakres oferowanych usług: wsparcie psychoterapeuty ds. uzależnień. Kategoria klienta: osoby uzależnione od alkoholu, narkotyków oraz osoby współuzależnione.

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernikowie.

Mieszkańcy gminy mają również możliwość korzystania z oferty instytucji wsparcia działających poza gminą. Dane szczegółowe na ich temat przedstawia poniższa tabela.

Tabela 14. Instytucje wsparcia poza gminą, z oferty których mogą korzystać lub korzystają mieszkańcy gminy

nazwa i adres instytucji oraz podmiot prowadzący	zakres oferowanych usług oraz kategoria klienta
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Toruniu, ul. Towarowa 4-6, 87-100 Toruń.	Zakres oferowanych usług: realizacja zadań powiatu z zakresu pomocy społecznej, rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, rehabilitacji społecznej oraz organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Kategoria klienta: mieszkańcy powiatu, w szczególności osoby niepełnosprawne, rodziny zastępcze, dorośli wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych.
Dom Pomocy Społecznej w Wielkiej Nieszawce, Wielka Nieszawka, 87-165 Cierpice.	Zakres oferowanych usług: całodobowa opieka zgodnie ze standardem określonym dla danego typu domu, w oparciu o indywidualne potrzeby jego mieszkańców. Kategoria klienta: osoby w podeszłym wieku.
Dom Pomocy Społecznej w Browinie, Browina, 87-140 Chełmża.	Zakres oferowanych usług: całodobowa opieka zgodnie ze standardem określonym dla danego typu domu, w oparciu o indywidualne potrzeby jego mieszkańców. Kategoria klienta: osoby dorosłe przewlekłe somatycznie chore.
Dom Pomocy Społecznej w Nowej Wsi, Nowa Wieś, 87-603 Wielgie.	Zakres oferowanych usług: całodobowa opieka zgodnie ze standardem określonym dla danego typu domu, w oparciu o indywidualne potrzeby jego mieszkańców. Kategoria klienta: osoby dorosłe niepełnosprawne intelektualnie.
Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci i Młodzieży w Grabiu, Grabie, 87-700 Aleksandrów Kujawski.	Zakres oferowanych usług: całodobowa opieka zgodnie ze standardem określonym dla danego typu domu, w oparciu o indywidualne potrzeby jego mieszkańców. Kategoria klienta: dzieci i młodzież niepełnosprawna intelektualnie.
Dom Pomocy Społecznej „Dom Kombatanta” w Dobrzejewicach, 87-123 Dobrzejewice.	Zakres oferowanych usług: całodobowa opieka zgodnie ze standardem określonym dla danego typu domu, w oparciu o indywidualne potrzeby jego mieszkańców. Kategoria klienta: osoby w podeszłym wieku.
Dom Pomocy Społecznej w Wilkowiczkach, Wilkowiczki, 87-850 Chocień.	Zakres oferowanych usług: całodobowa opieka zgodnie ze standardem określonym dla danego typu domu, w oparciu o indywidualne potrzeby jego mieszkańców. Kategoria klienta: osoby dorosłe niepełnosprawne intelektualnie.
Środowiskowy Dom Samopomocy „Koniczynka” w Suminie, Sumin, 87-620 Kikół.	Zakres oferowanych usług: wsparcie dzienne mające na celu ich utrzymanie w środowisku zamieszkania oraz podtrzymywanie i rozwijanie umiejętności niezbędnych im do możliwie najbardziej samodzielnego życia. Kategoria klienta: osoby dorosłe z zaburzeniami psychicznymi.
Środowiskowy Dom Samopomocy w Osieku nad Wisłą, Osiek nad Wisłą, 87-123 Dobrzejewice.	Zakres oferowanych usług: wsparcie dzienne mające na celu ich utrzymanie w środowisku zamieszkania

	oraz podtrzymywanie i rozwijanie umiejętności niezbędnych im do możliwie najbardziej samodzielnego życia. Kategoria klienta: osoby dorosłe z zaburzeniami psychicznymi.
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Toruniu, ul. Szosa Chełmińska 28, 87-100 Toruń.	Zakres oferowanych usług: gromadzenie i dystrybucja środków na aktywizację zawodową oraz rehabilitację społeczną osób niepełnosprawnych. Kategoria klienta: osoby niepełnosprawne.
Miejski Ośrodek Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży w Toruniu, ul. Łyskowskiego 15, 87-100 Toruń.	Zakres oferowanych usług: kompleksowa rehabilitacja dzieci z mózgowym porażeniem dziecięcym i innymi schorzeniami ośrodkowego układu nerwowego, diagnoza i leczenie wad postawy u dzieci. Kategoria klienta: dzieci i młodzież wymagająca rehabilitacji.
Toruński Dom dla Osób Bezdomnych i Najuboższych „Monar-Markot” w Toruniu, ul. Dybowska 1, 87-100 Toruń.	Zakres oferowanych usług: schronienie, działalność profilaktyczna, programy wychodzenia z bezdomności. Kategoria klienta: bezdomni mężczyźni.
Schronisko dla Bezdomnych Mężczyzn im. Brata Alberta w Grudziądzu, ul. Parkowa 22/24, 86-300 Grudziądz.	Zakres oferowanych usług: schronienie, opieka medyczna i pomoc socjalna. Kategoria klienta: bezdomni mężczyźni.
Noclegownia dla bezdomnych mężczyzn przy Izbie Wyrzeźwień w Toruniu, ul. Kasztanowa 16, 87-100 Toruń.	Zakres oferowanych usług: schronienie w okresie jesienno-zimowym. Kategoria klienta: bezdomni mężczyźni.
Izba Wyrzeźwień w Toruniu, ul. Kasztanowa 16, 87-100 Toruń.	Zakres oferowanych usług: praca z osobą uzależnioną i członkami rodzin osób przebywających w placówce. Kategoria klienta: osoby uzależnione od alkoholu i ich rodziny.
Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Toruniu, ul. Szosa Bydgoska 1, 87-100 Toruń.	Zakres oferowanych usług: usługi diagnostyczno-terapeutyczne, leczenie uzależnień. Kategoria klienta: osoby uzależnione od alkoholu, narkotyków, osoby współuzależnione.
Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Toruniu, Oddział Odwykowy Całodobowy, ul. Włocławska 233-235, Czerniewice, 87-100 Toruń.	Zakres oferowanych usług: prowadzenie diagnostyki i psychoterapii osób uzależnionych od alkoholu. Kategoria klienta: osoby uzależnione od alkoholu.
Miejski Ośrodek Edukacji i Profilaktyki Uzależnień w Toruniu, ul. Kasztanowa 16, 87-100 Toruń.	Zakres oferowanych usług: profilaktyka i wsparcie osób uzależnionych i współuzależnionych, pomoc osobom doświadczającym przemocy (kampanie społeczne, debaty profilaktyczne, szkolenia, konsultacje pedagogiczne, grupy wsparcia, konsultacje prawne, konsultacje terapeutyczne uzależnień, grupa AA, obdukcje lekarskie). Kategoria klienta: osoby uzależnione i współuzależnione, ofiary przemocy w rodzinie.

Zespół Opieki Paliatywnej im. Jana Pawła II – Hospicjum „Światło” w Toruniu , ul. Grunwaldzka 64, 87-100 Toruń.	Zakres oferowanych usług: opieka nad osobami będącymi w terminalnym okresie choroby, opieka lecznicza nad osobami w śpiączce. Kategoria klienta: osoby nieuleczalnie chore, osoby w śpiączce.
Dom Samotnej Matki Caritas Diecezji Włocławskiej w Ciechocinku , ul. Widok 5, 87-720 Ciechocinek.	Zakres oferowanych usług: pomoc interwencyjna, socjalno-bytowa oraz opiekuńczo-wychowawcza. Kategoria klienta: samotne matki.
Noclegowania dla Bezdomnych Kobiet przy Toruńskim Centrum „Caritas” im. Bł. Marii Karłowskiej w Toruniu , ul. Szosa Bydgoska 1, 87-100 Toruń.	Zakres oferowanych usług: schronienie, opieka medyczna i pomoc socjalna, porady terapeuty i psychologa. Kategoria klienta: kobiety bezdomne.
Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Chełmży , ul. Św. Jana 18, 87-140 Chełmża.	Zakres oferowanych usług: pomoc psychologiczno-pedagogiczna i logopedyczna dzieciom i młodzieży oraz rodzicom i nauczycielom w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i edukacyjnych, diagnozowanie potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dzieci i młodzieży. Kategoria klienta: dzieci i młodzież oraz ich rodzice i nauczyciele.

Źródło danych: Starostwo Powiatowe w Toruniu i Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernikowie.

Mieszkańcy gminy mają również możliwość korzystania z oferty organizacji pozarządowych, w szczególności Fundacji Ducha Na Rzecz Rehabilitacji Naturalnej Ludzi Niepełnosprawnych (ul. Szosa Bydgoska 15, 87-100 Toruń), oferującej rehabilitację osób niepełnosprawnych, oraz Fundacji Na Rzecz Rozwoju Dzieci Niepełnosprawnych „Daj Szansę” (ul. Piskorskiej 11, 87-100 Toruń), pomagającej dzieciom i rodzicom wychowującym dzieci z porażeniem mózgowym.

12. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Organizacje pozarządowe są przejawem społeczeństwa obywatelskiego, jedną z form jego aktywności. Pełnią istotną rolę nie tylko w konsolidacji społeczności lokalnej, organizacyjnym wzmocnieniu władz lokalnych, lecz również zwiększają szanse rozwoju małych i średnich miejscowości. Dobrze zorganizowane środowisko może sprzyjać aktywizowaniu nie tylko pojedynczych osób i marginalizowanych grup społecznych, ale ich lokalnego otoczenia, sprzyja budowaniu samowystarczalności społeczności lokalnych poprzez uruchomienie i wykorzystanie jej zasobów.

Współpraca samorządu lokalnego z podmiotami należącymi do sektora pozarządowego nie tylko pozwala skuteczniej i efektywniej działać na rzecz rozwoju oraz poprawy warunków i jakości życia mieszkańców, lecz również umożliwia istotne odciążenie sektora publicznego w realizacji zadań.

W gminie Czernikowo funkcjonuje ponad 20 organizacji pozarządowych. Samorząd gminy posiada Program współpracy Gminy Czernikowo z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego, w oparciu o który ma możliwość podejmowania z nimi współpracy w następujących formach finansowych i pozafinansowych:

- powierzenie wykonania lub wspieranie zadań publicznych wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie lub dofinansowanie ich realizacji,
- współdziałanie w formie partnerstwa,
- współdziałanie w pozyskiwaniu środków finansowych z innych źródeł, głównie poprzez informowanie o możliwościach ubiegania się o te środki oraz udzielanie rekomendacji czy wystawianie listów intencyjnych,
- udostępnianie lokali organizacjom pozarządowym oraz innym podmiotom w miarę możliwości gminy na cele związane z prowadzeniem działalności pożytku publicznego,
- prowadzenie działalności informacyjnej w celu wzajemnego informowania się o planowanych kierunkach działalności, wymiany doświadczeń i wzajemnych oczekiwań, a także konsultacji projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów (gmina przekazywać będzie organizacjom pozarządowych informacje na spotkaniach, korespondencyjnie, za pośrednictwem tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy, prasy lokalnej lub strony internetowej Urzędu).

Poniższa tabela przedstawia dane szczegółowe na temat sektora pozarządowego w gminie.

Tabela 15. Organizacje pozarządowe w gminie

lp.	nazwa i adres organizacji	charakterystyka działania
1.	Stowarzyszenie Inicjatywa , ul. Słowackiego 8, 87-640 Czernikowo.	Działalność na rzecz rozwoju, w tym realizowanie projektów o charakterze edukacyjnym, kulturalnym, szkoleniowym, sportowym, medialnym, medycznym, rehabilitacyjnym, integracyjnym, doradczym oraz turystycznym, podejmowanie inicjatyw i działań na rzecz podnoszenia kwalifikacji zawodowych i aktywizacji zawodowej mieszkańców.
2.	Fundacja „Feniks” , Kijaszkowo 6, 87-640 Kijaszkowo.	Łączenie i integracja osób niepełnosprawnych i pełnosprawnych.
3.	Fundacja na rzecz Dzieci Niepełnosprawnych „Tratwa” , Steklinek 53a, 87-640 Steklinek.	Prowadzenie rehabilitacji osób niepełnosprawnych (przede wszystkim dzieci), programów terapeutycznych, organizowanie turnusów rehabilitacyjnych.
4.	Stowarzyszenie „Razem Łatwiej” , Makowiska 23a, 87-632 Makowiska.	Integracja i rozwój lokalnej społeczności, działalność na rzecz dzieci, młodzieży i dorosłych o charakterze pomocowym, edukacyjnym i integracyjnym.
5.	Stowarzyszenie Przyjaciół Mazowsza „Nasz Czas” , Mazowsze 31, 87-640 Mazowsze.	Integracja i rozwój społeczności lokalnej, działalność o charakterze integracyjnym i edukacyjnym.
6.	Czernikowskie Stowarzyszenie na Rzecz Wspierania Edukacji, Kultury i Sportu „Czyż-Nie” , ul. Toruńska 20, 87-640 Czernikowo.	Popularyzacja kultury fizycznej i sportu.
7.	Ludowy Zespół Sportowy w Steklinie , Steklin 15, lok. 4, 87-640 Steklin.	Popularyzacja kultury fizycznej i sportu, w tym sportu wyczynowego, amatorskiego i rekreacyjnego.
8.	Ludowy Zespół Sportowy „Victoria” , 87-640 Czernikowo.	Popularyzacja kultury fizycznej i sportu.
9.	Stowarzyszenie Wędkarsko-Ekologiczne „Złoty Karaś” , ul. Leśna 1, 87-640 Czernikowo.	Ochrona terenów zielonych oraz środowiska naturalnego i wód, organizacja zawodów wędkarskich – rywalizacja sportowa.
10.	Uczniowski Klub Sportowy „Comets Mazowsze” , 87-640 Mazowsze.	Popularyzacja kultury fizycznej i sportu wśród młodzieży szkolnej.
11.	Uczniowski Klub Sportowy „Piątka” , ul. Słowackiego 44, 87-640 Czernikowo.	Popularyzacja kultury fizycznej i sportu wśród młodzieży szkolnej.
12.	Uczniowski Klub Sportowy „Olimpijczyk” , ul. Szkolna 15, 87-640 Czernikowo.	Popularyzacja kultury fizycznej i sportu wśród młodzieży szkolnej.
13.	Uczniowski Klub Sportowy „Kopernik” , ul. Gimnazjalna 1, 87-640 Czernikowo.	Popularyzacja kultury fizycznej i sportu wśród młodzieży szkolnej.
14.	Koło Gospodyń Wiejskich „Jutrzenka” w Czernikowie , 87-640 Czernikowo.	Udział w życiu kulturalnym i społecznym gminy, pielęgnowanie lokalnych tradycji, współorganizacja dożynek, organizacja lokalnych imprez.

15.	Koło Gospodyń Wiejskich w Witowie, Witów, 87-640 Czernikowo.	Udział w życiu kulturalnym i społecznym gminy, pielęgnowanie lokalnych tradycji, współorganizacja dożynek, organizacja lokalnych imprez.
16.	Koło Gospodyń Wiejskich w Pokrzywnie, Pokrzywno, 87-640 Czernikowo.	Udział w życiu kulturalnym i społecznym gminy, pielęgnowanie lokalnych tradycji, współorganizacja dożynek, organizacja lokalnych imprez.
17.	Klub Seniora „Radość” w Czernikowie, 87-640 Czernikowo.	Wsparcie osób starszych, działalność kulturalna, uczestnictwo w uroczystościach lokalnych.
18.	Gminny Związek Ochotniczych Straży Pożarnych w Czernikowie, ul. Słowackiego, 87-640 Czernikowo.	Prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom, uczestnictwo w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń, informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych i ekologicznych oraz sposobach ochrony przed nimi, rozwijanie wśród członków ochotniczej straży pożarnej kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenie działalności kulturalno-oświatowej i rozrywkowej.
19.	Ochotnicza Straż Pożarna w Czernikowie, ul. Szkolna 4, 87-640 Czernikowo.	
20.	Ochotnicza Straż Pożarna w Witowie, 87-632 Witów.	
21.	Ochotnicza Straż Pożarna w Steklinie, 87-640 Steklin.	
22.	Ochotnicza Straż Pożarna w Makowiskach, 87-632 Makowiska.	
23.	Ochotnicza Straż Pożarna w Mazowszu, 87-640 Mazowsze.	
24.	Ochotnicza Straż Pożarna w Steklinku, 87-64 Steklinek.	
25.	Ochotnicza Straż Pożarna w Osówce, 87-632 Osówka.	

Źródło danych: Urząd Gminy Czernikowo oraz www.bazy.ngo.pl

13. WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH „PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU LOKALNYM”

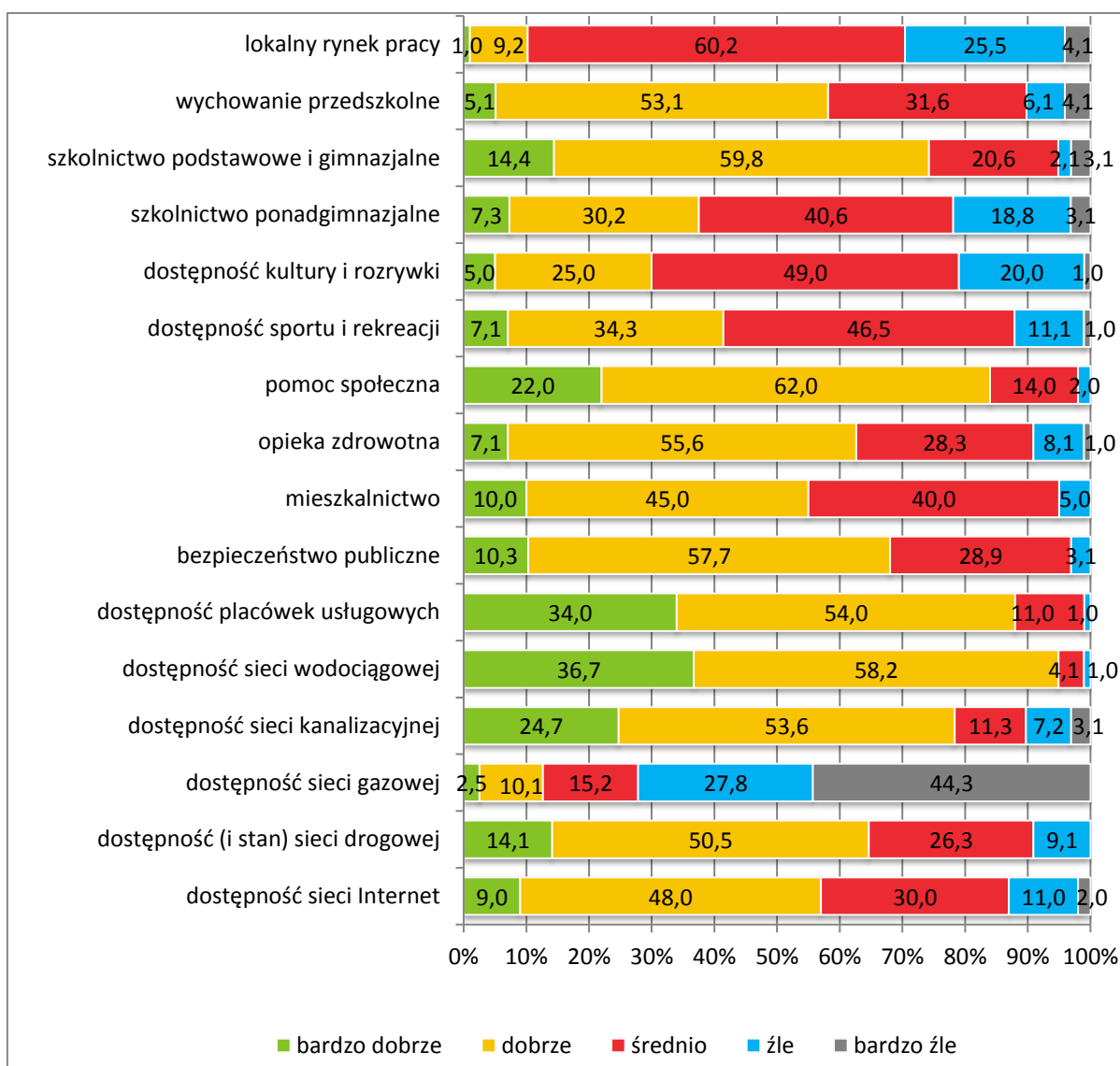
Badania ankietowe przeprowadzone w ramach diagnozy sytuacji społecznej w gminie Czernikowo posłużyły identyfikacji, określeniu przyczyn i skali występujących na jej terenie problemów społecznych oraz wskazaniu działań, jakie należałoby podjąć w celu zmniejszenia ich natężenia oraz zminimalizowania ich skutków.

Badania zostały przeprowadzone przy pomocy ankiet, które zostały rozpowszechnione wśród mieszkańców gminy, w tym reprezentantów samorządu lokalnego – Wójta Gminy, Sekretarza Gminy, Skarbnika Gminy, radnych, sołtysów, pracowników Urzędu Gminy, członków komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, przedstawicieli jednostek

organizacyjnych gminy, m.in. placówek oświatowych, kulturalnych, sportowych i pomocy społecznej, a także przedstawicieli jednostek służby zdrowia, policji, organizacji pozarządowych i kościoła. W sumie do analizy przedłożono 100 wypełnionych anonimowo ankiet.

W pierwszym pytaniu poproszono przedstawicieli środowiska lokalnego o ocenę warunków życia w gminie. Uzyskane odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 33. Warunki życia w gminie

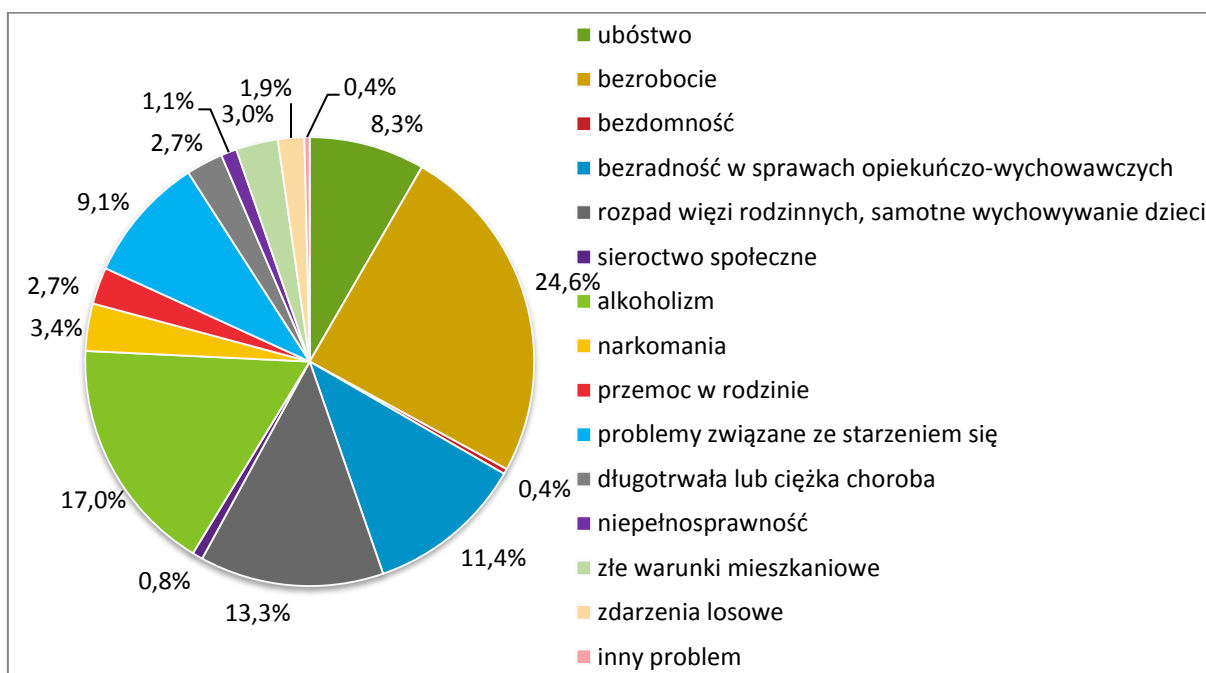
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Analizując warunki życia w gminie, przedstawiciele środowiska lokalnego najwyżej ocenili dostępność sieci wodociągowej (łącznie 94,9% ocen dobrych i bardzo dobrych), placówek usługowych (w sumie 88% ocen dobrych i bardzo dobrych), pomoc społeczną (łącznie 84% ocen dobrych i bardzo dobrych), dostęp do sieci kanalizacyjnej (w sumie 78,3% ocen dobrych i bardzo dobrych) oraz szkolnictwa podstawowego (łącznie 74,2% ocen dobrych i bardzo dobrych).

Najniżej ankietowani ocenili dostępność sieci gazowej (w sumie 72,1% ocen bardzo złych i złych). Z niskimi ocenami spotkały się również: lokalny rynek pracy (łącznie 29,6% ocen złych i bardzo złych), a także dostępność szkolnictwa ponadgimnazjalnego (w sumie 21,9% ocen złych i bardzo złych) oraz kultury i rozrywki (łącznie 21% ocen złych i bardzo złych).

W kolejnym pytaniu zapytano badanych o problemy, które najczęściej dotyczą mieszkańców gminy. Szczegóły w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 34. Problemy najczęściej dotykające mieszkańców gminy

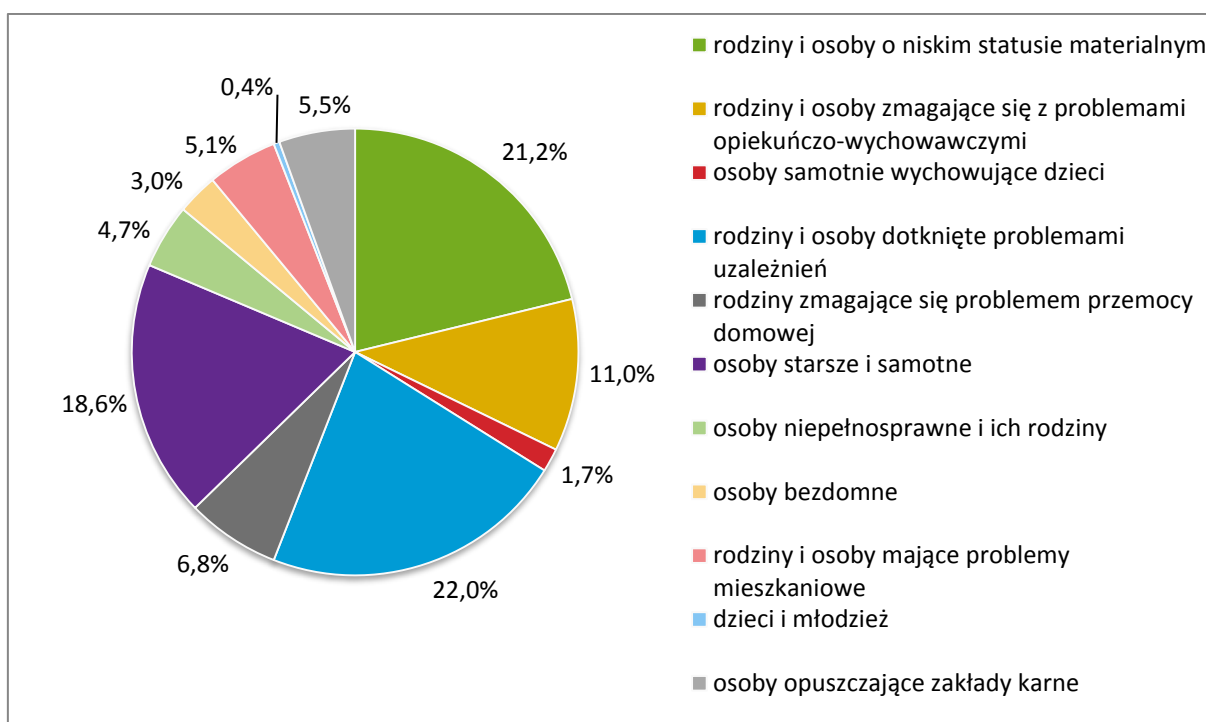

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Do problemów, które najczęściej dotyczą mieszkańców gminy, respondenci zaliczyli bezrobocie (24,6%), alkoholizm (17%), rozpad więzi rodzinnych i samotne wychowywanie dzieci (13,3%), a także bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz zaniedbanie dzieci (11,4%).

Odpowiadając na następne pytanie, ankietowali identyfikowali grupy zagrożone wykluczeniem społecznym w gminie. Uzyskane odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 35. Grupy zagrożone wykluczeniem społecznym w gminie

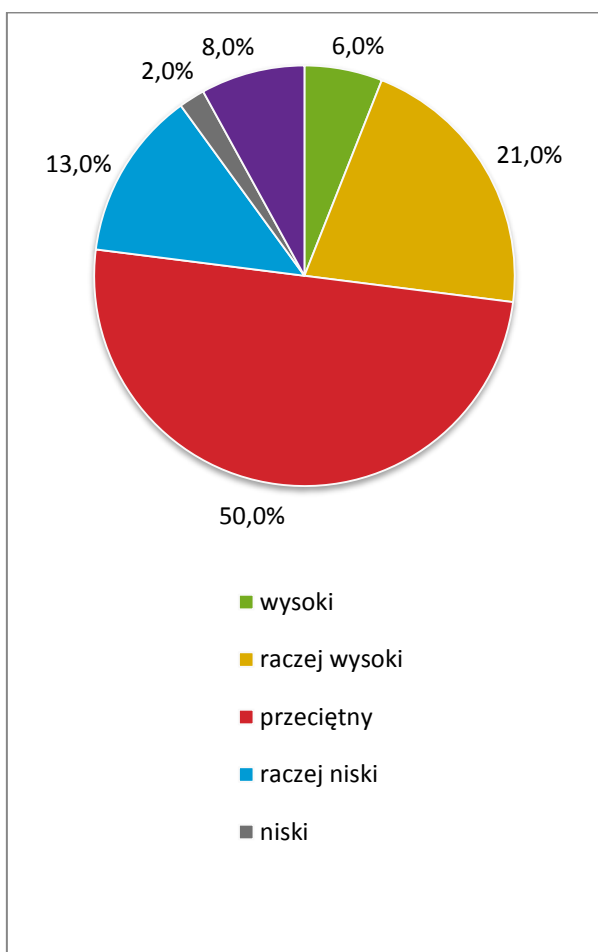
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Najwięcej badanych stwierdziło, że najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym są rodziny i osoby dotknięte problemami uzależnień (22%) oraz o niskim statusie materialnym (21,2%), a także osoby starsze i samotne (18,6%).

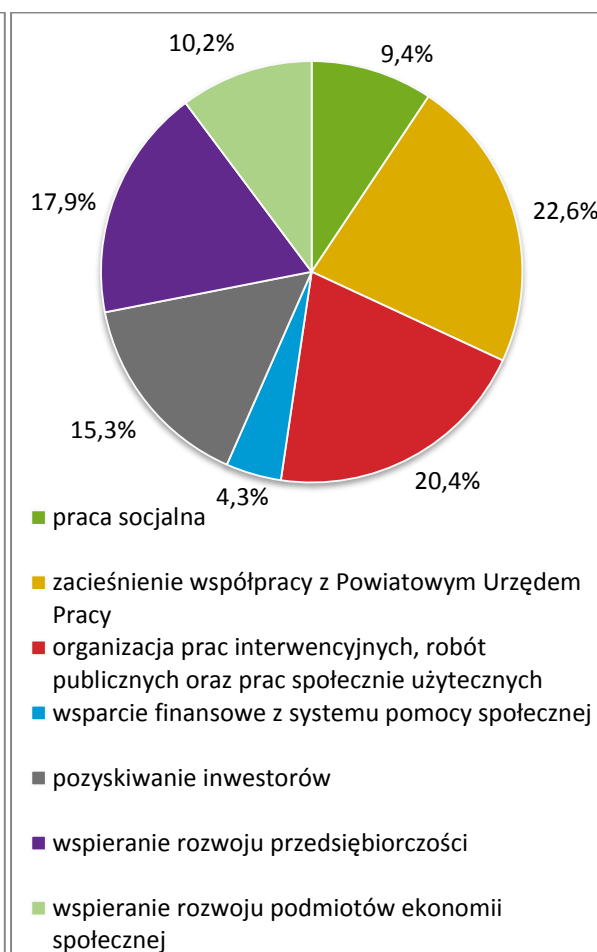
Zdaniem respondentów wykluczeniem społecznym zagrożone są również rodziny i osoby zmagające się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, w tym rodziny wielodzietne i niepełne (11%).

W kolejnych pytaniach poproszono badanych o opinię na temat poziomu bezrobocia w gminie oraz wskazanie działań, jakie należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób nim dotkniętych. Uzyskane odpowiedzi przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 36. Jaki jest poziom bezrobocia w gminie?

Wykres 37. Jakie działania należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób bezrobotnych?

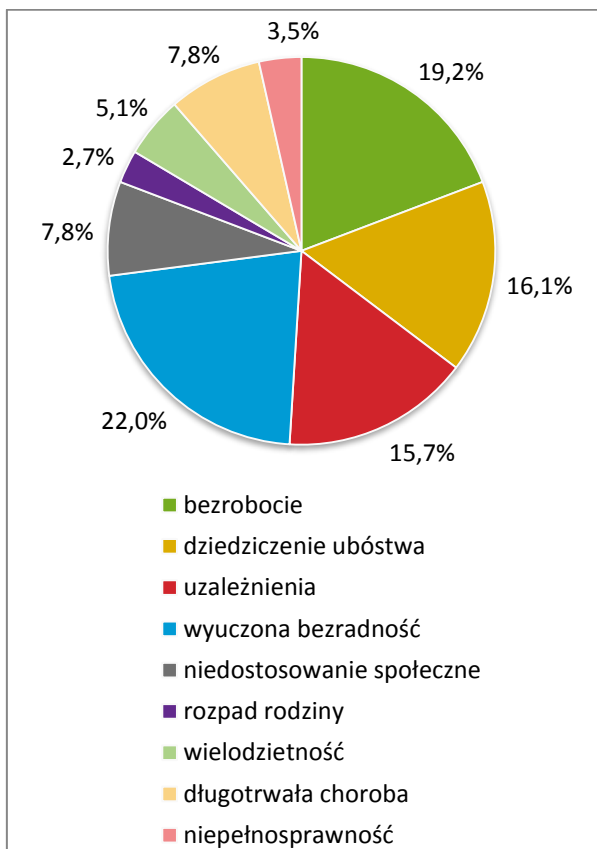
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

W opinii połowy ankietowanych poziom bezrobocia w gminie jest przeciętny. Jednocześnie łącznie 27% badanych uznało go za raczej wysoki lub wysoki, a w sumie 15% za raczej niski lub niski.

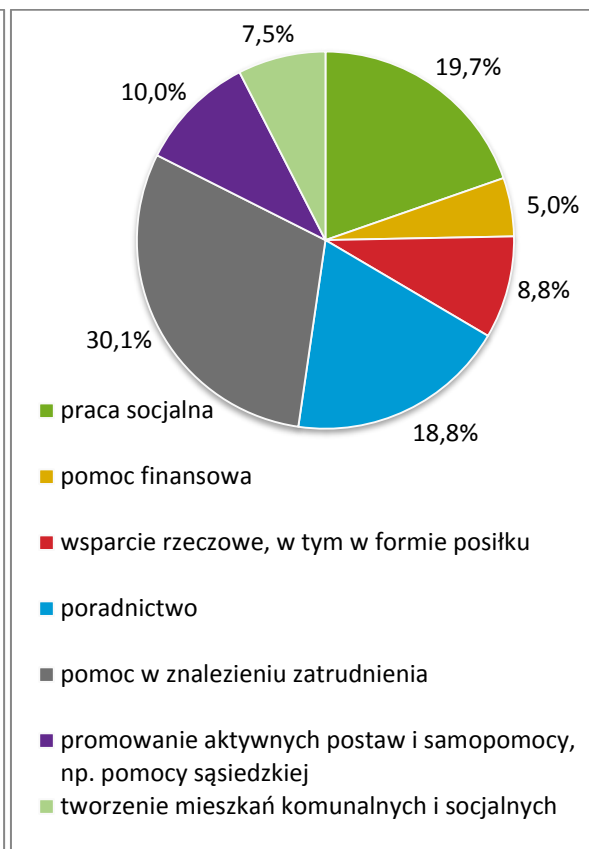
Wśród działań, jakie należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób pozostających bez pracy, respondenci najczęściej wymieniali: zacieśnianie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w celu umożliwienia osobom bezrobotnym (poprzez świadczenie poradnictwa oraz organizowanie stażu, kursów i szkoleń) zdobycia doświadczenia zawodowego oraz podniesienia lub zmiany kwalifikacji zawodowych (22,6%), organizowanie prac interwencyjnych, robót publicznych i prac społecznie użytecznych (20,4%), wspieranie rozwoju przedsiębiorczości (17,9%) oraz pozyskiwanie inwestorów (15,3%).

W odpowiedzi na następne pytania ankietowani wskazali przyczyny ubóstwa wśród mieszkańców gminy oraz przedstawili propozycje działań, jakie powinny być podejmowane na rzecz osób nim dotkniętych. Szczegóły w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 38. Przyczyny ubóstwa wśród mieszkańców gminy?

Wykres 39. Jakie działania powinny być podejmowane na rzecz dotkniętych problemem ubóstwa?

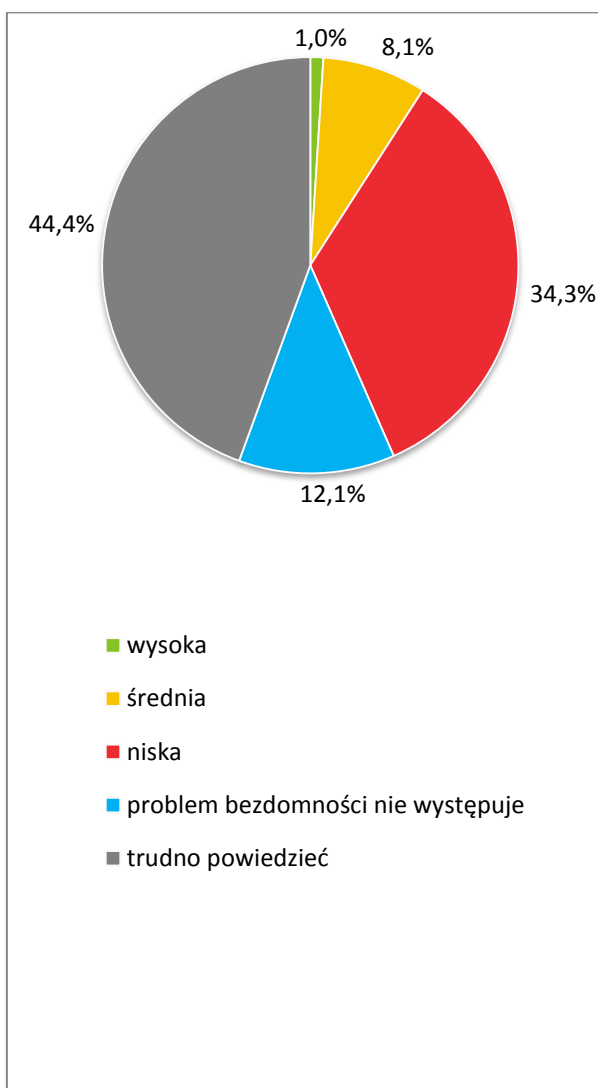
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Wśród przyczyn popadania mieszkańców gminy w ubóstwo, ankietowani najczęściej wskazywali wyuczoną bezradność (22%), bezrobocie (19,2%), dziedziczenie ubóstwa (16,1%) oraz uzależnienia (15,7%).

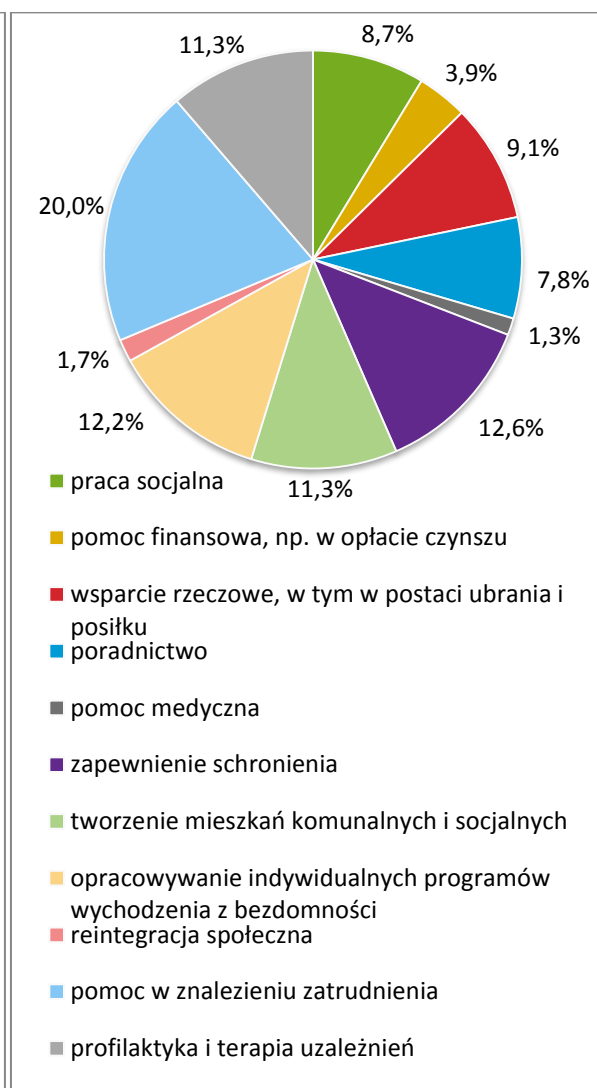
Zdaniem respondentów, by skutecznie przeciwdziałać problemowi ubóstwa, należałoby przede wszystkim udzielać pomocy w znalezieniu zatrudnienia (30,1%). Duże znaczenie przywiązywali również do prowadzenia pracy socjalnej (19,7%), świadczenia poradnictwa (18,8%) oraz promowania aktywnych postaw i samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej (10%).

W kolejnych pytaniach została podjęta kwestia bezdomności – poproszono badanych o opinię na temat skali tego problemu w gminie oraz wskazanie działań, które przyniosłyby największą skuteczność w jego zapobieganiu i rozwiązywaniu. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 40. Jaka jest skala problemu bezdomności w gminie?

Wykres 41. Jakie działania byłby najskuteczniejsze w zapobieganiu i rozwiązywaniu problemu bezdomności?

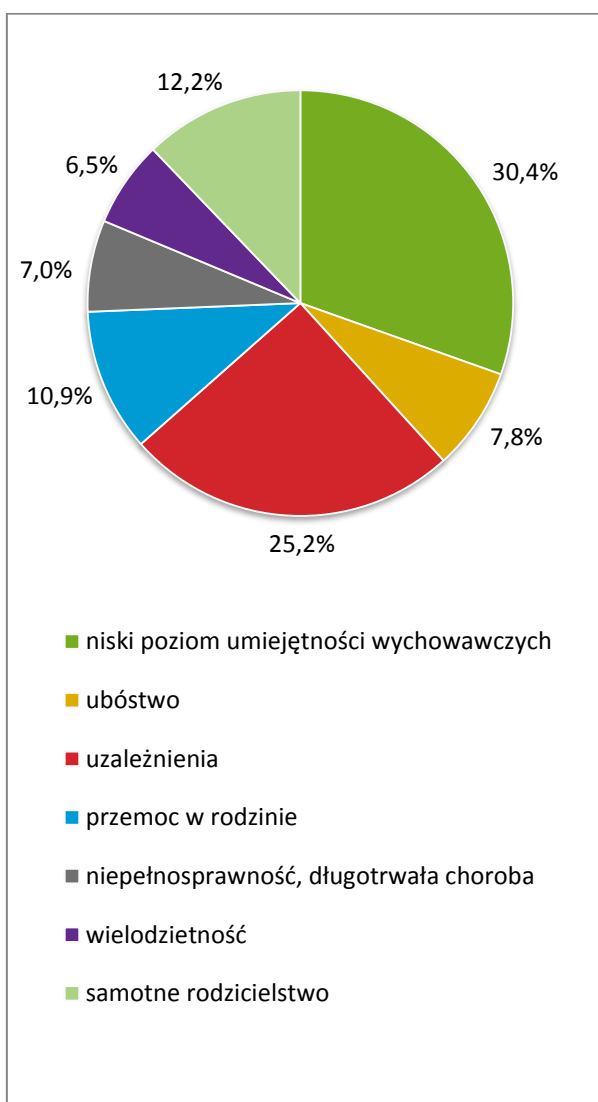
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Najwięcej respondentów (44%) nie potrafiło określić skali bezdomności w gminie. Wśród pozostałych największą grupę stanowili ci, którzy stwierdzili, że jest ona niska (34,3%). Jednocześnie 12,1% badanych odpowiedziało, że problem bezdomności w gminie nie występuje.

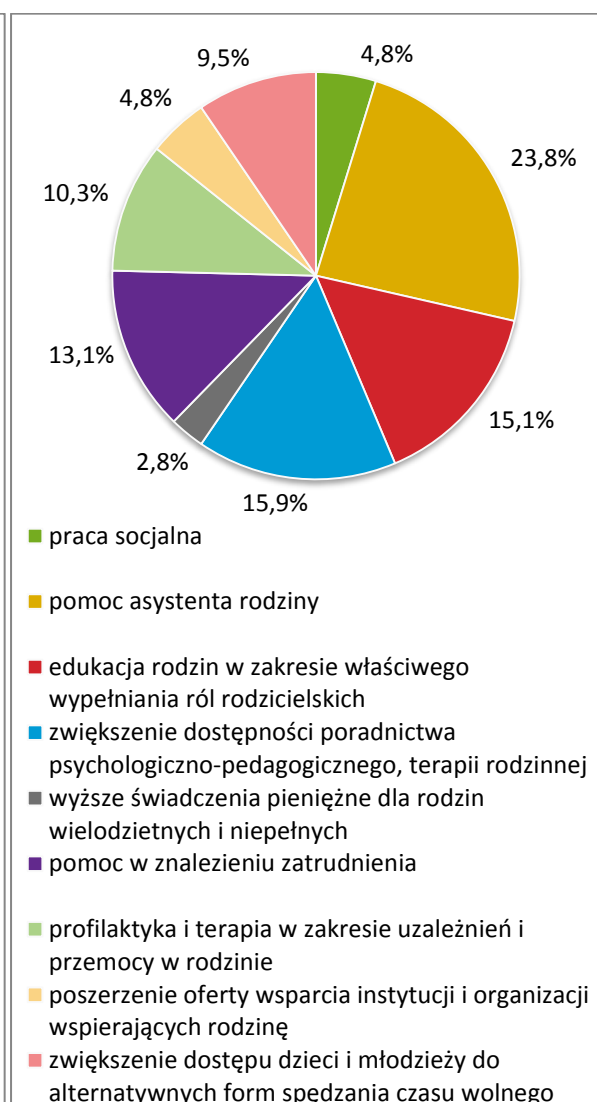
W opinii ankietowanych największe efekty w zapobieganiu i rozwiązywaniu problemu bezdomności może przynieść udzielenie pomocy w znalezieniu zatrudnienia (20%), zapewnienie schronienia (12,6%), opracowywanie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności (12,2%), tworzenie mieszkań komunalnych i socjalnych oraz prowadzenie profilaktyki i terapii uzależnień (po 11,3%).

W ankiecie znalazło się również pytanie pozwalające poznać opinie respondentów na temat przyczyn bezradności opiekuńczo-wychowawczej oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 42. Przyczyny bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego w gminie

Wykres 43. Jakie działania poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo w gminie?

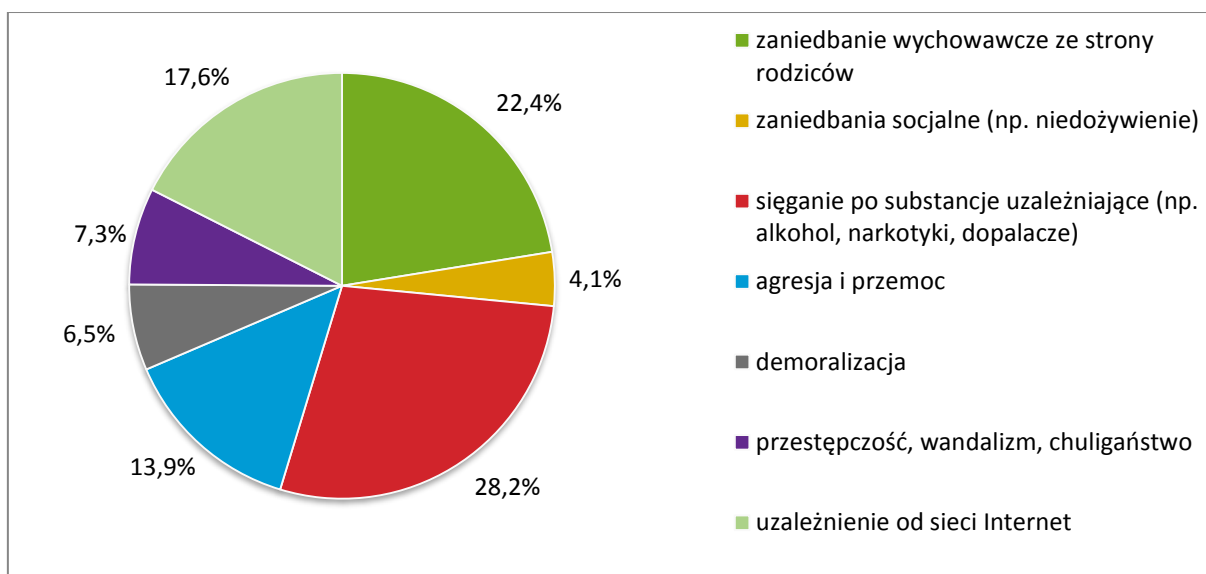
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

W opinii badanych głównymi przyczynami bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego w gminie są niski poziom umiejętności wychowawczych (30,4%) i uzależnienia (25,2%).

Wśród działań, których podjęcie mogłoby poprawić sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo, ankietowani najczęściej wskazywali zapewnienie pomocy ze strony asystenta rodziny (23,8%), zwiększenie dostępności poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego i terapii rodzinnej (15,9%), edukowanie rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich (15,1%) oraz udzielenie pomocy w znalezieniu zatrudnienia (13,1%).

W uzupełnieniu odpowiedzi na poprzednie pytania, ankietowani wskazali negatywne zjawiska, na jakie najbardziej narażone są dzieci i młodzież z gminy. Szczegóły w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 44. Na jakie negatywne zjawiska społeczne najbardziej narażone są dzieci i młodzież z gminy?

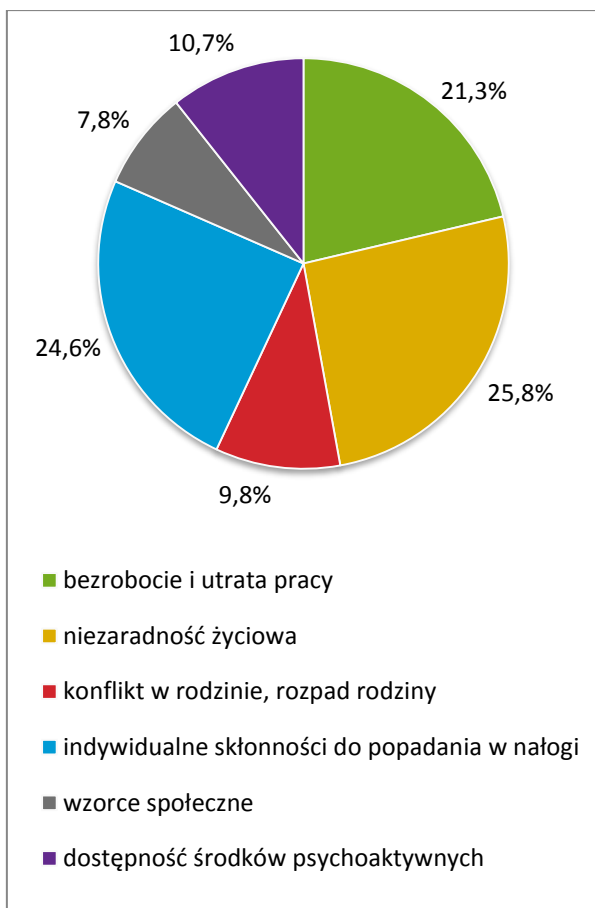
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Według ankietowanych, do negatywnych zjawisk społecznych, na które najbardziej narażone są dzieci i młodzież z gminy, należą: sięganie po substancje uzależniające, np. alkohol, narkotyki i dopalacze (28,2%) oraz zaniedbania wychowawcze ze strony rodziców (22,4%), a także uzależnienie od sieci Internet (17,6%) oraz agresja i przemoc (13,9%).

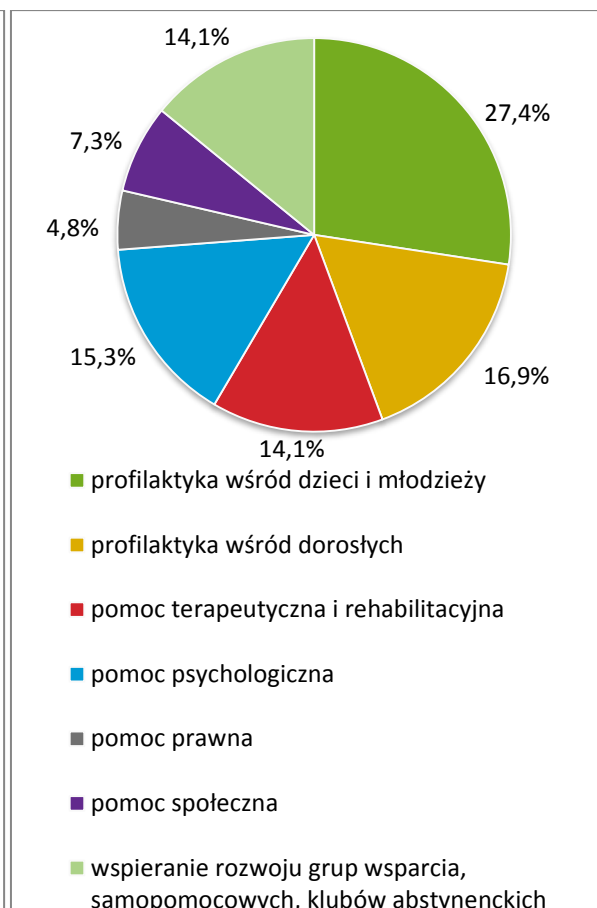
W następnych pytaniach poproszono respondentów o podanie przyczyn występowania problemu uzależnień wśród mieszkańców gminy oraz wskazanie działań, jakie

powinny być podejmowane na rzecz osób i rodzin nim dotkniętych. Odpowiedzi w tym zakresie prezentują poniższe wykresy.

Wykres 45. Przyczyny występowania problemu uzależnień wśród mieszkańców gminy

Wykres 46. Jakie działania powinny być podejmowane na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin?

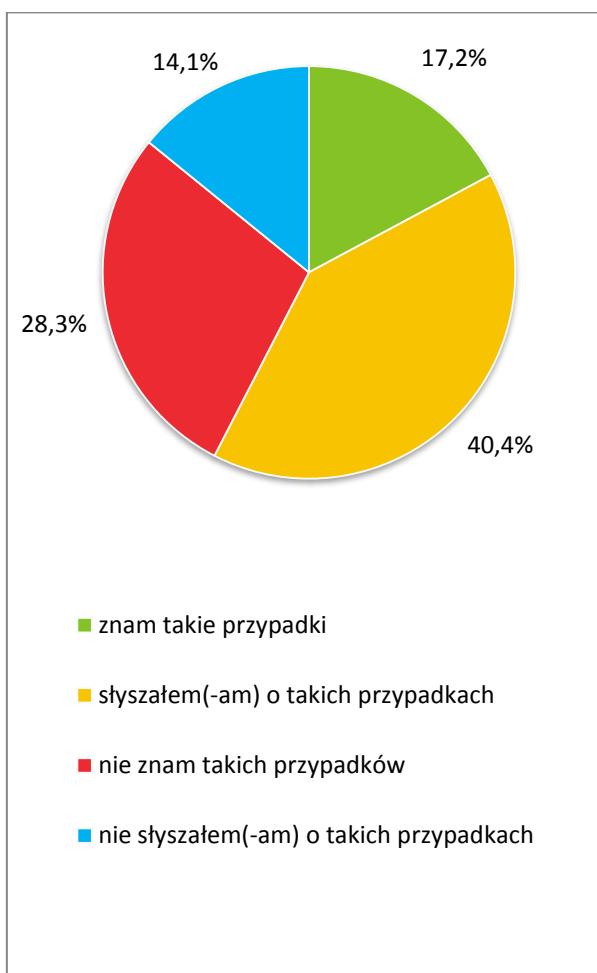
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Do zasadniczych powodów występowania problemu uzależnień wśród mieszkańców gminy badani zaliczyli niezaradność życiową (25,8%), indywidualne skłonności do popadania w nałogi (24,6%) oraz bezrobocie i utratę pracy (21,3%).

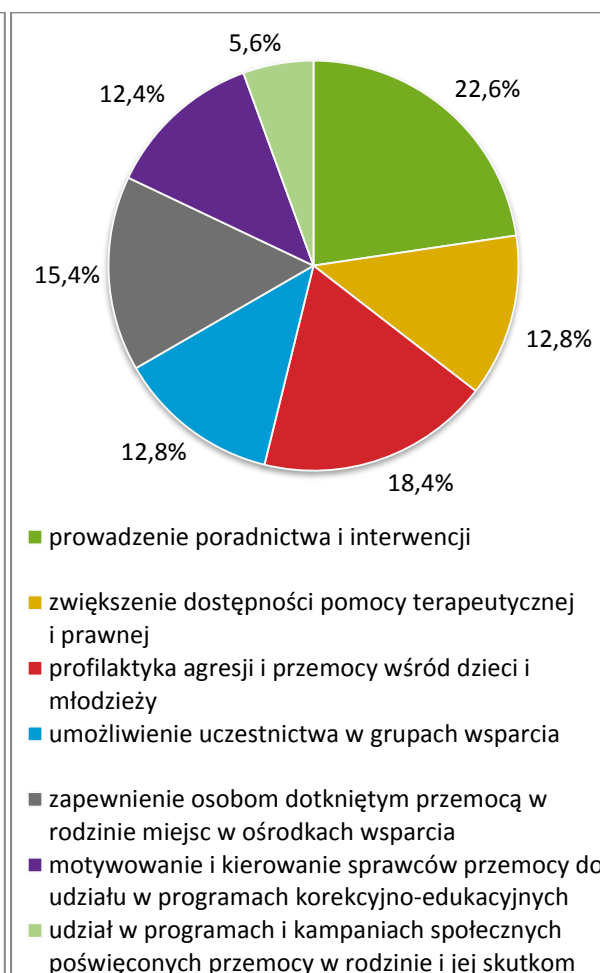
Zdaniem respondentów, podejmując działania na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin, należy przede wszystkim skupić się na prowadzeniu profilaktyki wśród dzieci i młodzieży (27,4%) oraz dorosłych (16,9%), zapewnieniu dostępu do pomocy psychologicznej (15,3%), terapeutycznej i rehabilitacyjnej oraz wspieraniu rozwoju grup wsparcia, samopomocowych (np. AA i Al-Anon) i klubów abstynenckich (po 14,1%).

Następnie zapytano badanych o znajomość przypadków występowania problemu, który niejednokrotnie ma swoje źródło w uzależnieniach, tj. przemocy w rodzinie, oraz poproszono o przedstawienie działań, które byłyby najskuteczniejsze w walce z tym zjawiskiem. Uzyskane odpowiedzi przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 47. Znajomość przypadków przemocy w rodzinie w gminie

Wykres 48. Jakie kroki byłyby najskuteczniejsze w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie?

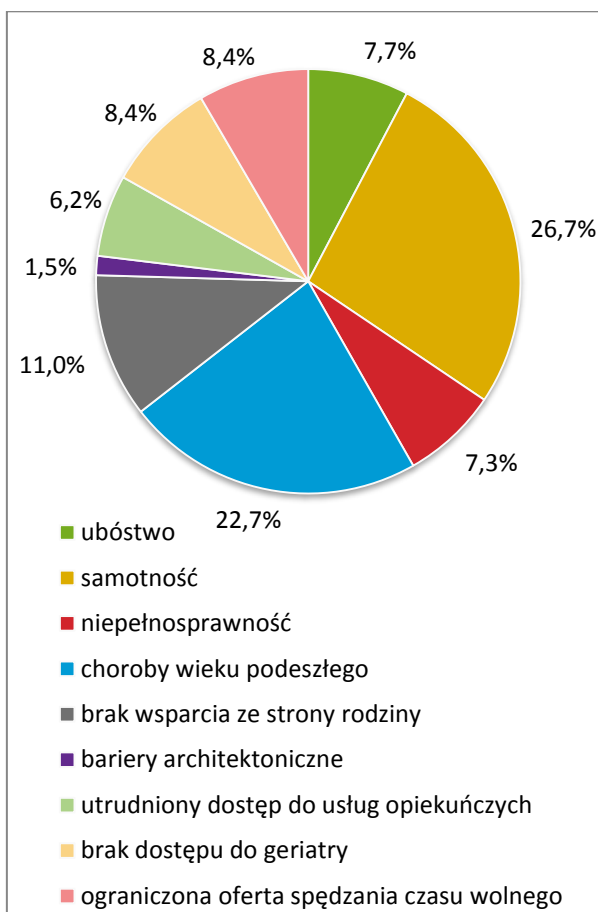
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Większość ankietowanych (łącznie 57,6%) stwierdziła, że słyszała o przypadkach przemocy w rodzinie bądź je zna. Odmienneego zdania było w sumie 42,4% badanych.

Zdaniem respondentów, by skutecznie przeciwdziałać przemocy w rodzinie, należy przede wszystkim prowadzić poradnictwo i podejmować interwencje (22,6%), prowadzić profilaktykę agresji i przemocy wśród dzieci i młodzieży (18,4%) oraz zapewnić osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia (15,4%).

Kolejna kwestia poruszona w ankiecie dotyczyła problemów, z jakimi najczęściej zmagają się osoby starsze w gminie, oraz działań, których wdrożenie przyczyniłoby się do poprawy ich sytuacji. Udzielone przez badanych odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 49. Problemy najczęściej dotykające osoby starsze z gminy

Wykres 50. Jakie działania poprawiłyby sytuację osób starszych w gminie?

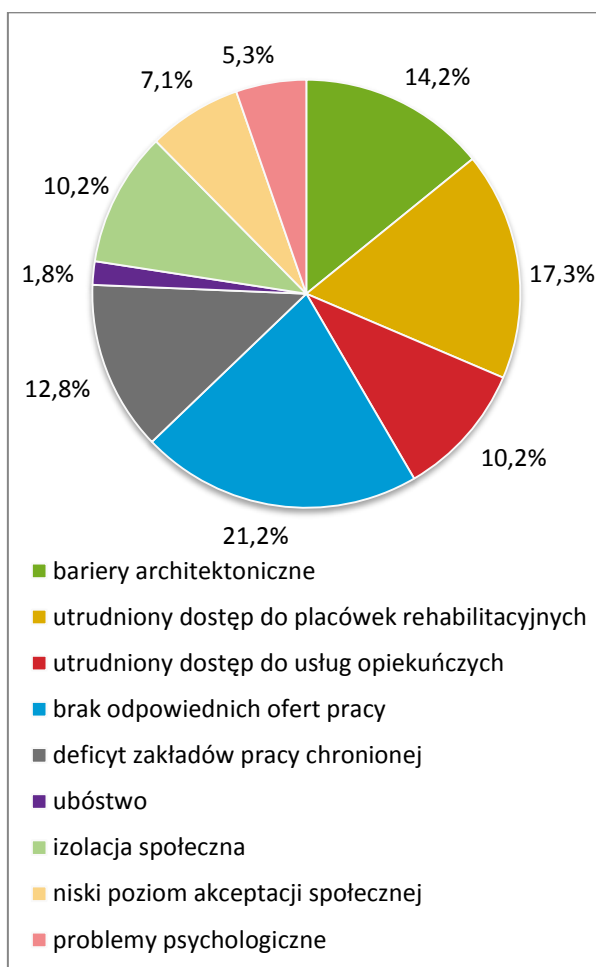
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

W opinii osób ankietowanych, problemami, które najczęściej dotykają seniorów w gminie, są: samotność (26,7%), choroby wieku podeszłego (22,7%) oraz brak wsparcia ze strony rodziny (11%).

Do działań, których realizacja mogłaby się przyczynić do poprawy sytuacji seniorów w gminie, respondenci najczęściej zaliczali: rozwijanie usług opiekuńczych (22,2%), zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów (21,4%), zapewnienie szerszego dostępu do placówek wsparcia dziennego (klub seniora, dzienny dom pobytu; 20,6%) oraz zaangażowanie wolontariuszy do pomocy osobom starszym (15,9%).

W odpowiedzi na kolejne pytania ankietowani identyfikowali problemy, których najczęściej doświadczają osoby niepełnosprawne w gminie, oraz wskazywali działania, których podjęcie pozwoliłoby na pełniejszych ich udział w życiu społecznym. Szczegóły w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 51. Problemy, których najczęściej doświadczają osoby niepełnosprawne z gminy

Wykres 52. Jakie działania umożliwiłyby osobom niepełnosprawnym pełniejszy udział w życiu społecznym?

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

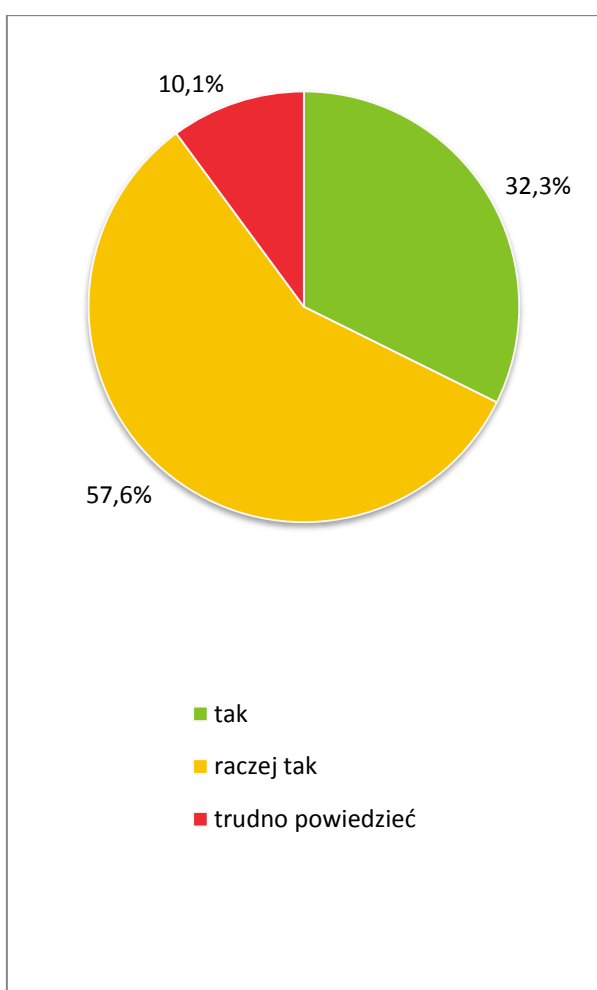
Według badanych problemami, z którymi najczęściej zmagają się osoby dotknięte niepełnosprawnością z gminy, są: brak odpowiednich ofert pracy (21,2%), utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych (17,3%), bariery architektoniczne (14,2%) oraz deficyt zakładów pracy chronionej (12,8%).

W opinii ankietowanych, działania, które umożliwiłyby osobom niepełnosprawnym pełniejszy udział w życiu społecznym, powinny skupiać się na zwiększeniu dostępu do

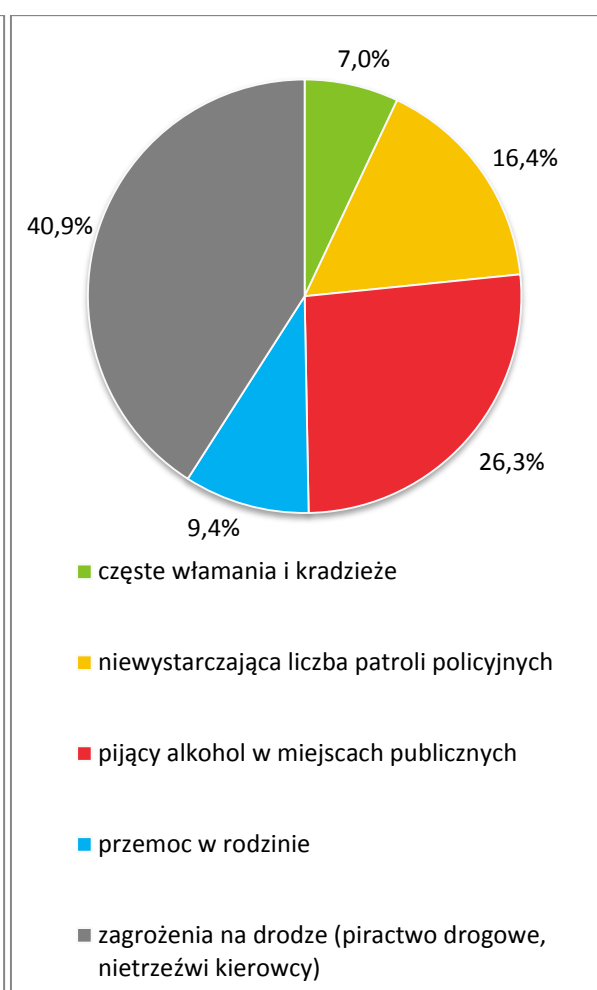
rehabilitacji (24,6%), tworzeniu stanowisk pracy (19,4%), organizowaniu środowiskowych spotkań i imprez integracyjnych (15,9%) oraz zwiększeniu dostępu do pomocy specjalistycznej, w tym psychologicznej, pedagogicznej (14,2%).

W ostatnich pytaniach podjęto temat stanu bezpieczeństwa w gminie – poczucia bezpieczeństwa, przyczyn jego braku oraz działań, które wpłynęłyby na jego zwiększenie. Szczegóły w tym zakresie prezentują poniższe wykresy.

Wykres 53. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w gminie?

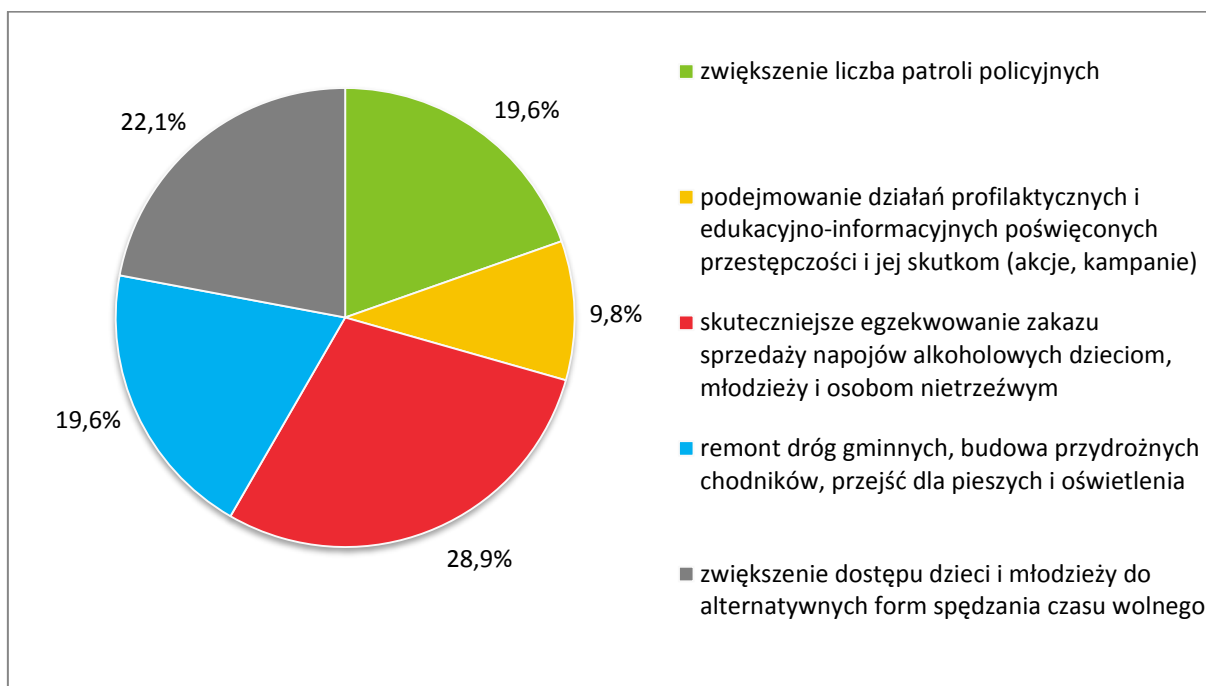

Wykres 54. Przyczyny braku bezpieczeństwa w gminie

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Wykres 55. Co wpłynęłoby na zwiększenie bezpieczeństwa publicznego w gminie?

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Zdecydowana większość badanych (łącznie 89,9%) stwierdziła, że czuje się raczej bezpiecznie bądź bezpiecznie w miejscu zamieszkania. Nikt nie był odmiennego zdania.

Wśród przyczyn braku bezpieczeństwa respondenci najczęściej wskazywali zagrożenia na drodze (piractwo drogowe, nietrzeźwi kierowcy; 40,9%), osoby pijące alkohol w miejscach publicznych (26,3%) oraz niewystarczającą liczbę patroli policyjnych (16,4%).

Zdaniem ankietowanych na poprawę bezpieczeństwa publicznego w gminie w największym stopniu wpłynęłyby takie działania, jak: skuteczniejsze egzekwowanie zakazu sprzedaży napojów alkoholowych dzieciom, młodzieży i osobom nietrzeźwym (28,9%), zwiększenie dostępu dzieci i młodzieży do alternatywnych form spędzania czasu wolnego (22,1%), zwiększenie liczby patroli policyjnych oraz remont dróg gminnych, budowa przydrożnych chodników, przejść dla pieszych i oświetlenia (po 19,6%).

14. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT jest heurystyczną techniką analityczną służącą uporządkowaniu posiadanych informacji. W przypadku strategii rozwiązywania problemów społecznych stanowi efektywną metodę identyfikacji mocnych i słabych stron lokalnego systemu pomocy społecznej oraz szans i zagrożeń, jakie przed nim stoją. Pozwala oszacować potencjał, jakim się dysponuje oraz określić stopień, w jakim posiadane zasoby odpowiadają potrzebom i oczekiwaniom społeczności lokalnej.

Na potrzeby niniejszego dokumentu analiza została przeprowadzona w następujących obszarach: 1. Bezrobocie, ubóstwo i bezdomność, 2. Rodzina, dzieci i młodzież, 3. Uzależnienia i przemoc w rodzinie, 4. Starość i niepełnosprawność, 5. Kapitał społeczny i aktywność obywatelska.

Obszar: Bezrobocie, ubóstwo i bezdomność

Mocne strony	Słabe strony
▪ walory przyrodnicze i historyczne gminy ▪ wysoka jakość gleb ▪ warunki do prowadzenia rolnictwa ekologicznego ▪ upowszechnianie ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach ▪ podejmowanie skutecznych działań służących zachęceniu osób bezrobotnych do poszukiwania zatrudnienia (projekty aktywizujące, prace interwencyjne, roboty publiczne, staże) ▪ brak problemu bezdomności	▪ niewystarczająca liczba miejsc pracy ▪ zbyt mała liczba inwestorów w gminie i niewystarczające działania mające na celu zachęcenie ich do tworzenia w gminie nowych miejsc pracy ▪ obszary chronione m.in. Natura 2000 ograniczające możliwości rozwojowe ▪ niewystarczająco rozwinięta infrastruktura turystyczna ▪ słaby rozwój rolnictwa ekologicznego i agroturystyki ▪ niska skala działań służących pozyskaniu środków finansowych z funduszy zewnętrznych na przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu (m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej) ▪ nieodpowiednie zasoby mieszkań komunalnych, w tym socjalnych ▪ deficyt podmiotów ekonomii społecznej

Szanse	Zagrożenia
▪ lepsze wykorzystanie atutów wynikających z posiadanych przez gminę zasobów przyrodniczych i historycznych ▪ wspomaganie lokalnych przedsiębiorców i przyciąganie nowych inwestorów ▪ aktywna promocja gminy ▪ rozwój turystyki, w tym agroturystyki; duże zainteresowanie tzw. „zieloną turystyką” ▪ rosnący popyt na ekologiczną żywność ▪ rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw ▪ wyższy stopień absorpcji środków zewnętrznych (w tym unijnych) na przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, rozpoczęcie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości ▪ dostęp do europejskich rynków pracy	▪ zjawisko dziedziczenia bezrobocia ▪ niska aktywność osób bezrobotnych w poszukiwaniu pracy ▪ niewielki potencjał inwestorów ▪ spadek opłacalności produkcji rolnej ▪ ograniczone możliwości znalezienia zatrudnienia na lokalnym rynku pracy przez kończącą edukację młodzież ▪ migracja zarobkowa osób w wieku produkcyjnym, w tym ludzi młodych i wykształconych, do większych ośrodków

Obszar: Rodzina, dzieci i młodzież

Mocne strony	Słabe strony
▪ wykwalifikowana kadra GOPS-u udzielająca rodzinom wsparcia ▪ zapewnianie wsparcia ze strony asystenta rodziny ▪ dostateczny dostęp do opieki przedszkolnej i szkolnictwa podstawowego ▪ możliwość kontynuowania w gminie nauki na poziomie ponadgimnazjalnym ▪ działalność Gminnej Biblioteki Publicznej i jej filii, Centrum Integracji Kulturalnej i Wiejskiego Domu Kultury ▪ organizowanie różnorodnych przedsięwzięć kulturalnych i rozrywkowych i sportowo-rekreacyjnych ▪ zmodernizowana infrastruktura sportowo-rekreacyjna w gminie ▪ przyrost zasobów mieszkaniowych	▪ brak warunków do prowadzenia efektywnej pracy socjalnej ▪ niewystarczający dostęp rodzin do poradnictwa specjalistycznego ▪ brak grup i ośrodków wsparcia dla rodzin i osób samotnie wychowujących dzieci ▪ brak żłobka ▪ niewystarczający dostęp do placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży ▪ niedostosowana do potrzeb i oczekiwań dzieci i młodzieży oferta spędzania czasu wolnego ▪ niedostateczny dostęp do specjalistycznej opieki medycznej

▪ skoordynowane działania instytucji i organizacji wspierających rodziny, dzieci i młodzież ▪ dobra dostępność podstawowej opieki medycznej ▪ istnienie w gminie organizacji pozarządowych działających na rzecz rodzin, dzieci i młodzieży	
Szanse	Zagrożenia
▪ zwiększenie dostępności poradnictwa specjalistycznego ▪ dalsze wsparcie ze strony asystenta rodziny ▪ zwiększenie dostępności oferty spędzania czasu wolnego, w tym poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych ▪ rozwijanie sieci i oferty placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży oraz infrastruktury sportowej i rekreacyjnej ▪ udział w programach i projektach skierowanych do rodzin, dzieci i młodzieży; możliwość pozyskania na nie środków zewnętrznych	▪ zaniedbywanie obowiązków opiekuńczo-wychowawczych przez rodziców ▪ zmiany modelu rodziny ▪ utrzymująca się liczba rodzin dysfunkcyjnych ▪ kryzys funkcji rodziny i jej roli w życiu społecznym ▪ osłabienie więzi rodzinnych i rozpad rodzin ▪ rosnące zagrożenie uzależnieniami i przemocą, w tym wśród dzieci i młodzieży ▪ dalszy odpływ ludzi młodych, wykształconych do jednostek miejskich ▪ niewielka liczba wolontariuszy wśród dzieci i młodzieży

Obszar: Uzależnienia i przemoc w rodzinie

Mocne strony	Słabe strony
▪ zapewnianie rodzinom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy w rodzinie dostępu do pomocy terapeutycznej, rehabilitacyjnej, psychospołecznej i prawnej ▪ funkcjonowanie Punktu Konsultacyjnego dla Osób Uzależnionych i Ich Rodzin oraz grupy wsparcia AA ▪ prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	▪ niewystarczająca działalność profilaktyczna, informacyjna i edukacyjna wśród dzieci i młodzieży ▪ brak grupy wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie ▪ brak w gminie mieszkań chronionych dla ofiar przemocy w rodzinie ▪ brak współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie

▪ podejmowanie działań przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie ▪ podejmowanie wśród rodziców, nauczycieli i sprzedawców napojów alkoholowych działań edukacyjno-szkoleniowych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie ▪ podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom	
Szanse	Zagrożenia
▪ wzrost świadomości społecznej, w tym dzieci i młodzieży, rodziców i nauczycieli, na temat problemów uzależnień i przemocy w rodzinie ▪ zintensyfikowanie działań profilaktycznych i informacyjno-edukacyjnych w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie ▪ dalsze motywowanie do podejmowania leczenia odwykowego ▪ utworzenie mieszkania chronionego oraz grupy wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie	▪ coraz większa dostępność alkoholu i innych środków psychoaktywnych ▪ obniżanie się wieku inicjacji alkoholowej i narkotykowej ▪ przyzwolenie społeczne na nadużywanie alkoholu i jego spożywanie przez młodzież ▪ zwiększająca się liczba osób wymagających z powodu przemocy w rodzinie interwencji, podjęcia działań interdyscyplinarnych oraz umieszczenia w ośrodkach wsparcia

Obszar: Starość i niepełnosprawność

Mocne strony	Słabe strony
▪ informowanie osób starszych i niepełnosprawnych o przysługujących im prawach i dostępnych formach pomocy ▪ organizowanie usług opiekuńczych ▪ świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi ▪ działalność w gminie Uniwersytetu Trzeciego Wieku	▪ brak grup wsparcia i placówek wsparcia dziennego działających na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych ▪ niewystarczająca liczba osób świadczących usługi osobom starszym i niepełnosprawnym ▪ ograniczony dostęp do specjalistycznej opieki lekarskiej, w tym opieki geriatrycznej

▪ prowadzenie działalności prozdrowotnej wśród osób starszych ▪ odpowiadająca potrzebom osób starszych i niepełnosprawnych infrastruktura techniczna ▪ istnienie bazy rehabilitacyjnej ▪ zapewnianie dostępu do kształcenia integracyjnego	▪ ograniczone możliwości kontynuowania przez seniorów aktywności zawodowej ▪ nieupowszechnianie ofert pracy i informacji o wolnych miejscach pracy wśród osób niepełnosprawnych ▪ istnienie barier utrudniających niepełnosprawnym codzienne życie ▪ ograniczona współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych ▪ deficyt wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze i niepełnosprawne w codziennym życiu
Szanse	Zagrożenia
▪ możliwość uzyskania przez osoby starsze pomocy ze strony rodziny ▪ lepsze wykorzystanie potencjału osób starszych i niepełnosprawnych ▪ dobra dostępność domów pomocy społecznej i ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi ▪ możliwość pozyskania ze źródeł zewnętrznych, w tym z Europejskiego Funduszu Społecznego, środków finansowych na wspieranie osób starszych i niepełnosprawnych ▪ organizowanie przedsięwzięć środowiskowych na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych ▪ dalsze dofinansowywanie likwidacji barier architektonicznych oraz tworzenia miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych ▪ wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych	▪ zwiększająca się liczba osób starszych ▪ niezadowalający poziom życia i samotność osób starszych i niepełnosprawnych ▪ niewielki udział osób starszych w działaniach prozdrowotnych ▪ występowanie zjawiska migracji osób młodych do większych jednostek administracyjnych ▪ mały potencjał organizacji pozarządowych działających w regionie na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych

Obszar: Kapitał społeczny i aktywność obywatelska

Mocne strony	Słabe strony
▪ dobrze wykwalifikowana, stale podnosząca kwalifikacje kadra zatrudniona w GOPS-ie ▪ zapewnianie wsparcia ze strony asystenta rodziny ▪ informowanie beneficjentów systemu pomocy społecznej o możliwościach uzyskania wsparcia ▪ odpowiednia jakość obsługi klienta systemu pomocy społecznej ▪ pozyskiwanie środków finansowych z funduszy zewnętrznych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, w tym z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej ▪ podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze polityki społecznej oraz z przedstawicielami kościoła	▪ nieodpowiednia liczba pracowników socjalnych ▪ niewystarczająca wiedza na temat problemów społecznych występujących w gminie ▪ niedostatecznie rozwinięta sieć placówek pomocy społecznej w gminie ▪ niewielki potencjał organizacji pozarządowych działającymi w gminie w obszarze polityki społecznej ▪ brak wolontariatu
Szanse	Zagrożenia
▪ dostępność szkoleń dla kadry GOPS-u; dalsze podnoszenie kwalifikacji zawodowych ▪ dalsze wsparcie rodzin ze strony asystenta rodziny ▪ możliwość pozyskiwania środków finansowych z funduszy zewnętrznych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej, w tym z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej ▪ zmieniający się na korzyść wizerunek sektora pomocy społecznej ▪ zwiększenie udziału mieszkańców gminy w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych ▪ rozwój społeczeństwa obywatelskiego ▪ utworzenie wolontariatu w gminie	▪ przeciążenie pracowników GOPS-u zbyt dużą liczbą zadań ▪ popadanie w rutynę i doznawanie przez pracowników pomocy społecznej syndromu wypalenia zawodowego ▪ niewłaściwie finansowany system pomocy społecznej; niewystarczająca ilość środków finansowych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej ▪ niewystarczająca świadomość roli i potrzeb sektora pomocy społecznej wśród władz gminy ▪ biurokracja w pomocy społecznej ▪ roszczeniowa postawa odbiorców pomocy społecznej

15. WNIOSKI Z DIAGNOZY

Przeprowadzona w kilkunastu obszarach diagnoza sytuacji społecznej w gminie Czernikowo pozwoliła na zidentyfikowanie najważniejszych problemów oraz wyzwań, przed którymi w najbliższych latach stanie samorząd lokalny. Zaliczono do nich:

- ograniczającą możliwości rozwoju mieszkańców zbyt małą liczbę miejsc pracy w gminie, co m.in. wymaga poprawy warunków do inwestowania na jej terenie, kontynuowania działań na rzecz pozyskania podmiotów tworzących nowe miejsca pracy, wspierania rozwoju firm już istniejących oraz rolnictwa, w tym produkcji ekologicznej, a także lepszego wykorzystania posiadanych przez gminę walorów turystycznych;
- trudną sytuację bytową części mieszkańców gminy, co m.in. wymaga zachęcania ich do aktywnych postaw (poprzez pracę socjalną i poradnictwo), udzielania pomocy w znalezieniu zatrudnienia przy współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy, propagowania przedsiębiorczości i realizowania projektów służących aktywizacji społeczno-zawodowej,
- wysoką liczbę rodzin wymagających ochrony macierzyństwa, m.in. ze względu na wielodzietność, oraz zmagających się z trudnościami w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, co wymaga m.in. dalszego edukowania rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich, zapewnienia dostępu do opieki nad dziećmi do lat 3., poszerzenia dostępu do poradnictwa specjalistycznego i wsparcia ze strony asystenta rodziny, a także zwiększenia dostępności alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, w tym placówek wsparcia dziennego;
- niekorzystne, pomimo wyższej w latach 2015-2016 liczby mieszkańców, zmiany demograficzne w gminie – malejący udział osób w wieku przedprodukcyjnym i rosnący odsetek osób starszych; zmiany te, prowadzące do starzenia się społeczności lokalnej, a tym samym zwiększające ryzyko chorób i niepełnosprawności, wymagają m.in. zwiększenia dostępu do usług opiekuńczych (w tym specjalistycznych) i medycznych, a także rozwijania oferty spędzania czasu wolnego dla osób starszych i niepełnosprawnych, w tym rozszerzenia wachlarza środowiskowych przedsięwzięć integracyjnych, podjęcia działań w kierunku utworzenia na terenie gminy dziennego domu pobytu, dalszego likwidowania barier architektonicznych oraz udzielania wsparcia osobom niepełnosprawnym w uzyskaniu i utrzymaniu zatrudnienia;

- zagrożenie problemami uzależnień i przemocy domowej, które powodują m.in. konieczność zintensyfikowania prowadzonej w gminie działalności profilaktycznej, zwiększenia dostępności leczenia i wsparcia, w tym pomocy terapeutycznej, rehabilitacyjnej, psychologicznej i prawnej (m.in. poprzez rozszerzenie oferty działającego na terenie gminy punktu konsultacyjnego) oraz wspierania ruchu samopomocowego, w tym działań mających na celu powołanie w gminie grupy wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;
- zaspokajanie potrzeb w zakresie ochrony zdrowia, m.in. poprzez zwiększenie dostępu do specjalistycznej opieki zdrowotnej (w tym opieki geriatrycznej) oraz kontynuowanie działań prozdrowotnych;
- utrzymanie poziomu bezpieczeństwa publicznego, m.in. poprzez kontynuowanie przedsięwzięć profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych poświęconych przestępczości oraz zwiększenie liczby patroli policyjnych w miejscach najbardziej zagrożonych przestępczością, szczególnie w godzinach wieczornych i nocnych;
- usprawnianie lokalnego systemu pomocy społecznej oraz rozwijanie aktywności obywatelskiej, m.in. poprzez poszerzenie i doskonalenie służb społecznych i infrastruktury socjalnej, a także rozwijanie i wspieranie sektora pozarządowego działającego w gminie w obszarze polityki społecznej, rozszerzanie z nim współpracy oraz propagowanie wolontariatu.

Wyniki diagnozy, po ich nałożeniu na kompetencje samorządu gminnego, posłużyły do sformułowania misji oraz wyznaczenia celów strategicznych, operacyjnych i kierunków działań niezbędnych do podjęcia w latach 2018-2022. Wdrożenie zaplanowanych przedsięwzięć powinno przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców gminy, zmniejszenia skali występujących problemów społecznych oraz zminimalizowania ich skutków społecznych. Inicjatywy te zostały ujęte w poniżej przedstawionych obszarach.

- 1. Stwarzanie mieszkańcom gminy warunków do rozwoju oraz podniesienie poziomu bezpieczeństwa socjalnego:** tworzenie w gminie nowych miejsc pracy oraz wspieranie osób dotkniętych bezrobociem i poszukujących pracy, a także redukcja zjawiska ubóstwa i przeciwdziałanie jego skutkom.
- 2. Wzmacnianie rodzin oraz stwarzanie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do rozwoju:** wspieranie rodzin, w tym wymagających ochrony macierzyństwa, m.in. z uwagi

na wielodzietność, oraz mających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, a także zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiedniego dostępu do kształcenia, opieki i oferty spędzania czasu wolnego.

- 3. Utrzymanie seniorów i osób niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania:** zapewnienie osobom starszym odpowiedniej opieki oraz zwiększenie ich udziału w życiu społeczności lokalnej, a także ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz tworzenie warunków do społecznej i zawodowej aktywności osób nią dotkniętych.
- 4. Zwiększenie dostępności opieki zdrowotnej i wsparcia w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie oraz utrzymanie bezpieczeństwa publicznego:** zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia, udzielanie pomocy dotkniętym problemami uzależnień i przemocy w rodzinie oraz prowadzenie działalności profilaktycznej w tym zakresie, a także przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich.
- 5. Rozwijanie kapitału społecznego i ludzkiego:** profesjonalizacja i rozwijanie lokalnych służb społecznych, a także wspieranie i rozwijanie sektora obywatelskiego oraz zacieśnianie współpracy z należącymi do niego organizacjami.

III. MISJA, CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Misją samorządu gminy Czernikowo w realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2018-2022 jest **stwarzanie mieszkańcom dobrych warunków do życia i rozwoju, wzmacnianie rodzin, przeciwdziałanie różnym formom marginalizacji i wykluczenia społecznego oraz integrowanie społeczności lokalnej**. Wypełnienie tak sformułowanej misji wymaga wdrożenia wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań. Zostały one przedstawione poniżej w formie kart strategicznych, w których uwzględniono również realizatorów poszczególnych zapisów, źródła ich finansowania oraz prognozę zmian.

Cel strategiczny 1.	Stwarzanie mieszkańcom gminy warunków do rozwoju oraz podniesienie poziomu bezpieczeństwa socjalnego
Cele operacyjne	1. Tworzenie w gminie nowych miejsc pracy oraz wspieranie osób dotkniętych bezrobociem i poszukujących pracy. 2. Redukowanie zjawiska ubóstwa i przeciwdziałanie jego skutkom.
Kierunki działań do celów operacyjnych 1-2.	1. Pozyskiwanie nowych inwestorów, promowanie gminy przy wykorzystaniu jej walorów, tworzenie i oferowanie terenów pod działalność gospodarczą, oferowanie inwestorom ulg podatkowych. 2. Wspieranie i promowanie przedsiębiorczości, w tym małej i średniej. 3. Wspieranie rozwoju turystyki i rekreacji w gminie, m.in. poprzez promowanie jej walorów oraz rozwijanie oferty i infrastruktury turystycznej, w tym agroturystyki, turystyki pieszej, rowerowej i wodnej. 4. Wspieranie w gminie rolnictwa i zmian w rolnictwie w celu zwiększenia jego konkurencyjności, w tym rozwijanie przetwórstwa rolno-spożywczego, wspieranie rolnictwa ekologicznego, informowanie rolników o możliwościach podniesienia kwalifikacji, skorzystania z doradztwa i pozyskania środków finansowych z funduszy unijnych, udzielenie rolnikom pomocy w stworzeniu grup producenckich. 5. Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie aktywizacji zawodowej bezrobotnych mieszkańców gminy – upowszechnianie ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych i stażach, organizowanie robót publicznych, prac społecznie użytecznych, interwencyjnych i zatrudnienia socjalnego oraz udzielanie pomocy w rozpoczęciu działalności gospodarczej. 6. Wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej w gminie,

	np. spółdzielni socjalnych. 7. Kontynuowanie pracy socjalnej z osobami bezrobotnymi i ubogimi obejmującej m.in. motywowanie do podnoszenia kwalifikacji, poszukiwania zatrudnienia i rozwiązywania własnych problemów oraz zawieranie z nimi kontraktów socjalnych. 8. Podejmowanie wśród osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej działań edukacyjnych służących poprawie ich położenia oraz zapobieganiu zjawisku dziedziczenia bezrobocia i biedy, m.in. edukowanie w zakresie umiejętnego gospodarowania budżetem domowym. 9. Udzielanie przez GOPS pomocy osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej z systemu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i z funduszu alimentacyjnego oraz w formie dodatków mieszkaniowych i dodatku energetycznego. 10. Udzielanie przez GOPS świadczenia wychowawczego. 11. Zachęcanie osób zagrożonych utratą bezpieczeństwa socjalnego do aktywnych postaw, promowanie wśród nich samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej, oraz organizowanie na rzecz ubogich akcji charytatywnych. 12. Udzielanie pomocy dzieciom pochodzącym z rodzin ubogich, m.in. poprzez prowadzenie dożywiania w szkołach, wyposażenie ich w podręczniki i pomoce szkolne oraz odzież, a także organizowanie wypoczynku oraz czasu wolnego. 13. W razie potrzeby podejmowanie działań na rzecz osób zagrożonych i dotkniętych bezdomnością – prowadzenie pracy socjalnej, udzielenie wsparcia finansowego i rzeczowego, opracowanie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności, zapewnienie schronienia (podejmowanie współpracy w tym zakresie z placówkami spoza gminy), podjęcie działań w kierunku utworzenia na terenie gminy ogrzewalni. 14. Opracowanie, realizacja lub współudział w realizacji programów i projektów na rzecz zagrożonych i dotkniętych wykluczeniem społecznym, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz z budżetu państwa (w ramach konkursów). 15. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi zajmującymi się wspieraniem przedsiębiorczości i inicjatyw gospodarczych oraz rozwoju gminy, udzielaniem wsparcia osobom ubogim, bezrobotnym i bezdomnym, a także z Kościołem.
Czas realizacji	Lata 2018-2022.

Realizatorzy	Wójt Gminy, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowe szczebla podstawowego, szkoły ponadgimnazjalne prowadzone przez gminę, placówki kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, gminne publiczne placówki ochrony zdrowia, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, w tym świetlice szkolne.
Partnerzy w realizacji	Powiatowy Urząd Pracy i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Toruniu, szkoły ponadgimnazjalne spoza gminy, inwestorzy, pracodawcy, w tym lokalni przedsiębiorcy, placówki zapewniające schronienie poza gminą, w tym Noclegownia dla Bezdomnych Kobiet przy Toruńskim Centrum „Caritas” im. Bł. Marii Karłowskiej w Toruniu, Dom Samotnej Matki Caritas Diecezji Włocławskiej w Ciechocinku, Toruński Dom dla Osób Bezdomnych i Najuboższych „Monar-Markot” w Toruniu, Schronisko dla Bezdomnych Mężczyzn im. Brata Alberta w Grudziądzu i Noclegownia dla bezdomnych mężczyzn przy Izbie Wyrzeźwień w Toruniu, niepubliczne placówki ochrony zdrowia, instytucje rządowe, organizacje pozarządowe, w tym organizacje zajmujące się wspieraniem przedsiębiorczości i inicjatyw gospodarczych oraz rozwoju gminy, udzielaniem wsparcia osobom bezrobotnym, ubogim i bezdomnym, a także Kościół, społeczność lokalna.
Źródła finansowania	Budżet samorządowy i centralny, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Fundusz Pracy, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).
Prognoza zmian	▪ zwiększenie liczby miejsc pracy w gminie, ▪ wzrost aktywności gospodarczej w gminie, ▪ większa aktywność zawodowa mieszkańców gminy, ▪ usamodzielnienie części dotychczasowych beneficjentów systemu pomocy społecznej, ▪ poprawa warunków ekonomicznych osób zagrożonych utratą bezpieczeństwa socjalnego, ▪ lepsze wsparcie dla osób zagrożonych i dotkniętych bezdomnością.

Cel strategiczny 2.	Wzmacnianie rodzin oraz stwarzanie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do rozwoju
Cele operacyjne	1. Wspieranie rodzin, w tym wymagających ochrony macierzyństwa, m.in. z uwagi na wielodzietność, oraz mających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. 2. Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiedniego dostępu do kształcenia, opieki i oferty spędzania czasu wolnego.
Kierunki działań do celów operacyjnych 1-2.	1. Zintensyfikowanie pracy socjalnej z rodzinami, w szczególności wymagającymi ochrony macierzyństwa, m.in. z uwagi na wielodzietność, oraz mającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. 2. Utrzymanie, a w razie konieczności zwiększenie wsparcia ze strony asystenta rodziny oraz, w razie potrzeby, ustanawianie rodzin wspierających dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizowanie dla nich szkoleń. 3. Edukacja rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich oraz umiejętnego gospodarowania budżetem domowym, m.in. przez pracowników GOPS-u, placówek oświatowych, asystentów rodziny. 4. Zapewnienie rodzinom oraz osobom samotnie wychowującym dzieci szerszego dostępu do poradnictwa specjalistycznego (rodzinnego, psychologiczno-pedagogicznego, prawnego); zwiększenie dostępności i oferty działających w gminie punktów poradnictwa psychologicznego i prawnego. 5. Tworzenie grup wsparcia dla rodziców zmagających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, rodziców samotnych oraz wychowujących dzieci niepełnosprawne. 6. Podjęcie działań w kierunku zwiększenia w gminie dostępu do opieki nad dziećmi do lat 3. 7. Promowanie wśród pracodawców elastycznych form zatrudnienia, ułatwiających godzenie pracy z wychowaniem dzieci. 8. Zwiększenie dzieciom i młodzieży dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, m.in. poprzez rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych przy wykorzystaniu zasobów oświatowych, kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych gminy. 9. Poszerzanie infrastruktury umożliwiającej mieszkańcom gminy spędzanie czasu wolnego, m.in. rozwijanie obiektów i terenów kulturalnych, turystycznych i sportowo-rekreacyjnych. 10. Rozwijanie sieci i oferty placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, w tym utworzenie świetlicy socjoterapeutycznej. 11. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, m.in. poprzez zwiększenie dostępności zajęć wyrównawczych, udzielanie pomocy w nauce (np. przez wolontariuszy), przyznawanie stypendiów socjalnych i zasiłków szkolnych.

	12. Opracowywanie i wdrażanie programów i projektów na rzecz rodziny i dziecka (np. Karty Dużej Rodziny), w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej i z budżetu państwa (w ramach konkursów), podejmowanie współpracy w tym zakresie z organizacjami pozarządowymi. 13. Integrowanie i koordynowanie działań na rzecz rodziny i dziecka w gminie poprzez stałą współpracę placówek oświatowych i kulturalnych, jednostek pomocy społecznej i ochrony zdrowia, policji, sądu rejonowego i kuratorów sądowych, organizacji pozarządowych i kościoła.
Czas realizacji	Lata 2018-2022.
Realizatorzy	Wójt Gminy, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, publiczne placówki przedszkolne, placówki oświatowe szczebla podstawowego, szkoły ponadgimnazjalne prowadzone przez gminę, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówki kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, w tym świetlice przyszkolne, gminne publiczne placówki ochrony zdrowia.
Partnerzy w realizacji	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie i Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Toruniu, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Chełmży, niepubliczne placówki przedszkolne, szkoły ponadgimnazjalne spoza gminy, niepubliczne placówki ochrony zdrowia, specjaliści, instytucje rządowe, organizacje pozarządowe, w tym organizacje działające na rzecz rodzin, dzieci i młodzieży oraz zajmujące się wspieraniem i upowszechnianiem kultury, turystyki, sportu i rekreacji, jednostki ochotniczej straży pożarnej, Kościoł, społeczność lokalna.
Źródła finansowania	Budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.
Prognoza zmian	▪ spadek rzeczywistej liczby rodzin wymagających ochrony macierzyństwa oraz mających problemy opiekuńczo-wychowawcze, ▪ poszerzenie wiedzy na temat właściwego wypełniania ról rodzicielskich, ▪ zwiększenie dostępności poradnictwa specjalistycznego, w tym dla osób samotnie wychowujących dzieci, ▪ zwiększenie dostępu do opieki nad dziećmi do lat 3., ▪ zróżnicowanie form spędzania czasu wolnego oraz wzrost liczby dzieci i młodzieży z nich korzystających, ▪ zwiększenie szans edukacyjnych dla uczniów uzdolnionych i dzieci mających problemy w nauce, ▪ wyższy poziom koordynacji działań podmiotów wspierających rodziny, dzieci i młodzież.

Cel strategiczny 3.	Utrzymanie seniorów i osób niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania
Cele operacyjne	1. Zapewnienie osobom starszym odpowiedniej opieki oraz zwiększenie ich udziału w życiu społeczności lokalnej. 2. Ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz tworzenie warunków do społecznej i zawodowej aktywności osób nią dotkniętych.
Kierunki działań do celów operacyjnych 1-2.	1. Udzielanie osobom starszym i niepełnosprawnym wsparcia w postaci pracy socjalnej oraz pomocy finansowej i rzeczowej. 2. Rozwijanie usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. 3. Rozwijanie specjalistycznych usług opiekuńczych, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi. 4. Inicjowanie i promowanie wśród mieszkańców gminy działań samopomocowych, np. pomocy sąsiedzkiej. 5. Podejmowanie działań prozdrowotnych wśród osób starszych i niepełnosprawnych. 6. Rozwijanie oferty spędzania czasu wolnego kierowanej do osób starszych i niepełnosprawnych – zapewnienie im odpowiedniego dostępu do edukacji, kultury i rekreacji poprzez organizowanie imprez środowiskowych, wycieczek, zajęć, spotkań integracyjnych, m.in. w ramach gminnych placówek kulturalnych oraz przy współpracy z Uniwersytetem Trzeciego Wieku oraz organizacjami pozarządowymi, w tym z Klubem Seniora „Radość” i kołami gospodyń wiejskich. 7. Podjęcie działań w kierunku utworzenia w gminie dziennego domu pobytu. 8. Wspieranie inicjatyw służących zwiększeniu aktywności osób starszych i niepełnosprawnych oraz wykorzystujących ich potencjał. 9. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowym Urzędem Pracy oraz Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, m.in. przy: likwidacji barier, zapewnieniu dostępu do rehabilitacji i sprzętu rehabilitacyjnego oraz zapewnieniu i utrzymaniu odpowiedniego zatrudnienia. 10. Podejmowanie i rozszerzanie współpracy z instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych, m.in. z zakładami opieki zdrowotnej, ośrodkami wsparcia, w tym ze Środowiskowymi Domami Samopomocy w Suminie i Osieku nad Wisłą, domami pomocy społecznej, w tym z Domami Pomocy Społecznej w Wielkiej Nieszawce, Browinie, Nowej Wsi, Grabiu, Dobrzejewicach i Wilkowiczkach, placówkami rehabilitacyjnymi, w tym z Miejskim Ośrodkiem Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży w Toruniu, Zespołem

	Opieki Paliatywnej im. Jana Pawła II – Hospicjum „Światło” w Toruniu, zakładami pracy chronionej, organizacjami pozarządowymi, a także z Kościołem. 11. Pozyskiwanie wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze i niepełnosprawne w codziennym życiu.
Czas realizacji	Lata 2018-2022.
Realizatorzy	Wójt Gminy, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowe szczebla podstawowego, szkoły ponadgimnazjalne prowadzone przez gminę, placówki kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, gminne publiczne placówki ochrony zdrowia.
Partnerzy w realizacji	Powiatowy Urząd Pracy i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Toruniu, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, placówki ponadgimnazjalne spoza gminy, niepubliczne placówki ochrony zdrowia, Uniwersytet Trzeciego Wieku w Czernikowie, pracodawcy, ośrodki wsparcia, w tym Środowiskowe Domy Samopomocy w Suminie i Osieku nad Wisłą, placówki świadczące usługi rehabilitacyjne, w tym Miejski Ośrodek Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży w Toruniu, domy pomocy społecznej, w tym Domy Pomocy Społecznej w Wielkiej Nieszawce, Browinie, Nowej Wsi, Grabiu, Dobrzejewicach i Wilkowiczkach, Zespół Opieki Paliatywnej im. Jana Pawła II – Hospicjum „Światło” w Toruniu, instytucje rządowe, organizacje pozarządowe działające na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych, w tym Klub Seniora „Radość” w Czernikowie i Koła Gospodyń Wiejskich w Czernikowie, Witowężu i Pokrzywnie, Fundacja „Feniks”, a także Kościół, społeczność lokalna.
Źródła finansowania	Budżet samorządowy i centralny, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Fundusz Pracy, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni (krajowi i zagraniczni).
Prognoza zmian	▪ efektywniejszy udział seniorów i osób niepełnosprawnych w życiu społecznym, ▪ wyższy standard świadczonych usług, ▪ lepsza jakość funkcjonowania osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania, ▪ wzrost liczby osób usprawianych i zatrudnionych.

Cel strategiczny 4.	Zwiększenie dostępności opieki zdrowotnej i wsparcia w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie oraz utrzymanie bezpieczeństwa publicznego
Cele operacyjne	1. Zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia. 2. Udzielanie pomocy dotkniętym problemami uzależnień i przemocy w rodzinie oraz prowadzenie działalności profilaktycznej w tym zakresie. 3. Przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich.
Kierunki działań do celu operacyjnego 1.	1. Promowanie zdrowia i prowadzenie profilaktyki zdrowotnej. 2. Zwiększenie dostępu mieszkańców do świadczeń zdrowotnych, głównie specjalistycznych (w tym opieki geriatrycznej). 3. Podejmowanie działań wynikających z rozeznaczonych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców, w tym opracowywanie i realizowanie programów zdrowotnych. 4. Inicjowanie przedsięwzięć lokalnych mających na celu zaznajomienie mieszkańców z czynnikami szkodliwymi dla zdrowia i ich skutkami. 5. Upowszechnianie wśród mieszkańców gminy informacji na temat dostępności i możliwości skorzystania ze specjalistycznych usług medycznych, w tym wykonania badań specjalistycznych. 6. Opracowanie i realizacja gminnego programu ochrony zdrowia psychicznego.
Kierunki działań do celu operacyjnego 2.	1. Poprawa dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej oraz wsparcia psychologicznego, prawnego i społecznego dla osób i rodzin dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie, m.in. poprzez rozszerzenie oferty funkcjonującego w gminie Punktu Konsultacyjnego dla Osób Uzależnionych i Ich Rodzin oraz zacieśnienie współpracy z placówkami leczenia uzależnień funkcjonującymi poza gminą, np. w Toruniu, oraz z Ośrodkiem Interwencji dla Kobiet z Dziećmi w Toruniu. 2. Zintensyfikowanie w gminie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie, w szczególności skierowanej do dzieci i młodzieży. 3. Wspieranie ruchu samopomocowego w gminie, w tym Grupy AA przy Parafii w Czernikowie oraz działań mających na celu utworzenie grupy wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie. 4. Prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. 5. Zintensyfikowanie działalności Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. 6. W razie potrzeby zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia, a także kierowanie sprawców przemocy do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych; nawiązywanie współpracy w tym zakresie z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie i Ośrodkiem Interwencji dla Kobiet z Dziećmi w Toruniu.

	7. Rozwijanie sieci i oferty placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży w gminie, w tym utworzenie świetlicy socjoterapeutycznej. 8. Podejmowanie i rozszerzanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób dotkniętych problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie.
Kierunki działań do celu operacyjnego 3.	1. Opracowywanie i realizowanie programów profilaktyczno-edukacyjnych w placówkach oświatowych; włączanie w ich realizację policjantów. 2. Podejmowanie w gminie przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych poświęconych przestępczości i jej skutkom (akcje, kampanie). 3. Patrolowanie i wizytowanie miejsc publicznych w gminie; zwiększenie częstotliwości patroli w miejscach najbardziej zagrożonych przestępczością, szczególnie w godzinach wieczornych i nocnych. 4. Kontynuowanie przez jednostki gminne i mieszkańców współpracy z policją, prokuraturą rejonową, sądem rejonowym, kuratorami sądowymi i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz przeciwdziałania przestępczości. 5. Zapewnienie dzieciom i młodzieży alternatywnych form spędzania czasu wolnego. 6. Zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa na drodze, m.in. poprzez remont dróg gminnych, budowę przejść dla pieszych, oświetlenia i miejsc parkingowych, organizację dowozu dzieci do szkół.
Czas realizacji	Lata 2018-2022.
Realizatorzy	Wójt Gminy, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Punkt Konsultacyjny dla Osób Uzależnionych i Ich Rodzin, Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, publiczne placówki przedszkolne, placówki oświatowe szczebla podstawowego, szkoły ponadgimnazjalne prowadzone przez gminę, placówki kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, w tym świetlice przyszkolne.
Partnerzy w realizacji	Niepubliczne placówki ochrony zdrowia, szkoły ponadgimnazjalne spoza gminy, placówki leczenia uzależnień, w tym Wojewódzki Ośrodek Terapii Uzależnień i Współuzależnienia w Toruniu (w tym Wojewódzka Poradnia Terapii Uzależnień i Współuzależnienia, Oddział Dzienny Odwykowy, Oddział Krótkoterminowej Terapii Uzależnień, Oddział Odwykowy Całodobowy, Całodobowy Młodzieżowy Oddział Leczenia Uzależnień), Miejski Ośrodek Edukacji i Profilaktyki Uzależnień w Toruniu, Izba Wytrzeźwień w Toruniu, ośrodki wsparcia spoza gminy, w tym Toruńskie Centrum „Caritas” Ośrodek Interwencji dla Kobiet z Dziećmi w Toruniu, specjaliści, grupy samopomocowe, w tym Grupa AA przy Parafii w Czernikowie, instytucje rządowe, policja, prokuratura rejonowa, sąd rejonowy, kuratorzy sądowi, organizacje pozarządowe, w

	tym organizacje udzielające pomocy osobom i rodzinom dotkniętym problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie, a także Kościół, społeczność lokalna.
Źródła finansowania	Budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.
Prognoza zmian	▪ większy poziom świadomości mieszkańców w zakresie profilaktyki zdrowotnej oraz zdrowego trybu życia, ▪ lepszy dostęp do opieki zdrowotnej, w tym specjalistycznej (m.in. geriatrycznej), ▪ większy poziom świadomości mieszkańców w zakresie profilaktyki uzależnień i przemocy w rodzinie, ▪ lepszy dostęp do wsparcia dla osób uzależnionych i współ-uzależnionych oraz dotkniętych przemocą w rodzinie, ▪ obniżenie liczby przypadków przemocy w rodzinie, ▪ ograniczenie przestępczości, w tym wśród młodocianych, ▪ wzrost zasobu wiedzy mieszkańców na temat przestępczości i jej skutków, ▪ bezpieczniejsze drogi.

Cel strategiczny 5.	Rozwijanie kapitału społecznego i ludzkiego
Cele operacyjne	1. Profesjonalizacja i rozwijanie lokalnych służb społecznych. 2. Wspieranie i rozwijanie sektora obywatelskiego oraz podejmowanie współpracy z należącymi do niego organizacjami.
Kierunki działań do celu operacyjnego 1.	1. Systematycznie podnoszenie kompetencji przez kadrę GOPS-u, m.in. poprzez uczestnictwo w kursach i szkoleniach. 2. Zwiększenie liczby pracowników socjalnych do poziomu zgodnego z ustawą o pomocy społecznej. 3. Utrzymanie, a w razie potrzeby zwiększenie liczby asystentów rodziny. 4. W razie potrzeby i możliwości rozszerzenie infrastruktury socjalnej w gminie. 5. Projektowanie i wdrażanie nowych instrumentów i usług służących podniesieniu jakości świadczonej pomocy. 6. Zapewnienie mieszkańcom szerszego dostępu do informacji o możliwościach uzyskania i dostępnych formach świadczeń pomocowych, m.in. poprzez rozwijanie strony internetowej GOPS-u. 7. Opracowywanie i realizowanie projektów współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz z budżetu państwa (w ramach konkursów).

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.	1. Realizowanie zadań z zakresu rozwiązywania problemów społecznych przy szerszej współpracy z sektorem pozarządowym oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. 2. Wspieranie organizacyjne, prawne i lokalowe powstających i istniejących organizacji pozarządowych, promowanie ich działalności oraz udzielanie im pomocy w nawiązaniu współpracy międzynarodowej oraz w pozyskiwaniu środków z innych niż budżet samorządu źródeł finansowania. 3. Zachęcanie mieszkańców gminy do udziału w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych – samoorganizowania się, samopomocy oraz tworzenia organizacji działających na rzecz społeczności lokalnej. 4. Wspieranie lokalnych inicjatyw społecznych. 5. Propagowanie idei wolontariatu oraz pozyskiwanie wolontariuszy do udziału w realizacji zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych.
Czas realizacji	Lata 2018-2022.
Realizatorzy	Wójt Gminy, Rada Gminy, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej i inne jednostki organizacyjne gminy.
Partnerzy w realizacji	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Toruniu, instytucje rządowe, organizacje pozarządowe, inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego, Kościół, społeczność lokalna.
Źródła finansowania	Budżet samorządowy i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.
Prognoza zmian	▪ większe kompetencje kadr pomocy społecznej, ▪ wyższa jakość świadczonych usług, ▪ rozwój aktywności mieszkańców, ▪ zwielokrotnienie inicjatyw społecznych, ▪ różnorodność form i lepsza efektywność współpracy z sektorem pozarządowym.

IV. PROGRAMY I PROJEKTY

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czernikowo na lata 2018-2022 będzie realizowana w szczególności poprzez następujące programy:

- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii,
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie,
- Gminny Program Wspierania Rodziny,
- Program współpracy Gminy Czernikowo z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.

Skuteczność wdrożenia dokumentu będzie również zależała od środków finansowych – posiadanych i pozyskanych przez samorząd gminy lub inne podmioty uczestniczące w realizacji strategii – na opracowanie i realizację innych programów oraz projektów (poniżej zaprezentowano propozycję projektu przygotowanego w trakcie prac nad strategią przez przedstawicieli instytucji i organizacji pozarządowych funkcjonujących w gminie), które będą zgodne z przyjętymi w dokumencie kierunkami działań.

Programy i projekty powinny cechować efektywność, skuteczność i celowość. Mogą być one przyjmowane stosownymi uchwałami przez Radę Gminy i, w zależności od charakteru, realizowane w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych.

Projekt 1.

nazwa projektu	„Opieka medyczna w zasięgu ręki”
wnioskodawca projektu	▪ Stowarzyszenie Przyjaciół Mazowsza „Nasz czas”, ▪ sołtysi.
partnerzy w realizacji projektu	▪ Gmina Czernikowo, ▪ Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Medyk” w Czernikowie.
cele projektu	▪ zaspokojenie potrzeb mieszkańców w zakresie opieki medycznej i dostępności lekarza częściej niż 1 dzień w tygodniu, ▪ lepsze wykorzystanie bazy lokalowej ośrodka zdrowia w Mazowszu.
beneficjenci projektu	Mieszkańcy sołectw: Mazowsze, Mazowsze-Parcele, Liciszewy, Kijaszkowo, zwłaszcza osoby starsze.

Projekt 2.

nazwa projektu	„Aktywny Senior”
wnioskodawca projektu	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernikowie.
partnerzy w realizacji projektu	▪ Klub Seniora „Radość” w Czernikowie, ▪ Koło Gospodyń Wiejskich „Jutrzienka” w Czernikowie.
cele projektu	▪ integracja osób starszych ze środowiskiem lokalnym, ▪ rozwój usług opiekuńczych.
beneficjenci projektu	Mieszkańcy gminy w wieku 50+.

Projekt 3.

nazwa projektu	„Żyję zdrowo i aktywnie”
wnioskodawca projektu	▪ Czernikowskie Stowarzyszenie na Rzecz Wspierania Edukacji, Kultury i Sportu „Czyż-Nie”, ▪ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernikowie.
partnerzy w realizacji projektu	▪ Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Medyk” w Czernikowie, ▪ Klub Seniora „Radość” w Czernikowie.
cele projektu	Organizacja czasu wolnego dzieci i osób dorosłych.
beneficjenci projektu	▪ osoby starsze, samotne i niepełnosprawne, ▪ dzieci z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Zaprojektowane zgodnie z zapisami strategicznymi przedsięwzięcia mogą być dofinansowywane m.in. ze środków programów resortowych (np. w ramach otwartych konkursów ofert). Wśród obecnie obowiązujących należy wymienić:

- Resortowy program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej – asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej,
- Program „Aktywne Formy Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu – nowy wymiar 2020”,
- Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020,
- Program Wieloletni „Senior-WIGOR” na lata 2015-2020,
- Program wspierający powrót osób bezdomnych do społeczności,
- Program „Oparcie społeczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi”.

V. WDROŻENIE, MONITOROWANIE I EWALUACJA STRATEGII

Zgodnie z art. 110, pkt 4 ustawy o pomocy społecznej, koordynatorem realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czernikowo na lata 2018-2022 będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czernikowie. Sformułowane w dokumencie kierunki działań będą wdrażane przez wyznaczonych realizatorów oraz partnerów w realizacji, w zależności od posiadanych i pozyskanych środków finansowych.

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych, polegające na zbieraniu i analizowaniu informacji dotyczących realizowanych bądź zrealizowanych już działań, będzie prowadzony przez podmioty realizujące strategię i współdziałające w jej realizacji.

Gromadzone dane z jednej strony pozwolą zidentyfikować i rozwiązać problemy, które pojawią się w trakcie wdrażania dokumentu, oraz stwierdzić, z myślą o podjęciu działań korygujących, czy realizacja wyznaczonych działań zmierza w słusznym kierunku, z drugiej natomiast umożliwią ustalenie rzeczywistych rezultatów ich wdrożenia – czy uzyskane efekty są zgodne z przyjętymi wcześniej zamierzeniami i na co miały wpływ.

Informacja na temat realizacji strategii oraz osiągniętych rezultatów będzie przygotowywana corocznie w formie raportu monitoringowego. Poza oceną wdrożenia zapisów strategicznych, będzie on zawierał propozycje rozwiązań (np. programów celowych) oraz, w przypadku stwierdzenia istotnych zmian społecznych lub nowych potrzeb, podjęcie działań korygujących i wszelkich prac mających na celu aktualizację obowiązującej strategii.

W celu skutecznego i sprawnego opracowywania raportu monitoringowego, Wójta Gminy może powołać zespół zadaniowy, w skład którego wejdą przedstawiciele podmiotów realizujących strategię i współdziałających w jej realizacji, w tym pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Do oceny stopnia wdrożenia strategii zostaną wykorzystane przedstawione poniżej wskaźniki monitoringowe. W większości są one dostępne w zbiorach statystyki publicznej oraz w zasobach informacyjnych podmiotów realizujących strategię i współdziałających w jej realizacji.

Przygotowany zestaw wskaźników monitoringowych ma charakter otwarty, co oznacza, że w trakcie wdrażania strategii, może być on zmodyfikowany, w tym poszerzony

o nowe wskaźniki, które w odpowiedni sposób będą charakteryzowały przebieg realizacji zapisów strategicznych.

Cel strategiczny 1.:

- liczba nowych inwestorów,
- liczba podmiotów gospodarczych,
- liczba gospodarstw agroturystycznych,
- wielkość stopy bezrobocia,
- liczba osób bezrobotnych w gminie, w tym liczba osób objętych przez Powiatowy Urząd Pracy różnymi formami wsparcia,
- liczba podmiotów ekonomii społecznej,
- liczba osób bezrobotnych, ubogich i bezdomnych objętych pracą socjalną,
- liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej objętych wsparciem z powodu bezrobocia, ubóstwa i bezdomności,
- liczba osób i rodzin objętych wsparciem w postaci świadczeń pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i z funduszu alimentacyjnego oraz w formie dodatków mieszkaniowych i dodatku energetycznego,
- liczba rodzin objętych świadczeniem wychowawczym,
- liczba dzieci z rodzin ubogich objętych wsparciem,
- liczba opracowanych indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba osób bezdomnych, którym zapewniono schronienie,
- liczba osób korzystających z ogrzewalni,
- liczba programów i projektów na rzecz zagrożonych i dotkniętych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

Cel strategiczny 2.:

- liczba rodzin objętych pracą socjalną,
- liczba asystentów rodziny oraz liczba rodzin objętych przez nich wsparciem,
- liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym oraz liczba porad,

- liczba osób objętych wsparciem w ramach punktów poradnictwa psychologicznego i prawnego,
- liczba grup wsparcia oraz liczba osób objętych w ich ramach pomocą,
- liczba dzieci do lat 3. objętych opieką,
- liczba placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży oraz liczba osób objętych w ich ramach opieką,
- liczba uczniów objętych stypendiami socjalnymi i zasiłkami szkolnymi,
- liczba opracowywanych i realizowanych programów i projektów na rzecz rodziny i dziecka oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba przyznanych Kart Dużej Rodziny.

Cel strategiczny 3.:

- liczba osób w wieku poprodukcyjnym i ich udział w ogóle mieszkańców,
- liczba osób dotkniętych niepełnosprawnością,
- liczba osób starszych i niepełnosprawnych objętych pracą socjalną,
- liczba seniorów i osób niepełnosprawnych objętych pomocą społeczną,
- liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- liczba osób uczęszczających na zajęcia uniwersytetu trzeciego wieku,
- liczba osób z gminy korzystających z klubu seniora,
- liczba osób z gminy objętych wsparciem w ramach dziennego domu pobytu,
- liczba obiektów, w których zlikwidowano bariery,
- liczba osób objętych usługami rehabilitacyjnymi,
- liczba nowo utworzonych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych,
- liczba osób z gminy korzystających z ośrodków wsparcia dziennego poza gminą,
- liczba osób z gminy objętych całodobową opieką w domach pomocy społecznej,
- liczba wolontariuszy wspierających osoby starsze i niepełnosprawne.

Cel strategiczny 4.:

- liczba przedsięwzięć w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej,
- liczba osób objętych świadczeniami zdrowotnymi,

- liczba opracowanych i realizowanych programów zdrowotnych oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba osób objętych pomocą terapeutyczną i rehabilitacyjną,
- liczba rodzin objętych wsparciem psychologicznym, prawnym oraz z systemu pomocy społecznej z powodu alkoholizmu, narkomanii i przemocy w rodzinie,
- liczba osób objętych pomocą w ramach punktu konsultacyjnego,
- liczba podmiotów samopomocowych oraz liczba osób objętych w ich ramach wsparciem,
- liczba udzielonych porad i przeprowadzonych interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- liczba osób objętych oddziaływaniem zespołu interdyscyplinarnego,
- liczba osób umieszczonych w ośrodkach wsparcia,
- liczba osób skierowanych do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych,
- liczba placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży oraz liczba osób objętych w ich ramach opieką,
- liczba popełnionych i wykrytych przestępstw,
- liczba przedsięwzięć edukacyjno-informacyjnych,
- liczba zrealizowanych inwestycji w celu poprawy bezpieczeństwa na drodze.

Cel strategiczny 5.:

- liczba pracowników GOPS-u, w tym liczba pracowników socjalnych,
- liczba asystentów rodziny oraz liczba rodzin objętych przez nich wsparciem,
- liczba szkoleń, w których uczestniczyła kadra pomocy społecznej,
- liczba opracowywanych i realizowanych projektów współfinansowanych z funduszy zewnętrznych,
- liczba organizacji pozarządowych funkcjonujących w obszarze polityki społecznej,
- liczba wspieranych przez samorząd gminy organizacji pozarządowych,
- liczba wolontariuszy.

SPIS TABEL I WYKRESÓW

Tabele:

Tabela 1. Dodatki mieszkaniowe przyznane w gminie w latach 2014-2016	21
Tabela 2. Placówki oświatowe w gminie	28
Tabela 3. Placówki kulturalne w gminie	30
Tabela 4. Obiekty sportowo-rekreacyjne w gminie	31
Tabela 5. Zakłady opieki zdrowotnej, prywatne praktyki lekarskie i apteki w gminie	32
Tabela 6. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych ..	40
Tabela 7. Podmioty mogące wspierać mieszkańców gminy dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie	44
Tabela 8. Kadra GOPS-u i jej kwalifikacje w 2016 roku	50
Tabela 9. Wydatki na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej i innych obszarów polityki społecznej w gminie w latach 2014-2016	51
Tabela 10. Formy świadczeń pomocy społecznej udzielonych w gminie przez GOPS w latach 2014-2016	56
Tabela 11. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w latach 2014-2016	59
Tabela 12. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznane w gminie w latach 2014-2016	60
Tabela 13. Instytucje wsparcia w gminie	61
Tabela 14. Instytucje wsparcia poza gminą, z oferty których mogą korzystać lub korzystają mieszkańcy gminy	61
Tabela 15. Organizacje pozarządowe w gminie	66

Wykresy:

Wykresy 1-2. Ludność gminy oraz jej struktura wiekowa w latach 2014-2016	17
Wykresy 3-4. Ruch naturalny i saldo migracji ludności gminy w latach 2014-2016	17
Wykres 5. Ruch migracyjny ludności gminy w latach 2014-2016 według typu i kierunku migracji	18
Wykres 6. Zasoby mieszkaniowe w gminie w latach 2014-2016	20
Wykres 7. Mieszkania pozostające w zasobach gminy w latach 2014-2016	20

Wykres 8. Użytki rolne, lasy i grunty leśne, pozostałe grunty i nieużytki (w ha) w gminie	22
Wykres 9. Podmioty gospodarcze w gminie w latach 2014-2016.....	23
Wykres 10. Podmioty gospodarcze w gminie w poszczególnych sekcjach Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) w 2016 roku	23
Wykres 11. Mieszkańcy gminy posiadający zatrudnienie w latach 2014-2016*	24
Wykres 12. Bezrobotni w gminie według płci w latach 2014-2016	24
Wykres 13. Stopa bezrobocia w powiecie toruńskim, w województwie kujawsko-pomorskim i w kraju w latach 2014-2016 (w %).....	25
Wykresy 14-16. Bezrobotni w gminie na koniec 2016 roku według wieku, czasu pozostawania bez pracy, poziomu wykształcenia oraz pozostający w szczególnej sytuacji na rynku pracy ..	26
Wykres 17. Schorzenia najczęściej stwierdzane u dzieci i młodzieży w 2016 roku	34
Wykres 18. Schorzenia najczęściej stwierdzane u osób dorosłych w 2016 roku	34
Wykres 19. Opieka profilaktyczna nad matką i dzieckiem w 2016 roku	34
Wykres 20. Osoby niepełnosprawne w ogóle mieszkańców gminy w 2002 roku.....	36
Wykres 21. Struktura wiekowa osób niepełnosprawnych w gminie w 2002 roku	36
Wykres 22. Osoby niepełnosprawne w wieku 13 lat i więcej w gminie według poziomu wykształcenia w 2002 roku.....	38
Wykres 23. Osoby niepełnosprawne w gminie według aktywności ekonomicznej w 2002 roku	38
Wykres 24. Mieszkańcy gminy zaliczeni przez PZOoN w Toruniu do osób niepełnosprawnych i stopnia niepełnosprawności w latach 2014-2016	39
Wykres 25. Środki finansowe wydankowane na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień i przemocy w rodzinie w gminie w latach 2014-2016	41
Wykres 26. Wybrane dane dotyczące rynku napojów alkoholowych w gminie oraz działalności GKRPA w latach 2015-2016.....	42
Wykres 27. Przestępstwa popełnione w gminie w 2016 roku	48
Wykres 28. Osoby w gminie, którym w latach 2014-2016 udzielono pomocy i wsparcia	53
Wykres 29. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2014-2016 przyznano świadczenie ..	53
Wykres 30. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2014-2016 przyznano świadczenie pieniężne	53

Wykres 31. Osoby i rodziny w gminie, którym w latach 2014-2016 przyznano świadczenie niepieniężne	53
Wykres 32. Powody przyznawania pomocy społecznej w gminie w latach 2014-2016 (liczba osób w rodzinach)	54
Wykres 33. Warunki życia w gminie	68
Wykres 34. Problemy najczęściej dotyczące mieszkańców gminy	69
Wykres 35. Grupy zagrożone wykluczeniem społecznym w gminie	70
Wykres 36. Jaki jest poziom bezrobocia w gminie?	71
Wykres 37. Jakie działania należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób bezrobotnych?	71
Wykres 38. Przyczyny ubóstwa wśród mieszkańców gminy?	72
Wykres 39. Jakie działania powinny być podejmowane na rzecz dotkniętych problemem ubóstwa?	72
Wykres 40. Jaka jest skala problemu bezdomności w gminie?	73
Wykres 41. Jakie działania byłyby najskuteczniejsze w zapobieganiu i rozwiązywaniu problemu bezdomności?	73
Wykres 42. Przyczyny bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego w gminie	74
Wykres 43. Jakie działania poprawiłyby sytuację rodzin niewydolnych wychowawczo w gminie?	74
Wykres 44. Na jakie negatywne zjawiska społeczne najbardziej narażone są dzieci i młodzież z gminy?	75
Wykres 45. Przyczyny występowania problemu uzależnień wśród mieszkańców gminy	76
Wykres 46. Jakie działania powinny być podejmowane na rzecz osób uzależnionych i ich rodzin?	76
Wykres 47. Znajomość przypadków przemocy w rodzinie w gminie	77
Wykres 48. Jakie kroki byłyby najskuteczniejsze w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie?	77
Wykres 49. Problemy najczęściej dotyczące osoby starsze z gminy	78
Wykres 50. Jakie działania poprawiłyby sytuację osób starszych w gminie?	78
Wykres 51. Problemy, których najczęściej doświadczają osoby niepełnosprawne z gminy	79

Wykres 52. Jakiego działania umożliwiłyby osobom niepełnosprawnym pełniejszy udział w życiu społecznym?	79
Wykres 53. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w gminie?	80
Wykres 54. Przyczyny braku bezpieczeństwa w gminie.....	80
Wykres 55. Co wpłynęłoby na zwiększenie bezpieczeństwa publicznego w gminie?	81